

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

73899

**İLKÖĞRETİM 1.DEVRE
RESİM DERSLERİNDE ÇOCUĞUN
KENDİNİ İFADE ETMESİNDE SANAT
EĞİTİMCİSİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ**

MASTER TEZİ

**Hazırlayan
Erol Murat YILDIZ**

73899

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI**

Ankara - 1998

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 1.DEVRE
RESİM DERSLERİNDE ÇOCUĞUN
KENDİNİ İFADE ETMESİNDE SANAT
EĞİTİMCİSİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ**

MASTER TEZİ

**Hazırlayan
Erol Murat YILDIZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMAN TAYIN**

Ankara - 1998

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü' ne

Erol Murat Yıldız' a ait İlköğretim 1. Devre (7 - 9 Yaş) Çocuğunun Resim Derslerinde Sanat Eğitimcisinin Rolü ve Önemi adlı çalışma, jürimiz tarafından Resim - İş Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye.....

Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI (Danışman)

Üye.....

)

ÖNSÖZ

Sanat eğitimi açısından ülkemiz, bir çok sorunla karşı karşıyadır. Bu sorunların başında, sanattan beklenenlere koşut olarak, sanat eğitimine yüklenen rollerdeki değişiklikler gelmektedir. Çocuğun resim eğitiminde sanat eğitimcisinin rolü önemlidir. Ancak resim dersini, salt yetenek dersi olarak gören genel yargının sonucu olarak, sanat eğitimcisinin rolü yeterince önemsenmemektedir.

Bu çalışmada, ilkokul 1. devre resim derslerinde çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi konusu ele alınmıştır. Sanat eğitimi, genel eğitimin bir parçası olmakla birlikte, kendine özgü yasaları ve yöntemleri olan bir alandır. Bu nedenle araştırmada, "Sanat Eğitimi ile İlgili Temel Bilgiler", "Yaratıcılık", "7 - 9 Yaş Çocuğunun Resim Özellikleri" ve "Sanat Eğitimi Tarihçesi", başlıkları altında konulara yer verilmiştir. Burada amaç ilkokul 1. devre resim derslerinde sanat eğitimcisinin etkin rolünün araştırılmasıdır. Bu nedenle yapılan çalışma sadece 7 - 9 yaş çocuğunun sanat eğitimi derslerini kapsamaktadır.

Bu araştırmada, yüksek lisans derslerinde verdiği bilgilerle beni yönlendiren değerli hocam **Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ** 'a, tez süresince yardımlarını esirgemeyen danışman hocam **Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI** 'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Erol Murat YILDIZ

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar Cetveli	iv
Tablolar Cetveli	v

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu	1
A - SANAT EĞİTİMİ İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER	4
1. Sanat Eğitimi Tanımı, Kapsam ve Konuları	4
2. Sanat Eğitimi Amaç ve İlkeleri	7
3. Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi	12
B - YARATICILIK	16
1. Yaratıcılık Nedir ?	16
2. Yaratıcı Kişi Özellikleri	18
3. Yaratıcılık ve Zeka	20
4. Yaratıcılık ve Eğitim	23
5. Sanatsal Yaratma	26
C - 7-9 YAŞ ÇOCUĞUNUN RESİM ÖZELLİKLERİ	33
D - SANAT EĞİTİMİ TARİHÇESİ	37
1. Batıda Sanat Eğitiminin Geçirdiği Aşamalar	37
2. Türkiye' de Sanat Eğitimi	41
Problem Cümlesi	50
Alt Problemler	50
Hipotezler	50
Sayıtlar	50
Tanımlar	51
Sınırlılıklar	51
Araştırmanın Önemi	52

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi	53
Evren	53

Örneklem	53
Veri Toplama Teknikleri	53
Verilerin Analizi	54
BÖLÜM III	
BULGULAR ve YORUM	55
SONUÇ	126
KAYNAKÇA	128
ÖZET	130
SUMMARY	132

KISALTMALAR CETVELİ

- a.g.e. : Adı Geçen Eser
a.g.m. : Adı Geçen Makale
G.Ü.G.E.F. : Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
T.C.M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı
Y.Ö.K. : Yüksek Öğretim Kurumu

TABLCLAR CETVELİ

1. 3/A sınıfı hazırbulunuşluk düzeyi puan dağılımı
2. 3/C sınıfı hazırbulunuşluk düzeyi puan dağılımı
3. Hazırbulunuşluk düzeyi test
4. Ünite planı
5. Kontrol grubu puan dağılımı (3/C sınıfı)
6. Deney grubu puan dağılımı (3/A sınıfı)
7. Araştırma hipotezi test

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

Günümüzde sanayileşme sürecini tamamlamış en ileri düzeyde endüstrileşmiş toplumlar, modern toplumlar olarak adlandırılmaktadır. Geçmişteki endüstrileşmemiş toplum yapısından, ileri düzeyde endüstrileşmiş toplum yapısına doğru değişme süreci moderleşmedir. (1)

Modern toplumların düzeyine gelebilmek için, bireylerin bu hızlı değişme ve gelişme süreçlerine uyum sağlamaları gerekmektedir. Değişme tüm alt yapı ve üst yapı kurumlarıyla birlikte olur. Bunu sağlayacak olan da eğitimidir. Dolayısıyla modernleşme süreci içinde mevcut eğitim sistemlerinde değişimleri ve gelişmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir.

Türkiye bugün görkemli tarihine karşın, teknolojik bakımdan geri kalmış bir ülkedir. Sürekli olarak dışarıdan teknoloji ve ideoloji bombardımanına uğramaktadır. (2)

Eğitim sistemimizin uzak hedefi, laik, sosyal, demokratik hukuk devleti olarak Batı Uygarlığına erişmek ve geçmektir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde de yapıcı, yaratıcı ve üretken kişilerin yetiştirilmesi zorunluluğu vardır.

Genel eğitim sistemi içinde, sanat eğitiminin modernleşme sürecine etkisi büyüktür. Aynı zamanda gelişmişliğin insan üzerinde getirdiği olumsuzluklarında temel ilacı olarak görülmektedir. Gelişmişlikle birlikte, teknolojiye bağımlı olma, insanlar arasında yüzyüze ilişkilerin giderek azalması, makinalaşma nedeniyle tek düze yaşam, kalabalık, gürültü, kirlilik v.b. nedenler insanın ruhsal sağlığını bozmakta, topluma ve hatta kendine yabancılaştırmaktadır. Sanat eğitimi yoluyla sanat ;

(1) Emre KONGAR : Toplumsal Değişme ve Türkiye Gerçeği (Ankara , 1979) , 249 .

(2) Emre KONGAR : a.g.e. , 249 .

insanda hiçbir zaman gerçekleşemeyecek yaşamları adeta gerçekleştirerek, onlara yaşam zenginliği kazandırır ; tek düze hayat anlayışından kurtarır.

Sanat eğitimi, tüm insani değerlerden haz duyan, kendisini ve diğer insanları seven, duygularını başka insanlarla paylaşabilen, yaratmanın hazzını duyabilen, toplumsal bir varlık olma bilincini ve sorumluluğunu taşıyabilen, yapıcı, yaratıcı, zihinsel ve duygusal gelişimi sağlıklı, dengeli kişilik geliştirmesini amaçlamaktadır. (3)

Ülkemizde sanat eğitimi, genel eğitim sistemimiz içinde gerçek yerini alamamıştır. Sanat eğitiminde istenilen amaçlara ulaşılamadığı bir gerçektir. Bunun nedenlerini ana başlıklar altında şöyle sıralamak mümkündür :

- ◆ Genel eğitim sisteminden kaynaklanan problemler,
- ◆ Müfredat programlarından kaynaklanan problemler,
- ◆ Okulların fiziki yapıları,
- ◆ Sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlardan kaynaklanan problemler,
- ◆ Sanat eğitime ayrılan sürenin yetersiz olması,
- ◆ Okul idarecilerinin sanat eğitime olumsuz yaklaşması,
- ◆ Çevrenin ve ailenin etkisi,
- ◆ Sanat eğitime rehber olacak bilimsel nitelikli kaynakların yetersiz olması,

Bu problemlerin yanı sıra yaygın önemli bir problemde sanat eğitiminin genel eğitim sistemi içindeki öneminin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Resim dersleri ilk ve orta öğretimde herkesin alması gereken bir derstir. Amaç ; sanatçı yapmak değil, sanat öğretmek olmalıdır. Sanat öğretiminde esas olan dört disiplin estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve uygulama yoluyla birey hem sanatla ilgili kuramsal bilgilere sahip

(3) Handan TUNÇ : Temel Eğitimin 1. Basamağında (İlkokullarda) Sanat Eğitimi, (Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Ankara, 1984), 1.

olacak, hem de öğrendiklerini uygulama yoluyla ürüne dönüştürebilecektir.

Böyle bir eğitim - öğretim sürecinde öğretim yöntemleri önem taşımaktadır. Yöntemi uygulayacak olan resim öğretmenin fonksiyonunda son derece önemlidir.

Ancak ülkemizde gözlenen yaygın anlayışa göre resim dersleri yetenek dersleri olarak görülmekte ve dolayısıyla yetenekli öğrencilerin başarılı olabileceği, boş vakitleri değerlendiren, eğlendirici ve dinlendirici dersler olarak kabul edilmektedir. Bu anlayışa göre resim öğretmenlerinin, öğretimde fazlaca fonksiyonu yoktur ; öğrenci yeteneğiyle güzel resim yapar, başarılıdır. Yeteneği yoksa ne yapılırsa yapılsın, güzel resimler üretemez, başarısızdır.

Nitekim Balcı' nın yüksek lisans tez çalışmasında, resim öğretmenlerine uyguladığı anket sonuçları, yukarıda sözü edilen yaygın anlayışı kanıtlar niteliktedir. 68 lise öğretmenine uygulanan ankette, resim öğretmenlerinin görüşleri " okul yöneticilerinin, diğer branş ders öğretmenlerinin, öğrenci velilerinin sanat eğitiminin önemine inanmadıkları ve sanat eğitiminin gerekliliği bilincine sahip olmadıkları doğrultusundadır".

(4)

Resim derslerinin diğer derslere göre önemli bulunmayışının nedeni, resim dersini yetenek dersi olarak görme anlayışıdır.

Bu çalışmada, resim dersinin salt yetenek dersi olmadığı ve resim öğretmenlerinin uygulayacağı etkili eğitim durumlarıyla öğrencilere sanatı öğretebileceklerini ve sanat eğitiminin amaçlarını gerçekleştirebilecekleri kanıtlanmaya çalışılacaktır. Çalışmada sanat öğretimi, resim öğretimi ile sınırlandırılmıştır.

(4) Yusuf Baytekin BALCI : Liselerde Resim Dersi Öğretmenlerinin Karşılaştığı Problemler, (Gazi Üniversitesi , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , (Ankara 1980) , 98.

A.SANAT EĞİTİMİ İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

1. Sanat Eğitimi Tanımı Kapsam ve Konuları

Mağara döneminde yaşayan ilkel topluluklardan günümüze kadar gelen tarihsel süreç içerisinde, sanattan beklenenler ve sanata yüklenen rollere koşut olarak sanatın tanımında sürekli olarak değiştiği görülür.

Günümüzde ise "kişiyi, giderek de toplumu tinsel yönden etkileyebilecek dürtüleri sağlama becerisi " olarak tanımlanmaktadır.(5)

Ancak bu tanım, bütün boyutlarıyla düşünüldüğünde, sanatı açıklamak için yetersiz ve yüzeysel kalmaktadır. Bunun nedeni sanatın tartışmaya açık bir kavram olmasından ve onun öznel yapısından kaynaklanmaktadır. Sanat dünyası çok renkli ve zengindir. Farklı unsurlar bu dünyayı oluştururlar. Başta eser olmak üzere sanatçı, sanat tüketicisi, doğa ve toplum bu unsurların temel taşlarıdır.

Sanat unsurları arasında anlamlı bir ilişki vardır." Sanatçı, çevresinden aldığı birikimle sanat eserini yaratır. Sanat tüketicisi eserden aldığı etkilenimi doğa ve topluma aktarır. Gene sanatçı, zenginleşen doğa ve toplumdan yeni birikimler elde ederek, daha yeni ve değişik yaratmalar ortaya koyar. Unsurlar arasındaki bu münasebet, etkileşim sürüp gider. Sanat eseri bir kişi tarafından yapılan bir defalık süreç olmasına karşın, ondan zevk alan, etkilenen insan sayısı sonsuzdur". (6)

19. yüzyılın son çeyreğinde ise sanatın eğitim boyutu ortaya çıkar. 19. Yüzyılın yarısından başlayarak öncelikle endüstrileşen ülkelerde sanat eğitimine ilginin arttığı görülür. Sanat eğitimi, toplumda kültür çöküşüne ve insanın kendine yabancılaşmasına karşı bir önlemler hareketi ve bir

(5) Bülent ÖZER : " 2000 Yılına Doğru Sanat Kavramının Tanımı ve Kapsamı " 2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu, (İstanbul ,1977) , 4.

(6) Nihat BOYDAŞ , Yusuf Baytekin BALCI: " Eğitim- Sanat İlişkisi" Eğitim Bilime Giriş ,(Ankara ,1997) , 168.

eğitim akımı olarak belirmeye başlar. (7)

19.yüzyıldan beri teknolojik gelişmelerin yarattığı faydaya dönük yaşama biçimi, insanın duygusal yaşamını köreltmeye başlamıştır. Çağımızın insanını yarattığının tutsağı olmaktan, makinalaşmanın getirdiği tekdüze yaşamdan kurtarıp onu bir sanatsal içerikle zenginleştirmek, daha insancıl bir duruma getirmek gerekir. (8)

Bu sorunlara çözüm olarak gündeme gelen sanat eğitimi hareketi, Almanya' da gelişir ve bir çok ülkenin genel eğitimini etkiler. Bu akıma göre, çağın tek yanlı kıldığı insan yaratıcı bir eğitimle bundan kurtulabilecektir. Sanatla birlikte giyimde, oturlan evlerde, kullanılan araç gereçteki estetik bile bu teknolojik çağda insanı eğitecektir.(9)

Sanat eğitiminin kuram olmaktan çıkıp, genel eğitim içinde yer alarak öğretime girmesi ve okullarda buna ilişkin dersler okutulması ilk olarak Avrupa' da 1928 ' lerde başlamıştır. 1901' de Dresten' de, 1903' te Weimar' da, 1905' te Hamburg' da yapılan sanat eğitimi kongreleri, sanat eğitiminin okullara girmesinde önemli rol oynamışlardır. (10)

Sanat eğitimi, genel anlamda, güzel sanatların bütün alanlarını kapsayan, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitim sürecidir. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. (11)

"Genel anlamda kullanıldığında sanat eğitimi güzel sanatların resim, yontu, mimarlık, grafik ve dekoratif sanatları, fotoğraçılık gibi görsel - yoruşsal ve teknik bölümlerini, sözsel ve işitsel sanatların (edebiyat ve müzik) çeşitli türlerinin; tiyatro, bale, opera, sinema ve televizyon gibi görsel ve işitsel iletişim sağlayan sanat dallarının tümünden yararlanan bir eğitim süreci olarak düşünölmelidir. Böyle bir sanat eğitimi, sanatın

(7) İnci SAN : Sanat Eğitimi Kuramları, (Ankara ,1983) , 64.

(8) İnci SAN : Sanatsal Yaratma ve Çocuklerin Sanatçılık , (Ankara ,1979) , 2.

(9) Serap ETİKE : Sanat Eğitimi Yazıları,(Ankara ,1995), 19.

(10) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 2.

(11) İnci SAN : " Sanat Eğitimi..." a.g.e., 20.

oluşumu, sanatsal yaratma, sanat türleri, sanat akımları, sanatçı kişilik ve özellikleri gibi konuları işleyen, sanat kavramları ve eleştirisi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, sanat coğrafya ve topoğrafyası gibi sanat olayına, sanat ürünlerine ve sanat - toplum - kültür ilişkilerine ait kavramsal bilgi dallarında katılmasıyla tamamlanıp, bütünleşir".(12)

Sanat eğitimi, insanın "yeniye, özgünü arama, bulma ve uygulama" içgüdüsünü geliştiren bir eğitim alanıdır. Bu özelliği ile, toplumlar arası yarışma ortamında, yarışma sonucunu belirleyici en önemli öge de olmaktadır. Eğitim sistemlerini sanat eğitimi temeli üstüne kuran uluslar yarışı önde götürmektedirler.

"Görsel Sanat Eğitimi", eğitimbilimin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi, sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer alır.(13)

(12) İnci SAN : "Çocuğun ve Gencin Sanat Eğitimi" Ulusal Kültür dergisi, 6 (Haziran 1979) , 164.

(13) Olcay KIRIŞOĞLU : Sanatta Eğitim , (Ankara ,1991), 7.

2.Sanat Eğitimi Amaç ve İlkeleri

II. Dünya savaşıını izleyen yıllarda, özellikle Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde sanat eğitimi üzerine yoğun tartışmalar olmuştur. Sanat öğretilir mi? İnsanın estetik yanı ussal, düşünsel düzeyde mi, yoksa yaparak, oluşturarak daha çok duygulara dayalı olarak mı geliştirilmelidir? Bu tartışmalar sonucunda iki sanat eğitimi kuramı ortaya çıkmıştır. Bunlar " sanat yoluyla eğitim" ve "sanat için eğitim" eğitim anlayışlarıdır. (14)

Bu anlayışlardan sanat yoluyla eğitim; insanın uyumlu , dengeli bir kişilik kazanması ereğine yönelik, eğitim ağırlıklı ve eğitbilimsel sorunlarla ilgilidir. Bu yaklaşımda sanat, okul programlarına genel eğitim sisteminin bir dersi olarak girer. Eğitim sistemindeki aşırı ussallaşmaya karşı duyguların eğitimine ağırlık verir, eğitimde dengeyi sağlayıcı bir görev üstlenir. Sanat için eğitim anlayışı ise sanata ve sanat sorunlarına yöneliktir. Amacı özellikle plastik sanatlar öğretmek, sanattan anlayan, çağının sanat ve kültür verilerini değerlendirebilen çağdaş bireylere ve çağdaş topluma ulaşmaktır. Çağımızın bilimsel ve teknolojik bir çağ olduğunu kabul eder ve sanat eğitimini akılcı temellere oturtur. (15)

İnsanın genel eğitimini bir bütünlük içerisinde düşünürsek, sanat eğitimini genel eğitimin bir parçası olarak kabul etmek zorundayız. Ancak, sanatın bir özgünlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğunu dikkate alırsak, sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasalarının ve ilkelerinin varlığını da kabul etmek zorundayız. Bu nedenle sanat eğitiminin eğitim dizgesi içerisindeki yerini çok iyi belirlemek gerekir. Yaygın biçimde sanıldığı gibi, sanat eğitimi yalnızca yeteneklilerin eğitimi için bir "lüks" değil, herkes için gerekli olan bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminde amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. Başka bir deyişle, insanın yaratıcı güçlerini

(14) İnci SAN : Sanat Eğitimi Kuramları , (Ankara , 1983) , 119.

(15) İnci SAN : " Sanat Eğitimi ..." a.g.e. , 120.

ortaya çıkarmasına yardımcı olacak koşulları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir. (16)

Gerek sanat uğraşısında bulunan kişide, gerekse sanat eserleriyle karşılaşp onu değerlendirende, harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, anma, çağrışım gibi güçleri eğitmek, sanatı algılamaya hazır ve sanatı seven, hem eskinin, hem de çağının sanat görüngülerini algılayıp değerlendirebilecek yetenekli kişiler yetiştirmek ancak sanatla eğitim modeliyle gerçekleşebilir. (17)

Sanat eğitiminde iki önemli ilke vardır. Bunlar "kişisel ve insani değerler ilkesi" ile "sanatsal ve estetik değerler ilkesi" dir. Kişisel ve insani değerler ilkesi sadece yetenekli olan kişilere değil, herkese sanat eğitimi düşüncesine dayanır. Bu ilkeye göre sanat eğitimcisi sınıfta yetenekli olan öğrencilerin değil, bütün öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmeyi amaçlar. Bunu yaparken öğrencilerin yetenek ve kişilik farklılıklarını, aile ve çevresine, sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu ortaya çıkan ürünle ilgilidir. Bu ilkeye göre sanat eğitimi hangi yörede yapılıyorsa o yöredeki yaygın sanatsal uğraş, el sanatları dikkate alınmalı, malzeme seçimi de yörede bol bulunabilecek türden olmalıdır. (18)

Sanat eğitiminin amaçları sanatın kendinden kaynaklanan değerlerinin kişinin sanatsal ve kültürel gereksinimine katkısı yönünde çizilmelidir. (19)

"Bu doğrultudaki bir sanat eğitiminin amaçları , şöyle sıralanabilir.

1. Sanata ilişkin en önemli özellik anlatımdır. Kişinin çok öznel iç görüşü, imgeleri, düşünceleri ve duyguları sanat ile görselleşir. Bu çok öznel dünyanın dışa dönüşmesi, bir başka deyişle anlatımı;

(16) Zafer GENÇAYDIN : " Sanat Eğitimi Zihinsel Temelleri ",
Ortaöğretim Kurumlarında Resim ve Çizim Sorunları , 1990

(Ankara : Türk Eğitim Derneği Yayınları , 1990) 44.

(17) İnci SAN : "Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 3.

(18) Galip TÜRKDOĞAN : Sanat Eğitimi Yöntemleri (Ankara , 1981) , 12.

(19) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 55.

başkalarının anlatımının anlaşılması insan için bir gereksinimdir. Hangi sanat formu olursa olsun yaratma eylemi anlatılmak isteneni izleyiciye iletme amacı güder. Bu aynı zamanda üretilen aracılığı ile bazı şeylerin paylaşılmak istenmesidir. (20)

2. Sanatsal anlatımı, onun özel dilini kullanmayı öğrenen kişi, aynı zamanda bu dil yardımıyla geçmiş ve çağdaş sanat yapıtlarına değer yargısıyla ulaşabilir. Gördüğü yapıtları niteliksel olarak ayırır. Sanatın insana kazandırdığı bu niteliksel zenginlik, değerlerle düşünme gücü her yapıt inceleme de biraz daha gelişir. Buna görsel duyarlılık ya da görsel okur yazarlık denilebilir. (21)

3. Sanat eğitiminin bir başka işlevi de sanat yapıtlarına olduğu kadar çevreye ve her türlü görsel nesneye bir başka boyutta estetik ölçütlerle ulaşmayı sağlamaktadır. Bu, sanat yapıtlarından - seri üretime, tanıtımdan - paketlemeye, mimarlık yapıtlarından çevre düzenine, televizyondan - sinemaya, iç dekorasyondan - giyime kadar herşeye, kendi özel oluşumları içinde sanat olarak ya da sanat gibi değerlendirmeye, yaklaşmak demektir. (22)

4. Değerlerle düşünmeyi, nitelikleri ayırmamayı öğrenen kişinin estetik açıdan bakış ve görüş alanı genişler. Beğenileri, tek boyutta kalan, yalnız kendi bildikleri ve sevdiklerini tek güzel sayan insanlar yerine geniş düşünen insanlar yetiştirmek sanat eğitiminin amaçları içinde yer alır. İçinde yaşanan kültüre, öteki kültürlerle, geçmişe ve çağdaşa aynı değerle ilgi, bilgi ve sevgi ile yaklaşım, gelişmiş bu görsel yetiye ve geniş sanatsal düşünmeye bağlıdır. Yine bu yolla yeniliğe açık bireyler yetiştirilebilir. (23)

5. Her yapıtta değerlerle düşünen insan zekasının bir sanatsal sorunu çözdüğü gözlenir. Bu tükenmeyen yaratıcı sorun çözme serüveni

(20) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 55.

(21) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 55.

(22) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 56.

(23) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 56.

sanatçı da arttıkça, izleyicinin de bu üretilen yapıtlara tepkisi ve yanıtı artarak gelişir. Böylece toplumların kültürel değerleri oluşur. Sanatçı ve izleyici arasındaki bu yaratıcı iletişimsel bağ üretici de “Ben yaparım”, tüketici de ise “ Bende yapabilirim” isteği ve gücü uyandırdığında amaç gerçekleşmiş demektir. (24)

6.Sanatın, kişiye öğrettiği bu özel dil, üretirken kazandığı yaratıcı davranış, öğrendiği bütünlüğü yaratma yetisi ve izlerken elde ettiği eleştirel tavır sonuçta ona ayrıcalıklı bir göz kazandırır. Bu göz sanatın içerdiği bütün değerlere ve anlamlara açılan bir penceredir.Sanatçının görsel mecazlar ve değerler aracılığı ile tüketiciye sunduğu mesaj, aynı yetiye sahip göz ile çözülür. Böylece topluma değer yargılarıyla ulaşım ve de toplumsal bir kritik olarak yaklaşım kazanılır. (25)

7. Sanatın kişiye kazandırdığı bir başka boyut yaratıcı eylemin yine değeri kendinden kaynaklanan mutluluk duygusudur. Çalışırken sanatçının bedensel ve zihinsel çok yoğun bir çaba içinde olduğu bir gerçektir. Çalışma sırasında sanatçının pek de mutlu olduğu söylenemez. Ancak ne sonuçta elde edilecek parasal kazanç, ne de şu ya da bunun etkisi onun sanat yapmasına engeldir. O zamanını, emeğini ve bütün gücünü harcayarak ürettiği zaman mutludur. Bu hazzı aynı zamanda yaratmanın bir güdüsü olarak çocuklara tattırmak sanat eğitiminin bir başka hedefidir. (26)

8. Sanat bir kültür varlığıdır. Sanatı eleştirel bir gözle algılayıp değerlendirmeyi öğrenen çocuk bu yapıtları tarihsel süreç içerisinde yerine koymayı da öğrenmelidir. Bu yolla her çağın her ülkenin sanat yapıtlarına, kültürel varlıklarına geniş bir perspektif içinde yaklaşır. Kısaca sanat tarihini öğrenir. Bunu yaparken gerçek yapıt görme, müzelere gitme alışkanlığı kazanır. Çok ve gerçek sanat yapıtı görme bu yapıtlardaki değerleri özümseme kişide bir değer birikimi sağlar. Bu

(24) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 57.

(25) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 57.

(26) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 58.

birikim yeni yapıtlarda yaratıcı kişilerce geleceğe aktarılır. (27)

9. Sanat, bir yaratıcı süreç olarak kişiyi özgür düşünmeye, özgür çalışmaya ve yaratmaya götürür. Bu özelliği ile onda birey olma bilinci yaratır. Üreten, seçen, beğenen kişi aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun bir üyesidir. Bu yolla toplum içinde kendine ve çevresine yabancılaşmaktan kurtulur. Bu işleviyle sanat, kültürel ve toplumsal gelişmede katılımcı kişiler yetişmesinde önemli rol üstlenir.” (28)

Amaç bireyde sanatsal ve estetik davranışları geliştirmek olduğuna göre ondaki yapabilme gücünü, yapabileceği davranışlara dönüştürmek için önce onu tanımak gerekir. Bundan sonra irdelenecek konu çocuk ve onun sanatsal gelişimidir. (29)

(27) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 58.

(28) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 58.

(29) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 58.

3.Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi

Ülkemizde sanat eğitimi alanında yer alan bir çok kavramların gerek adlandırılması, gerekse bu adlandırmalarla çelişen anlam ve içerikleri açısından kavram karmaşası yaşandığı gözlenmektedir. Sanat eğitimi, ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan resim-iş ve resim derslerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Sanat eğitiminde önemli bir sorun olarak görülen yanlış adlandırmalarda temel sözcük "Resim" dir. Bu sözcüğü temel alarak yapılan "Resim-İş Dersi", "Resim Öğretmeni", "Resim - İş Eğitimi Bölümü" adlandırmaları, hedef alınan yanlış adlandırmalardır. (30)

Öteden beri sanat eğitimcileri tarafından önemli bir sorun olarak görülen yanlış adlandırmalar çeşitli kereler dile getirildiği halde soruna çözüm getirilememiştir. Önerilen adlandırmalarda - Batı ülkelerinde olduğu gibi - "Sanat Eğitimi" kavramı temel alınmıştır. Buna göre resim dersi yerine "Resim Eğitimi Dersi", resim öğretmeni yerine "Sanat Öğretmeni", Resim - İş Eğitimi Bölümü yerine "Güzel Sanatlar ve Tasarımı Eğitimi Bölümü" adlandırmaları kavramların içeriklerine uygun olacaktır. (31)

Bir başka genel yargı ise resim dersinin sadece uygulama dersi olduğu düşüncesini savunan yargıdır. Resim dersleri yalnızca devinisel ve duyuşsal alanla ilgili değil, bilişsel alanlarda ilgili içeriğe sahip derslerdir. Uygulamanın yanı sıra, "Estetik", "Sanat Eleştirisi" ve "Sanat Tarihi" disiplinlerinde bu ders kapsamı içinde yer alması gerekmektedir. Resim derslerinde iki ve üç boyutlu çalışmaların yer aldığı uygulama çalışmalarıyla bağıntı kurularak diğer üç disiplinle bütünlük içinde verilmelidir. Ülkemizde yeni geliştirilmeye çalışılan bu anlayışa göre,

(30) Yusuf Baytekin BALCI : "Sanat Eğitiminde Yeni Bir Yöntemsel Yaklaşım : Resim - İş Eğitimi : Sanat Eğitimi : Estetik + Sanat Eleştirisi + Sanat Tarihi + Uygulama " Milli Eğitim , 131 (Temmuz , Ağustos , Eylül 1996) , 18-19 .

(31)Yusuf Baytekin BALCI :a.g.m.,19.

öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmak koşuluyla , öğrenci uygulama yaparken konuyla ilgili olarak Estetik, Eleştiri ve Sanat Tarihi disiplinlerine ait bilgileri de alacaktır. Söz konusu disiplinlere ait kuramsal bilgiler uygulamayla birlikte bağıntı kurularak verileceği için öğrenci hem uygulayarak üretecek, hem de bu süreç içinde bilgi sahibi olarak öğrenecektir. (32)

"Bu dört disiplinin birleşmesiyle ortaya çıkan " Sanat Eğitimi Yönetimi" nin genel amaçlarını şöyle açıklayabiliriz.

A.ESTETİK EĞİTİM : Sanatın genel anlamda doğası işlevleri ve hedefi sanatçının kim olduğu sanatın kökeni ve değerleri konularında bilgi ve araştırmaları içerir. Bu bir insanın kendi toplumundaki sanat yapıtlarına estetik anlayışla yaklaşmasını ve eleştirci katkılarda bulunmasını ve bu alanda gelişme göstermesini ve öteki pek çok kültürden değişik düşünce , imge ve nesnelere karşı hoşgörülü olmasını gerektirir. Estetik, "Bu sanat mıdır?", " Sanat ne içindir?" gibi ana soruları sorar ve yanıtlarını araştırır. (33)

B.Bir kişinin kültürel etkinlikleriyle ilgili ve dünyanın kültürel mirası hakkında bilgi toplama ve araştırma yapma eğitimi olan sanat tarihi, öğrencilerin değerlendirme, anlama ve karşıt görüşleri tolere etme yeteneklerini geliştirir. (34)

Sanat tarihi eğitimi içinde, Türk öğrencilerin, evrensel sanat yapıtlarının yanı sıra kendi kültürel yapıtlarını da incelemeleri gerekir, çünkü sanat yapıtları geçmişin evrimsel kayıtlarıdır. Geçmişe yönelik bir anlayışa kavuşmamışlarsa içinde bulundukları zamanı tam olarak anlayamayacaklardır. Sanat eğitimi yolu ile öğrenciler kendi ulusal karakterlerini ve temel kültürel düşünce ve inançlarını öğrenebilirler.

(32) Yusuf Baytekin BALCI : a.g.m. , 19.

(33) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : Sanat Öğretimi (İlk Öğretim), (Ankara ,1996) , 0.4.

(34) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 0.4.

Örneğin, öğrenciler Atatürk'ün temel ilkelerinde belirtilen simgeleri araştırarak bağımsızlığın önemini anlayabilirler. Sanat yapıtları, ulusal değerlerin en iyi anlatımını aktarır. Öğrenciler, sanat yapıtları aracılığı ile insan doğasının karmaşıklığını; düzen ve düzensizlik çatışmasının, gerekliliğini, orantı gerekliliğini, yeteneklilere ulaşılmasını, erdem ve umutsuzluğun, değerlendirilmesini de öğrenebilirler. Son olarak varıl, yoksul yetenekli ya da sınırlı yetenekli her öğrenci, modern dünyadaki en iyi sanat örneklerinden tad alma özgürlüğünden yararlandırılmalıdır. (35)

C.SANAT ELEŞTİRİSİ bir sanat yapıtı hakkında, yapıtın bütünlüğüne ilişkin içsel ipuçlarını bulmaya yönelik, bilgi ve araştırmayı kapsar . Sanat eleştirisini ; betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı olarak dört evre içerir. Bu öncelikle ayrıntıları ayırdedebilme ve iyi kararlar vermek için, yeni ilişkiler kurabilme yeteneğinin gelişimini kapsar. Ayrıca sanat eleştirisini öğretmen adaylarının kendi kendilerini değerlendirmeye yönelik anlayış geliştirmelerine de yardımcı olur . Sanat eleştirisini sanat yapıtına ilişkin dışsal ipuçlarını ya da bağlamsal soruları araştırmayı da içerir . Sanat eleştirisini ; “Bu ne hakkındadır ? Bunun ayrıntıları nelerdir? Ne demek istiyor? Niçin güzel ve niçin değerli ?”sorularını sorar ve yanıtlarını bulmaya çalışır .(36)

D. UYGULAMALI ÇALIŞMALAR eğitim yeni bir eğitim alanı değildir, ancak öğrencilerin, sanatsal beceriler, problem - çözme yaklaşımları ve anlamlı ifadeler için tasarı yetenekleri konusunda bilgi ve araştırmalarını geliştirmelerine yardımcı olması açısından çok önemlidir. Uygulamalı çalışmalar, “Nitelikli sorun nasıl çözülür ; bu dikkatle nasıl yapılır ve iyi tasarım nasıl yapılır ?” sorularını sorar ve araştırır . (37)

E. Öğrenme, bu dört disiplinin birleştirilmesini gerektirir. Birleştirme bir bütün oluşturmak için bağlantılar kurma sürecidir. Birleştirme, ana konu, tema, kavram, ya da öğrencinin gelişim evresi aracılığı ile

(35) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 0.4.

(36) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 0.5.

(37) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 0.5.

başarılabilir .“(38)

Böylece özgür ortamda uygulama ağırlıklı sanat eğitimi yerine uygulamayla birlikte diğer üç disipline ait bilgi aktarımını da öngören yeni anlayışın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıyla, sanat eğitiminin yukarıda değinilen amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir adım atılacaktır. Resim derslerinde dört disiplinin bir bütünlük içinde verilmesinde konuların seçimi ve bütünlüğü önem taşımaktadır. Konuları çocukların yaşadığı çevreden kendi zengin tarihsel ve kültürel değerlerimizden alarak sanatı evrensel boyutlarına taşımak temel ilke olmalıdır. Bireyin kendi toplumu ve başka toplumlarla ortaklıklar kurabilmesi ortak bir beğeni ile mümkündür . Bu anlamda sanat eğitiminin Dünya barışına da katkısı vardır. Sanatın evrenselliğinin anlamı ortak bir beğeni anlayışı ve ortak sanatsal dilin kullanılmasıyla açıklanabilir. (39)

Sanat eğitiminin genel eğitim sistemimiz içinde gerçek yerini almasıyla ; sanat eğitimi, çocuklarımızın ve gençlerimizin geleceğin işçisi, memuru, mühendisleri, hekimleri vb. hatta ülke yönetiminde söz sahibi yetişkinleri olarak çevresindeki güzelliklerin farkında olan, güzeli, iyiyi, doğruyu arayan, yurt ve insan sevgisini yüreğinde hisseden, insan haklarına saygılı çağdaş toplumu oluşturmada önemli rol oynayacaktır. (40)

),

(38) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. ,0.5.

(39) Yusuf Baytekin BALCI : a.g.m. , 19.

(40) Yusuf Baytekin BALCI : a.g.m. , 19.

B. YARATICILIK

1. Yaratıcılık Nedir?

Psikoloji sözlüğünde yaratma "yeni bir ürün ortaya koyma" olarak yer alır. Bu üretimde düşlem düşünülerinin ve imgelerin yeni bileşiminde etkin rol oynar. Yaratma bir taklit olmayıp özgür istek doğrultusunda gerçekleşen , toplamadan çok birleşimci görünüm sergileyen bir olgudur. (41)

Yaratıcılık tanımları çok değişiktir. Söz gelimi E.P. Torrance yaratıcı düşünceyi bir sezgi süreci olarak kabul etmekte ve şöyle tanımlamaktadır: " Boşlukları, rahatsız edici ya da varsayımlar kurmak, bunları sınamak, sonuçları karşılaştırmak ve olasılıkla bu varsayımları değiştirip yeniden sınamak ", Barlett ise yaratıcılığı " ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulma " olarak tanımlamaktadır. Tanımlamalarda ortak olan yan " yenilik " özelliğidir, buna özgünlük, buluş (icat) diyenler de vardır. (42)

Yaratıcılık için yapılmış yüzlerce tanımda, genel bir tanım çıkarmak gerekirse şöyle denilebilir : "Daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilintileri kurabilme, böylece yeni yaşantılar, deneyimler, yeni ve özgün düşünceler ve yeni ürünler ortaya koyabilme yetisi " (43)

Yaratıcılığa, bilim, sanat, eğitim çevrelerinin yaklaşımları farklıdır. Bilim adamlarına göre yaratıcılık akıl yürütme, buluş yapma ve sorun çözmedir. Bu bağlamda yaratıcılık süreçten çok sonuçla ilgilidir. (44)

Çağcıl görüşlere göre ise yaratıcılık : Her düzeyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde kendini gösterebilen bir yeti, gündelik yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan, sanatsal alanda baş yapıtların

(41) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 170.

(42) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ... " . a.g.e. ,18

(43) İnci SAN : " Sanatta Yaratıcılık (Oyun , Drama) " Yaratıcılık ve Eğitim 1993 (Ankara :Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1993) , 72.

(44) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 169.

ortaya çıkmasına neden olan süreçler bütünü ve ayrıca bir tutum ve davranış biçimidir. (45)

),

(45) İnci SAN : a.g.m. , 71.

2. Yaratıcı Kişi Özellikleri:

Yaratıcılık yüzyıllar boyu yalnızca olağanüstü insanlara özgü bir tanrı vergisi olarak kabul edilegelmiş ; yaratıcılık kavramıda en çok “güzel sanatlar alanındaki yaratıcılık” için kullanılmıştır. “Tanrısal güç “ sanısı, dahi ile deli arasındaki kıl payı bir ayrım olduğu gibi, bilim dışı kimi görüşler de yakın zamana dek benimsenememiştir. (46)

Yaratıcılık çok boyutlu düşünen bir zihnin ürünüdür. Tıpkı yetenek gibi yöneldiği alanlar ve yoğunluk bakımından kişiden kişiye değişir. Bazı insanlar ötekilere göre daha çok ya da daha az yaratıcıdır. Yine bazıları bazı alanlarda ötekilere göre daha yaratıcı ya da daha az yaratıcıdır. Kişilerin yaratıcı davranışlarındaki bu ayrılık katılıma, kültür ortamına, eğitim ve öğretime bağlıdır. Bu nedenle hiçbir zaman kesin bir dille bazı insanlar yaratıcıdır, bazıları değildir denemez. Her insan az ya da çok olarak bulunduğu yaratıcı davranış sergileyebilir. (47)

Ancak şu hususta unutulmamalıdır ki ; burada söz konusu edilen yaratıcılık, Tanrısal boyutta bir yaratıcılık, yani yoktan varetme değil, olması gerekenin ortaya çıkarılması olarak düşünülmelidir.

Her insan yaratıcı güçlerle donanmış olarak dünyaya gelir. Bu güçler insanı kendisini, içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevreyi kısaca yaşamı tanımaya yöneliktir. Yaratılışından bu yana insan, doğa dediğimiz hazır gereçler evreniyle karşı karşıyadır. Bu gereçler dünyasını anlamak için tüm güçlerini ; aklını, duygularını, duyularını, sezgilerini ve istencini kullanan insan kendi kültürel, bilimsel ve teknolojik evreninide yaratma çabası içindedir. (48)

Yaratıcı insanlar kendi ajandalarını, kendileri yaratan ve diğer insanlara göre bağımsızca hareket ederek, konuları ile ilgili çok çalışan insanlardır. Bu insanlar değişime / yeniliğe karşı açık ve uyumlu olup, devamlı özgün arayışlar gösterirler. Performansları ile ilgili amaç

(46) İnci SAN : a.g.m. , 71.

(47) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. ,169.

(48) Zafer GENÇAYDIN : a.g.m. , 44.

tain etme, buna paralel olarak standartlarını belirlemede diğer bireylere göre daha duyarlıdır. Genelde bu amaçlar ve standartlar diğerlerinininkine göre daha yüksektir. Yaratıcı insanlar kendi düşünme özelliklerini bilip, bu özelliklerini denetim altına almada ve yönlendirmede sorumluluk gösterirler. (49)

Guilford'un bilimsel yaratıcılık alanında yoğunlaştırdığı çalışmaları daha sonra öteki alanlarda da kabul görmüştür. Guilford'un araştırmasında yaratıcılık, çeşitli yetiler bütünü olarak görülür. Bunlar yaratıcı etkinlikte tek ya da birleşik olarak bulunurlar. (50)

Eisner' in araştırmasında saptadığı yaratıcılık tipleri ise şunlardır :

1. Sınırları zorlayan.
2. Buluş yapan.
3. Sınırları kıran.
4. Estetik olarak düzenleyen. (51)

Yaşadığımız yüzyılın yarışma ortamında toplumsal gelişmişlik açısından öne çıkan uluslar, kendi insanları arasından yaratıcı gücü olanları seçmesini, eğitmesini ve desteklemesini en iyi bilen uluslardır. Yaratıcılık özelliği günümüz insanına bireysel ve toplumsal olarak iki açıdan gereklidir. Birincisi bireysel olarak çağımızın robotlaştırdığı, mutsuz ettiği, tek yanlı kıldığı insan yaratıcı sanatsal etkinliklerle kendini tanıyacak, kendini anlatacak, toplumla iletişim kuracaktır. İkinci olarak ise içinde bulunduğu toplumun gelişimine yeni düşünce ve buluşlarıyla katkıda bulunacaktır. (52)

Yaratıcılık ile zeka arasındaki ilişki yüz yıllardır bilim ve sanat çevrelerinin cevaplamakta güçlük çektiği bir sorun olarak günümüze kadar gelmiştir.

(49) Ayşegül YONTAR : " İnsanda Yaratıcılığın Gelişimi "Yaratıcılık ve Eğitim , 1993 (Ankara :Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1993) , 21.

(50) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e.,172.

(51) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e.,174.

(52) Serap ETİKE : a.g.e., 33.

3. Yaratıcılık ve Zeka

Zeka ile yaratıcılık, hele sanatsal yaratma söz konusu olduğunda hep ayrı davranışlar olarak düşünülmüştür. " Bir kişinin yüksek zekası olmasa bile, özel yeteneği var " tümcesi sözel ya da sayısal olmayan zihnin karakteristiklerinin zekadan daha aşağıda "yetenek" olarak tanımlandığını göstermektedir. (53)

Guilford ' un yaratıcılığı çözümleyen yöntemleri, yaratıcılığın zeka bakımından belirli yanlarını aydınlatabilmiştir. Ancak yaratıcılık kuşkusuz zeka etkenlerine olduğu kadar, kişiliğide bağlıdır. Ayrıca yaratıcılık ile zeka arasında bağıntılar arayan araştırmacılar, kesin, doğrudan bağıntılar elde edememişlerdir. Öğrenciler üzerinde yapılan hem sınavda gösterdikleri başarıları dolayısıyla hemde zeka testleri sonucu en zeki sayılan öğrencilerin, çeşitli alanlarda özgün düşünceler meydana getirmeleri zorunlu bir sonuç olarak belirmemektedir; hem yüksek ölçüde yaratıcı, hem de yüksek zekalı bireyler bilinmekte ama bu birleşme, gözlemlerde her zaman gerçekleşmemektedir. Daha ince araştırmalarda klasik testlerle değerlendirilen zeka ile yaratıcılık birbirinden ayıt edilebilmektedir. Yaratıcılık için belirli bir zeka aşaması zorunludur fakat bugün anlaşılmıştır ki ; bir alanda yüksek bir yaratma aşamasının, yüksek bir zeka aşamasını karşılaması zorunluluğu yoktur. Çok yüksek bir zeka aşaması aynı derecede yüksek bir yaratıcılığı içermemektedir. (54)

Örneğin ; bir çok okulda yüksek derecede yaratıcılık gösteren öğrencilerin düşük zeka puanına sahip olsalar bile, yüksek zeka puanına sahip öğrenciler kadar öğrendikleri bilinmektedir. (55)

Onun içindir ki, yaratmak kolayca ölçülebilen bir yetenek değildir. Son yıllarda yaratıcılığın hiç değilse belli yönlerini ölçebilmek için çeşitli

(53) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e.,188.

(54) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ... " . a.g.e., 22.

(55) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e.,188.

testlerin geliştirildiği izlenmektedir. (56)

Yaratıcı kişiler genellikle zeki olsalar bile, zeki bireyler, her zaman, her konuda yaratıcı olmayabilirler. İlişki karşılıklı değildir. Öte yandan, okul sıralarında başarılı olmayan kimi bireyler, iş ve meslek hayatında üstün başarılı, bir anlamda yaratıcı olabilmektedirler. Hatta iş ve meslek hayatında üstün başarıya ulaşanların, okulda, ortanın hemen üstündeki gruplardan geldiğini gösteren bulgular vardır. İlgilendiği her konuda yaratıcı olabilen kişilerin sayısı ise son derece azdır. (57)

Guilford ise yaratıcılık ile zeka ilişkisine şöyle yaklaşmaktadır; yaratıcılık zekanın genel durumu içinde yer alır. Bilişsel düşünme, bellek, ıraksak düşünme, yakınsak düşünme ve eleştirel düşünme gibi beş zihinsel işlemin yer aldığı bu durum içinde ıraksak düşünme faktörü yaratıcılığa en yakın olanıdır. (58)

Yaratıcılık açısından yakınsak düşünme ile ıraksak düşünme arasındaki ayrıma San şu açıklamayı getirir:

“Yakınsak ya da klişeleşmiş düşünme ; beklenen, belirlenmiş, uylaşımcı ve olağan yanıtlara yöneliktir. Önüne, çözülmesi için önceden belirlenmiş, ölçülenmiş yöntemlerden yararlanabilecek türden sorunlar çıkınca etkinlik kazanır. Bu düşünmede verimli sonuçlara, az çok özgün bileşimlere varılabilir ama yaratıcılığın asıl dayandığı düşünme biçimi ıraksak düşünmedir.

İraksak düşünme, önceden hiç bir şeyin belirlenmemiş olduğu, türlü doğrultularda özgürce yol alan düşünmedir. Çözülecek sorunu keşfederek, çözüme varmak için hangi evrelerden geçeceğini, hangi adımları atacağını önceden bilmeden, yeni ve özgün düşünüyü,

(56) Bozkurt GÜVENÇ : “Yaratıcılığın Toplumsal ve Kültürel Boyutları” Yaratıcılık ve Eğitim , 1993 (Ankara :Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1993) 131.

(57) Bozkurt GÜVENÇ : a.g.m. , 131.

(58) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 172.

çözümü ortaya koymaktır." (59)

Genelde ıraksak düşünmeyi kullanan yaratıcı zeka ancak sanatsal yaratmada uygulama alanı bulmaktadır. Yine son yıllarda geliştirilen sanatsal zekayı ve yaratıcılığı ölçen testler ise geleneksel zeka testlerinin ölçmede yetersiz kaldığı bir çok yetiyide, gün ışığına çıkarmaktadır.(60)

Getzels ve Jakson (1962), Torrance (1969), Wallach ve Kagan (1978) zeka ile yaratıcılık arasında doğrudan anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Wallach ve Kagan ilkökul öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, zeka ile yaratıcılık arasında .25 gibi çok düşük bir ilişki bulmuşlardır. Torrance ise zeka düzeyi 120' nin üstünde olanlarda bu ilişkiyi .20 ; 120' nin altında olanlarda ise .50 olarak bulmuştur. Bu verilere göre; zeka ile yaratıcılık arasında doğrudan ve anlamlı bir ilişkinin olmadığını söylemek mümkündür. (61)

(59) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 172.

(60) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 189.

(61) Veysel SÖNMEZ : "Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci "Yaratıcılık ve Eğitim , 1993 (Ankara :Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1993) ,148.

4.Yaraticılık ve Eğitim

Günümüzde, çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda eğitim sistemlerine yapılan en acımasız eleştiri "yaratıcılıktan yoksun " oluşudur. Özellikle eğitimde " fırsat eşitliği " nin geçerli olduğu tüm toplumlarda, fırsat eşitliği ; herkese aynı eğitim olanağı sağlamak olarak ele alındığı için bundan en fazla etkilenen, çoğunluğun dışında kalan bireylerdir. Herkesi ortalama çevresinde tutmaya çalışan böylesi eğitim anlayışı da başlangıçta yaratıcılığı dikkate almaksızın, merkeziyetçi, tek tip ders kitabı ve ezbere dayalı bir öğretimle kendini göstermek zorunluluğunda olmaktadır. (62)

Eđitimcilerin yaratıcılığa yaklaşımları, araştırmacı, özgür düşünen, soru soran, uygulucu olmayan insan yetiştirme yönündedir. Çünkü, eğitimden beklenen de soru soran, tartışarak düşünen, akıl yürüten sorun çözen insan yetiştirmektir. Genelde gözlenen ise okul sistemlerinin olanı kabul eden tartışmayan, uygulucu insan yetiştirmeye gösterdiği eğilimdir. Eğitimin bu anlamdaki yaratıcı düşünceyi geliştirme yönündeki isteğı ile okulun bu yaklaşımı çoğu kez birbirine karşıt düşmektedir. Bu bağlamda kurumsallaşmanın yaratıcılığı bir anlamda öldürdüğü varsayılır. Ancak sanatın kişiye sağladığı özgür düşünceye ve tartışmaya yönelik davranışları geliştirici özelliğı yaratıcılık açısından sanat derslerinin okulların kısıtlayıcı yaklaşımı içindeki önemini bir kez daha vurgular. (63)

Yaratıcılık ve eğitim konusunda Conrad şunları söylemektedir : " 2. Dünya Savaşı sonundan bu yana, batıda yaratıcı süreçlerin doğası hakkında daha belirgin anlayışlar geliştirilmiştir. Uzun yıllar boyunca sanat eğitimcileri, yaratıcılığı, sanatın eğitime yaptığı yardımcı işlevin bir önemli yönü olarak görmüşlerdi. O zamanlar yaratıcılığın hangi süreçlerden geçtiğı, nelerden oluştuğı hakkında az ve belirsiz bilgiler vardı, örgütlenmiş inceleme ve araştırmalar henüz yoktu. Şimdi ise birçok

(62) Ayşegöl ATAMAN : " Eğitim Sürecinde Yaratıcılık " Yaratıcılık ve Eğitim 1993 (Ankara :Türk Eğitim Derneğı Yayınları, 1993),107.

(63) Olcay KIRIŞOğLU : a.g.e. , 170.

bilgiye sahibiz. Yapılan araştırmaların sonuçları, insan tarafından tamamlanmış her işte yaratıcılığın bir temel öge olarak bulunduğunu kanıtlamıştır. En önemli bilgi ise sanat etkinliğinde geçerli olan, kullanılan süreçlerin, yaratıcı eylemde de bulunması kesinlikle gerekli olan süreçler olduklarıdır. (64)

Dewey' in gelişimci eğitim yaklaşımında ise, yaratıcılık öğrenmenin, değişme ve değiştirmenin, uyumun ilk koşulu olarak görülür. Öğrenme ve gelişme, bir başka deyişle deneyimi yaşantıya çevirme ve çevreye uyum, çevreyle doğrudan ilişkiye bağlıdır. Bu da ancak özgür davranış ve yaratıcı düşünme yoluyla gerçekleşir. Bunun için çocuğun önündeki engelleri kaldırmak, çocuğu davranışlarında, düşünmesinde ve akıl yürütmesinde özgür bırakmak gerekir. (65)

İlkokul öğretmeninden, üniversitede profesörüne kadar, çeşitli tür ve aşamadaki öğreticilerin, kendilerini körü körüne izlemeye pek yanaşmaz görünen öğrencilere fazla sempati duymadıkları açıktır ; bu "insanca " bir tepkidir, hele sınıfların doluluğu da gözönüne alınırsa bu öğreticileri yeremeyiz. Onlar doğal olarak, önceden belirlenmiş adımlarla ilerleyen, kendilerine öğretilenleri sadıkça tekrarlayan, programlı olmayan düşüncelere dalmayan, dikkatli, uysal, yöntemli öğrencileri tercih edeceklerdir. Yenilik getirici öğrenciler tüm sınıfa sadece zaman kaybettirirler. (66)

Carl Roger' in 1972' de belirttiği ve hala geçerliliğini koruyan görüşü bu durumu oldukça açık bir biçimde ifade etmektedir . " Eğitim, bağımsız düşünen, yaratıcı ve özgün olmaktan çok, tutucu, kalıplaşmış bireyler yetiştirmektedir " . (67)

Öyle ise eğitimin amacı; bağımsız düşünme (kuraldışı) , klişeleşmiş - basmakalıp fikirlerden uzak, her alanda kullandıkları yeni düşünceler

(64) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ... " . a.g.e. , 21.

(65) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 171.

(66) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ... " . a.g.e. , 21.

(67) Ayşegül ATAMAN : a.g.m. , 108.

üreten, estetik kaygı güden, çevreye karşı duyarlı, araştırmacı ve yaratıcı bireyler yetiştirmek olmalıdır. Bilinmeyenlerin cevabını sürekli arama gereği, insanlık için yaratıcı gücü uyarıcı uygun bir eğitim sistemini zorunlu hale getirmiştir.

Bu konuda en büyük görev eğitim kurumlarına düşmektedir. Doğru bir eğitim politikasıyla yetiştirilecek, yaratıcı gücü yüksek bireyler toplumun çağcıl yanının geliştirilmesinde en büyük katkı sahibi olacaklardır.

5.Sanatsal Yaratma

Sanatsal yaratma süreci, bilim ve teknikteki yaratmadan farklı bir boyutta düşünülmesi gereken bir olgudur.

Amerikalı yazar Conrad, sanatta yaratıcılığı şöyle tanımlamaktadır :
"Kavram, duygu ve imgelemi içine alan bir yaratıcı arama, araştırma ve bulma sürecinin, algıdan doğmuş duyum ve duygularla çağrışmış, etkili bir mecazın doğuşu sürecinde başlangıç olması ." (68)

Dewey' e göre ise : "sanatsal yaratma süreci tıpkı bilimsel örneklerinde olduğu gibi bir sorun çözme sürecidir. Ancak burada düşünme malzemesi değerlidir. Sanat bu değerlerle düşünen bir zihnin ürünüdür. Dewey ' in deyiimiyle ; sanatsal süreç, ister zihinde bir tasarımla başlasın, ister malzeme üzerinde düşünülerek gelişsin yine de deneysel bir davranıştır ". (69)

Sanatsal yaratma süreci adım adım gerçekleşmez. Sanatçı denetimini yaygın olarak ürünün bütünü üzerinde gerçekleştirir. Ancak yine Dewey' in deyiimiyle bu ; " değerlerle düşünme " davranışının bütünü kapsayan bazı aşamaları içerir. (70)

Ecker ' in araştırmasına göre bu aşamalar şöyle sıralanır :

- _ İlişkileri saptama .
- _ Kurulan ilişkiler içinde yeni ilişkileri keşfetme.
- _ Gelişme süreci içinde bir motifin belirginlik kazanması.
- _ Sanatçının yaygın değerler içinden, bilinen motife ilişkin değerleri bir sonraki adım olarak bulup çıkarması.
- _ Ürünü bitirmeye yönelik her çabanın, örneğin ; bir fırça vuruşu, bir çekiç darbesi, bir kalem hareketi olarak, denenerek keşfedilmesi.
- _ Ürünün bütünü, bir değerler bütünü olarak bitirilmesi." (71)

Her sanat ürünü ; bu ister bir resim, bir heykel, bir yontu, ister bir

(68) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma..." a.g.e., 23.

(69) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 178.

(70) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 178.

(71) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 178.

dans, bir müzik parçası yada şiir olsun, bir yada birden çok imge taşır. Her sanat eseri öznel gerçekliğin nesnesel bir yansımasıdır. Algılanmak üzere yaratılmış anlatımcı bir formdur. Şiirsel anlatıma sahip bir mecazdır. Bu yönüyle sanat, yaratıcılıkta diğer alanlardan ayırım gösterir. (72)

Plastik sanatlarda bu mecazın doğuşu, diğer sanat dallarında olduğu gibi, bilişsel ve biliş-öncesi aşamalardan gelen, kökeni alt- bilinçte olan imgelerin, yeni düzenlemeler haline dönüşmesi ve bunların dışa vurulabilmesi için en uygun malzemenin bulunmasından sonra, malzemede, üretici düşünme süreçleri içinde somut biçime, yani maddeye aktarılması sürecidir. (73)

Bu süreci, en iyi şekilde tamamlayan kişiler sanatsal yaratmada mecazın önemini kavramış kişilerdir.

Sanatsal yaratmanın gereği olan duyarlı ve seçimci tavır, nesneler arasındaki düzen yada düzensizlik ilişkilerini titiz bir gözlemle araştırmayı zorunlu kılar. Birleştirebilmek için ayırıştırabilmek, ayırıştırabilmek için de tanımak gerekir. (74)

Sanatsal yaratıcı süreç için saptanmış dört klasik aşama bilinmektedir. (Graham Wallis' e göre) : "1- Hazırlık dönemi, 2 - Kuluçka dönemi, 3 - Aydınlanma dönemi 4- Gerçekleme yada doğrulama dönemi." (75)

1- Hazırlık döneminde sorun, gereksinim yada gerçekleştirilmek istenen şey saptanır, tanımlanır. Çözüm yada gereklilikler için bilgi, malzeme toplanır ve bunlar çözümün geçerliliği, işlerliği bakımından ölçütlere vurulur.

2- Kuluçka aşamasında, sorundan çıkılır ve gidilir, sorun zihnin

(72) İnci SAN : a.g.m., 83.

(73) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 23.

(74) Zafer GENÇAYDIN : a.g.m., 43.

(75) İnci SAN : " Resim-İş Öğretiminde Yaratıcılık", Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, 1990 (Ankara : Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1990), 164.

irdelemesine, incelemesine bırakılır. Bu dönem hazırlık aşamasında geçen zaman kadar sürebileceği gibi haftalar yada yıllarca da sürebilir.

3- Aydınlanma aşamasında düşünüler yaratıcılığa bir temel oluşturmak üzere zihinden doğarlar. Bu düşünüler sonuç- ürünün parçaları olabileceği gibi sonucun kendi de olabilir. Bu aşama çoğunlukla anlıktır. Müthiş bir içgörüler zenginliği içinde gelişir, bir kaç dakika yada bir kaç saat sürer.

4-Gerçekleşme - doğrulama aşaması, aydınlanma aşamasında ortaya çıkan ne ise, onun gereksinimleri karşılayıp karşılayamayacağını, hazırlık aşamasında saptanmış ölçülere uyup uymayacağını, anlaşılması ve gösterilmesi için yapılan bir dizi etkinliktir. (76)

Yaratıcılıkta ürün zihinsel malzemeyle dış uyaranlar arasında kurulan bağlılaşımlar sonucu ortaya çıkar. Bu bağlılaşımların kurulması yalnız sürekli gözlem yapma, ilginç imgeler toplama, bunları ayıklama, seçme ve ayırmsama ile sınırlı değildir. Sanatsal yaratmada yaratıcı düşünceyi yönlendiren etmen süreç içindeki etkileşimdir. (77)

Sanatsal yaratıcı süreç, imgelerle düşünmeyi içine alır. İnsan algılarının doğal gereği olarak bu imgeler sanatçının zihninde dış dünya yoluyla meydana gelir. Her sanat eserinde, özellikle plastik sanat dallarında, gerçeklikten nesne olarak edinilmiş anlıksal, duyuşsal ve görsel izlenim öğeleri yer alır. Duyu, duyum, duygu, imge, algı gibi öğelerin sanatsal yaratmadaki önemi üzerinde durmak yararlı olacaktır :

a. Duyu ve duyumlar :

Duyular, öznenin yani bir organizmanın fiziksel donatımlarındandır. Dış dünyadan bilgi ve bildirişim almak için dışardaki bir nesneye yöneltilebilirler. Nesneyi görmek, işitmek ya da ona dokunmak veya tadını kokusunu almak gibi fonksiyonları vardır. Duyum ise, duyu organlarımız yoluyla dış dünyadan ve bedensel alandan toplanan

(76) İnci SAN : " Resim- İş Öğretiminde ..." .a.g.m., 166.

(77) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 179.

uyarıcının uyandırdığı tepkidir. (78)

"Daucher ve Seitz' in bildirişim kuramından çıkarak yaptıkları belirlemeye göre, duyular, bildirişimleri toplayan kanallardır." (79)

b. Algı :

Algı bir yada birden çok duyu organının beyinde kaydettiği bir uyarının yorumlanmasına denir. Algılama sürecinde bir nesne, birde özne söz konusudur. Bu nesne genel olarak öznenen ayrı, onun dışında bir şeydir. Özne ise, duyarlı bir yaratık, yani yaşayan bir varlıktır. (80)

Organizma algılarken ya kendi dışındaki bir nesneye yada içte bulunan bir nesneye yöneliktir. Birbirine karşıt olan bu yönelişler dışa doğru ise nesnel içe doğru ise öznel olarak adlandırılırlar. Nesnel ve öznel durum her insanın doğasında vardır. (81)

c. Duygular :

Duyularımız yoluyla algıladığımız renkler, kokular, biçimler bir duygu yükü taşırlar. Yalnız bu duyumların taşıdığı duygular hamdır. Bunların bilincine varılırsa, duyumdan bir üst basamağa çıkılabilir. Ancak bu bir saptama, ayırdetme, bir farkına varmadır ; kıyaslama, bağlantılar kurma ya da neden-sonuç ilişkileri arama bu süreçte yoktur. Aklın süzgecinden geçen duyguların, bir sanat eserinde dile getirilmeye çalışılması sonucunda kavramlar, düşünüler o eserde yer almış olur. (82)

d. Imge ve Imgelem :

"Bazı ruhbilimcilere göre algının kendisi, görsel imgenin en yetkin bir biçimidir; ancak daha yaygın olan görüş ise, imgenin algılama eyleminde ayrı birşey olduğudur." (83)

(78) İnci SAN : Sanat ve Eğitim (Ankara , 1985), 18.

(79) İnci SAN : " Sanat Eğitimi ..." a.g.e. , 43.

(80) İnci SAN : " Sanat ve ..." a.g.e., 18.

(81) İnci SAN : " Sanat ve ..." a.g.e., 18.

(82) İnci SAN : " Sanat ve ..." a.g.e., 18.

(83) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 46.

Görsel imgede başlıca rol oynayan duyu, görme duyusudur. Bir nesneye ilişkin görsel imge şöyle oluşur : Nesne görülür ; nesnenin dış çizgileri, kitlesi ve rengi gözlerin merceklelerinden geçerek, beyinde bir " imge " olarak kaydolur. Beynin bu eylem sırasında kavrayıp kaydettiği yalnızca nesnenin görünümüdür. Her zaman gözle görünememelerine karşın, nesnenin bir takım başka özellikleride vardır. Algılama bir anlamda, bir ayırdetme eylemidir. Bazı ruh bilimciler bu ayırdetme işleminde iyi ve daha iyi 'nin aranıp bulunduğunu ileri sürerler. (84)

Yeni bir algı eylemiyle, eski fakat yeniden eyleme geçirilmiş bir algı arasında bağ kurma sürecine çağrışım, daha önceki algılarımızla ilgili bilinçliliği canlandırma yetisine ise bellek denir. (85)

Sınırlı ve açık seçik bir amaca yönelmek isteyen düşünme süreçlerinde, çok karmaşık bir düşünme birimi olan imge, bir dezavantaj sayılabilir. İmgelerle "tam" düşünülemez, "tam" düşünme için kavramlara gereksinme vardır. Ancak kavramlar yardımıyla sayısız bilgiler arasında sınıflamalar, gruplamalar yapılabilir, bir düzene sokulabilir. (86)

İmgeler zihnin az yada çok derin bölümlerince depo edilmişlerdir. İmgelerin bilinç durumuna çağırılması, imgelemi açıklamak için yeterli değildir. İmgelemenin olabilmesi için bilinç durumuna çağırılan imgelerin yaratıcı öğelerce eşlik edilmesi ve aklın denetimi gereklidir. Yaratıcı olmaksızın imgelemenin, rüya yada halüsilasyonlardan farkı kalmaz. (87) Bu bilgiler ışığında imgelemenin tanımı şöyle yapılabilir: Kişinin daha önce sahip olduğu algı ve kavramları yeniden tasarlaması ve bunların biçimlerini değiştirerek zihinde yeni ve değişik tasarımlar oluşturma yetisidir. (88)

(84) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 43.

(85) İnci SAN : " Sanat ve ..." a.g.e., 20.

(86) İnci SAN : " Sanat Eğitimi ..." a.g.e. , 46.

(87) İnci SAN : " Sanat ve ..." a.g.e., 20.

(88) Galip TÜRKDOĞAN : a.g.e. , 128.

e-Simgeler :

Simgeler, bizim imge halinde algıladıklarımıza, düşünme süreçlerinde kullanılmak üzere verilen biçimlerdir. Simgeler de bir tür imge olduğu halde, görülen nesnelerle özdeş değildirler. Doğrudan algılanmış olanın imgesi ile, sembol- imge ayrı yapıda olacaktır; sembol - imge daha zengindir ve düzenlenmiştir. Çünkü oluşması sırasında asla ilişkin olmayan, yabancı, dış kaynaklı özellik ve öğelerden seçilip arınmış, bilinç altındaki önceden yaşanmış başka imgeleri çağrıştırmış ve akılcı zihin tarafından irdelenmiştir. (89)

f-Mecaz :

Her sanat ürünü, bu ister bir resim, bir heykel, bir yontu, ister bir dans, bir müzik parçası yada şiir olsun, bir yada biden çok imge taşır. Her sanat eseri öznel gerçekliğin nesnesel bir yansımasıdır, algılanmak üzere yaratılmış anlatımcı bir form'dur, şiirsel anlatıma sahip bir MECAZ' ır. Bu yönüyle sanat, yaratıcılıkta diğer alanlardan ayırım göstermektedir. (90)

Plastik sanatlarda bu mecazın doğuşu, diğer sanat dallarında olduğu gibi, bilişsel ve biliş - öncesi aşamalardan gelen, kökeni alt bilinçte olan imgelerin, yeni düzenlemeler haline dönüşmesi ve bunların dışa vurulabilmesi için en uygun malzemenin bulunmasından sonra malzemede, üretici düşünme süreçleri içinde somut biçime yani maddeye aktarılması sürecidir. (91)

Simgeler ortaya çıkarken, yani sanat dalının ilgili bir malzemesi ile birleşip yeni bir form, bir mecaz yaratılırken, imgeler "deforme" edilebilir. Söz gelimi duygu ve düşünceleri daha iyi anlatabilmek için figürler biçim bozumuna uğrayabilir. Ancak her seferinde sonuç mecaz'dır, şiirsel anlatıma sahip bir form, bir sözcükler dizisi yada bir devinimdir. Başlıca nitelik ve özelliği, yaşantı ve deneylere ilişkin ham imgelerden, bu

(89) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 56.

(90) İnci SAN : " Sanatta Yaratıcılık ... " a.g.m. , 83.

(91) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 23.

yařantıları zenginleřtiren dűřűnű, anlam ve yorumları iletebilecek simgesel bir yapıya ve estetik yűnden doyurucu bir biçime sahip olmasıdır. (92)

(92) İnci SAN : " Sanatta Yaratıcılık ... " a.g.m. , 83.

C . 7- 9 YAŞ ÇOCUĞUNUN RESİM ÖZELLİKLERİ

7 ve 8 yaşlarında çocuğun resimlerinde bir değişme başlar. Piaget 'nin somut işlem evresi olarak tanımladığı bu evre çocuğun resimlerinde de bazı görünür değişimlerin yer aldığı evredir. Bu evrede çocuk, eskiden çevresiyle arasında geçen bir etkileşim sonucu, nesnelere, kendine özgü bir yapıyı ya da çerçeveyi uygulayarak onları, kendi zihninde, olduklarından daha başka bir şeye dönüştürmektedir. Bu anlamdaki bir tanıma göre işlemler "zihnin yarattığı bir şemadır". (93)

Yaklaşık 7 yaşlarında başlayan ve şekil kavramının gerçekleştiği bu dönemdeki bazı çocukların şemaları oldukça zengin bir kavramken, bazılarının ki de zayıf bir sembol olabilir. Şemalar arasındaki farklılıklar pek çok nedene bağlıdır. Ama nasıl iki çocuk, bireysel özellikleri açısından birbirinin aynı değilse şemalarda birbirlerinin benzeri değildir ; şemaların bu farklılığı, kişiliklerin birbirinden farklı olmalarına ve kavramlarını şekillendirirken çocuğun pasif olan bilgisini, öğretmenin faal kılmadaki becerisine bağlıdır. (94)

Çocuğun bir şeyi nasıl gördüğü ; o şeye verdiği duygusal anlam, deneyimleri, bir objeye dokunarak ya da objenin nasıl hareket ettiğini veya davrandığını izleyerek etkilenmesi, şemanın oluşumunu belirler. Bir objenin şemasını, çocuğun sonuçta ulaştığı kavramla o obje hakkındaki bilgisi temsil eder. (95)

Bir başka deyişle işlem, çocuğun çevresiyle somut ilişkilerden elde ettiği imgeleri zihninde işlemleyerek (bu imgelerle yenileri arasında bağlantı kurarak) yeni bir şema oluşturmastır. Çocuk resimlerinde bu çok kolay izlenilebilir. Artık resimlerde görülen şemalar tanıdık, bildik şeylerdir. Bu şemalar giderek daha çok görsel ipuçları içerir. Bundan sonra çocuk sürekli gerçeği arar. Ancak bu görsel gerçekliği vermek

(93) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 93.

(94) Haluk YAVUZER : Resimleriyle Çocuk (İstanbul , 1993) , 55.

(95) Haluk YAVUZER : a.g.e. , 56.

için zorlanır. (96)

Çocuk yaklaşık 7 yaşlarında insan figürü çizimlerinde belirli, bilinen bazı sembolleri kullanmaya başlar ve bedenın parçalarını kendi aktif bilgisine dayanarak betimler. Resimde sadece baş, gövde, kollar ve bacaklar olmamalı ; gözler, burun, ağız gibi organlar da bulunmalıdır. Ayrıca bu yaşta gözlerin burundan, burnun da ağızdan farklı olması, boyun ve saçların çizilmesi beklenir. (97)

Çocuk kendine özgü olarak geliştirdiği insan şemasını tekrar tekrar çizecektir. Bu bazı çocukların resimlerinde tam yandan bir baş, bazısında önden gösterilen bir beden ile yandan gösterilen bir baş, olabilir ya da insanın tamamı önden gösterilebilir. Gövde parçaları artık yerli yerindedir ve özellikle gösterilir. Bunlar için geometrik şekiller hala kullanılmaktadır. Çocuğun büyümesi ile orantılı olarak bu şemada değişir. Çocuk ancak genel kavramlara ya da kendisinin geçirdiği özel bir yaşantıya uymadığı zaman şemaları değiştirir. (98)

8 yaş ve üzerindeki çocuklar çizimlerinde, yalnızca tek tek nesnelerle değil, nesneler arasındaki ilişkilerde de derinliği vermeye çalışarak resim yaparlar. Çocuklar artık kendilerine özgü bir bakış açısına sahiptirler ; oranlar ve bağıntılar da bu görüş açısına göre ayarlanır. Çizimdeki bu evre, Luquet tarafından " Görsel Gerçeklik " diye tanımlanmıştır. Bundan sonra çocukların ilerleme gösterir ; çocuk büyüdükçe görsel açıdan daha gerçek olmaya başlar. (99)

Çocuk için bu dönemde ki en önemli özelliklerden birisi de mekan ilişkileri ile ilgili değişimlerdir. Çocuk bu dönemde nesnelerin yerleştirilmesinde belli bir plan geliştirmektedir. Genellikle kağıdın alt tarafında yer çizgisi bulunur. Figürler buna göre yerleştirilir. (100)

(96) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 94.

(97) Haluk YAVUZER : a.g.e., 56.

(98) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 147.

(99) Haluk YAVUZER : a.g.e., 57.

(100) İnci SAN : " Sanatsal Yaratma ..." a.g.e., 148.

Çocuk artık bu dönemde (7-9), şema öncesi dönemde olduğu gibi bir ağaç, bir insan, bir araba figürünü birbiriyle ilişki kurmadan düşünmez. Artık çocuk : “Ben toprak üzerindeyim, otomobil de toprak üzerinde duruyor, o toprakta yetişiyor, torakta çamur var, hepimiz toprak üzerindeyiz” şeklinde düşünür. (101)

Çocuk bu dönem başlarında yaptığı yer çizgisine karşı, kağıdın üst tarafına gökyüzü için ayrı bir çizgi çizer. İlk zamanlarda bu iki çizgi arasında yer alan figürler, ağaçlar, uçaklar v.b. hemen hemen aynı büyüklükte dirler ve seyrek olarak birbirini keserler. Daha sonraki aşamada, mekan daha belirginleşir, bir perspektif doğar. (102)

Okul öncesi dönem çocuğunun resimlerinde yer ve gök çizgilerini kullanmaya başlaması, onda kavram ve form arasındaki ilişkilerin erkence oluşmasının bir belirtisidir. Başka bir deyişle, bu durum çocuğun kendi imajı ile yer arasındaki bağıntıyı kavrayabilecek olgunlukta olduğunu gösterir. (103)

İlk kompozisyon denemeleri bu devrede başlar. Genel olarak normal gelişmiş ve öğrenim görmüş bir çocuk, bu devrede de nesnelerin büyüklüklerini sezgisel olarak önündeki kağıda uyarlayabilmektedir. Çocuk bu yaşlarda ince işlere merak sarmıştır, bezemeyle çok ilgilenir. Bazı dekoratif ufak şeyler yapmak, onu bu devrede yaşamının bir çok devresinde olduğundan daha mutlu kılar. (104)

Renk seçiminde bu yaşta, şekil ve yere göre aynı şematik biçimleri izlediği görülür. Henüz algısal açıdan renk - obje ilişkisinin oluşmamış olduğu görülen çocukların resimleri, uzakta duran, bir objenin resminin daha küçük çizilmesi gerektiğinin farkında olan çocukların resimleri kadar gelişmemiştir. (105)

(101) Haluk YAVUZER : a.g.e. , 57.

(102) İnci SAN : “ Sanatsal Yaratma ...” a.g.e., 148.

(103) Haluk YAVUZER : a.g.e. , 58.

(104) İnci SAN : “ Sanatsal Yaratma ...” a.g.e., 149.

(105) Haluk YAVUZER : a.g.e. , 62.

Renkleri nesnenin gerçek yapısına bağlı lokal renklerdir. ocuk görür, düşünür ve çizmeye çalışır. (106)

D. SANAT EĞİTİMİ TARİHÇESİ

1. Batıda Sanat Eğitiminin Geçirdiği Aşamalar :

Antik çağdan başlayarak sanatın insan yaşamındaki yeriyle birlikte eğitimi de önem kazanmıştır. Örneğin Platon, sanatı zihni bilgisizlikten ve aşırı duyarlılıktan kurtaran, insan düşüncesini entellektüelliğe ve tinselliğe yüceltici bir etmen olarak görmüştür. İyilik, gerçeklik ve güzellik bu ideal dünyanın sanatla yetkinleşen öğeleridir. Bir anlamda akla giden yolun açılmasında sanat bir ön koşuldur. Burada ; “ Liberal Arts “ olarak tanımlanan sanat eğitimi geniş anlamda fen, felsefe, tarih gibi ilimleride kapsayan doğrudan görsel sanatların ya da yazın ve müzik sanatının belirtilmediği geniş kapsamlı bir eğitimidir. (107)

19. yüzyıl batıda endüstri çağıdır. Sanatın bir ders olarak okullara girişi endüstri devrimi ile olur. İngiltere ' de 1800 ' lerin ortasında sanat artık okul programlarının bir parçasıdır. Endüstrinin hızla gelişimi, endüstriyel tasarıma gereksinimide büyük boyutta gündeme getirmiştir. Bu gereksinimle birlikte okullara sanat dersi girer. Güzel sanatlar alanında tasarım önem kazanır. Bu yolla endüstrinin üreteceği eşyanın tasarımında yenilikçi bir anlayışın arayışı içine girer. Amaç üretilen eşyanın iyi pazar bulmasıdır. (108)

19. yüzyılda Almanya' da sanat eğitimi, bezeme, süsleme öğelerinin, geometrik desenlerin çizimi, kalıp kullanılarak yapılan çalışma ve çizimler, kareler çizilerek yapılan kopya ve perspektif çalışmalarından oluşuyordu. 1870' lerde bu tür etkinliklerin ve bu derslerin düzenlenmesinde, kullanım sanatlarının yetkili kişisi, resim öğretmeni ve matematikçi Stuhlmann' ın büyük rolü olmuştur. (109)

Stuhlmann' ın başlıca, temel çizimler olarak düzenlediği bu derslerin, aslında istenen amaca uygun olduğu, sanata yaklaşımdan çok, bilişsel ve

(107) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 19.

(108) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 19.

(109) İnci SAN :” Sanat Eğitimi ...” a.g.e. , 59.

bilgisel yolda açık seçik tasarımlar kazanmak gibi bir temel görüş altında, doğa, sanat, kullanım aracı ve bilimsellik arasında bir bağ kurmayı amaçladığı ve bu arada genel eğitim için bir araç olduğu açıktır. (110)

Endüstrinin gelişmesiyle başlayan rekabet özellikle batılı toplumların daha zevkli ürünler için, daha iyi eğitim parolasıyla sanat eğitime ağırlık verdikleri görülür. Sanat, okullarda bireyi bütünleyici bir unsur olmaktan çok göz ve elin uyumuna yönelik bir eğitimle onu kolay yoldan yaşama hazırlayıcı bir derstir. (111)

19. yüzyıl sonlarında sanat eğitiminde amaç, endüstrinin hizmetinden, kişinin estetik yargı yetisinin geliştirilmesine kayar. Okul duvarlarına tıpkı basımlar asılır. Ancak, çoğunlukla inceleme için seçilen yapıtlar Rönesans ustalarının, gerçekçi ve romantik sanatçılarının yapıtlarıdır. Bunun yanında çevre ve doğada inceleme kapsamına alınır. Yaprak, taş, çiçek v.b. doğal nesneler incelenir, incelenirken araştırılır ve deneysel, yaşantısal ilgi yanında estetik ilgide gelişir. Çizmeden, resim yapmadan görmeyi öğrenmek olası değildir. (112)

Yine aynı yıllarda resim - çizim derslerinin bir başka yararı üzerinde durulur. Pestalozzi (1746-1827) çizim derslerinin eğitimin öteki alanları ile ilişkisini kurarak çocuğun zihinsel gelişimini güçlendirmeyi amaçlar. Bu görüşe göre öğretim çocuğun hazır olmasıyla başlar. Hazırlığın temelini resim - çizim dersleri oluşturur. Özellikle matematik ve yazı dersleri çizgi alıştırmalarıyla güçlenir. Göz ve elin uyumu zihinsel yetilerin gelişmesinde önemli bir etkidir. (113)

20. yüzyılın ilk yılları eğitimde çocuğun bir bütün olarak gelişimine ilişkin araştırmaların yapıldığı, eğitimde deneyiminyaşantı zenginliğinin önem kazandığı yıllardır. Her şey çocukta düş gücünü ve yaratıcılığı geliştirmeye yönelik değerlendirilir.

(110) İnci SAN : " Sanat Eğitimi ... " a.g.e. , 60.

(111) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 19.

(112) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 21.

(113) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 21.

Çocuklara resimli kitap verilmemesi önerilir. Yazılar düşlem yolu ile çocukta zihin resimleri oluşturmada yeterlidir. Aynı anlamda müzelere ve galerilere, çocuk; yaşam ve doğa ile yeterince deneyim kazanmadan götürülmemelidir. Aksi halde müze ve galerilerdeki resimler öğretici olmaktan çok çocuğu kopyacılığa götürecek ve yaratıcılığını kısıtlayacaktır. (114)

1901 yılı özellikle Almanya için, sanat eğitimi bakımından önemli bir yıldır. Dresden' deki kongrenin yanı sıra, sanat eğitiminde yeni bir devinim, çocuğun üzerinde odaklaşan yeni görüşlerin bir simgesi olarak kabul edilebilecek olan "Çocuğun Yaşamında Sanat" adlı sergidir. (115)

Ortaöğretim düzeyinde endüstri gelişimi bütün dünyada uygulamalı sanatlar okullarının açılmasına neden olmuştur. Sanattta iyi tasarım ve kompozisyon önem kazanmıştır. Bauhaus (1920 - 1930) el işlerini ve güzel sanatları birleştiren yeni bir yöntem ve yeni tasarım okulları olarak kurulmuş ve gelişmiştir. Önceleri alan - merkezli olan sanat eğitimi, daha sonra çocuk - merkezli öğretime kaymış, bu kuramda, "özgür anlatım", "kendini anlatma" gibi kavramlar sanat eğitiminde belirleyici olmuştur. 1930 - 1960 ' lı yıllar arasında "özgür anlatım", "doğal gelişim" (Lowenfeld ve Brittain, 1947), "yaratıcılık" programların her ülkede vazgeçilmez hedefleri haline gelmiştir. Kapsamlı ve çok amaçlı sanat eğitimi kurumları o dönemin ürünleridir. (116)

"1960' lı yıllarda sanat eğitime yeni bir bakış açısı getirildi. O yıllarda ilk kez sanatın öğretiminden söz edilmeye başlandı. Bu bilişsel yaklaşım daha sonra sanat eğitiminde disiplin merkezli programları gündeme getirdi. (Barkam, 1955) Daha sonraları, sanat eğitiminde estetik, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve uygulamalı çalışmaları bir arada öğretmeyi hedefleyen, kapsamlı programlara doğru gelişti. Eisner (1972) sanatın bir bilişsel gelişim olduğunu savunuyordu. Disiplin merkezli sanat eğitimi 20 yılı aşkın bir süre içinde bütün dünyada yaygınlık kazandı.

(114) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 23.

(115) İnci SAN : " Sanat Eğitimi ..." a.g.e. , 65.

(116) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 8.

Edmund Feldman (1970), sanat eğitime tanımlama, çözümleme, yorum, yargı olarak bilinen bir eleştirel düşünce sistemi getirdi. Bu kuramı, Louis Lankford (1992) dört belli başlı sanat kuramı ile ilişkili estetik araştırmalar yönünde geliştirdi.” (117)

(117) Mary STOKROCKI, Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e. , 9.

2. Türkiye'de Sanat Eğitimi :

- Cumhuriyet Dönemi Öncesi Sanat Eğitimi :

1908 yılında ilan edilen Meşrutiyetten önce eğitim, yalnız din kurallarına dayandığı ve yönetimde de koyu bir diktatörlük hüküm sürdüğü için, pedagojinin ön gördüğü orijinallik, kişisel görüşler ve yeteneklerin gelişmesi gibi fikirler, bu yönetime ve topluma ters düşüyordu. Resim eğitimi bakımından toplumun tepkisi daha da olumsuzdu. Şartlar daha zordu. Çocuk bile yapsa, canlı resimler "Ahrette can vereceksin" tehdidiyle, toplumun tepkisiyle karşılaşmaktaydı. Hatta Avrupa' dan gelen kibrit kutularının üzerindeki resimler bile karalanıyordu. Çünkü "suret olan yere melekler girmez" deniliyordu. (118)

Buna karşın, Sıbyan ve Mahalle okullarında, Rüştîye , İdadi, Sanayi, Harbiye, Bahriye ve Sanaii Nefise okullarında zorunlu resim dersi vardı. Bazı ressam ve Sanaii Nefise okulu dışında, batıda görülen tekniklerde yapılan peyzaj, portre gibi resimlerin okullarda yapılması olanaksızdı. (119)

Türkiye' de resim derslerinin okul programına girişi, askeri ve teknik amaçlarla, Mühendishane - I Berr - I Hümayun' un programına: Resim, Perspektif, Desen ve Teknik Resim derslerinin konması ile gerçekleşir.(1795) Bu dersler batılı anlamda resmin okullara girmesini de sağlamıştır.(120)

1883 ' te Sanayi-I Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi) ' nin açılması ile resim sanatı ve eğitimi, gelişimini daha sağlam temellere dayamıştır. Türkiye' de ortaöğretim kurumlarının ilk resim öğretmenleri de bu kurumlardan yetişir. Ancak gerek Askeri Okulların, gerekse Güzel Sanatlar Akademisinin resim öğretmeni yetiştirme hedefleri yoktur. (121)

(118) Hidayet TELLİ : " Türkiye ' de Resim - İş Öğretimine Genel Bir Bakış", Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, 1990 (Ankara : Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1990), 9.

(119) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 9.

(120) Serap ETİKE : a.g.e., 59.

(121) Serap ETİKE : a.g.e., 59.

Sanayi - i Nefise Mektebi 'nden mezun olanların sayısı arttıkça sanat eğitiminde batılı anlamdaki gelişmeler hızlanmıştır. Batı' lı yöntemlere göre yetiştirilen sanatçılar, eğitimci olduklarında bir yöntem endişesiyle, eski kopyecilik geleneğine hizmet vermişlerdir. (122)

Rüştiyelerde ve idadilerde ise öğretmen tarafından tahtaya çizilen basit krokiler, öğrenciye kopye ettiriliyordu. Tabiattan resim, hayali resim, ezber resim bu okullarda tanınmıyordu. Tahtaya çizilen geometrik biçimler ya da bitki formları öğrenci tarafından kopye ediliyor ve öğretmen tarafından düzeltiliyordu. Öğrencinin gelişimi, öğretmen çizdiğine benzemesiyle ölçülüyordu. Ne kadar yakın kopye edilirse başarı okadar fazla oluyordu. (123)

Daha sonraki yıllarda kopyaya karşı yeğlenen kolaydan zora yöntemi, okullarda bir yetiştirme hareketinin sonucu olarak görülebilir. Bu yöntemin yeğlenmesindeki nedenlerden birincisi kopya yönteminin temel amaçtan ve öğretim ilkesinden yoksun oluşudur. Okullarda kopya yoluyla neyin amaçlandığı sonuçta çocuğa ne kazandırdığı belli değildir. İkincisi, Resim - iş dersinin öğretiminde geçerli kimi ilkeler saptamak ve öğretimi ona göre yapmaktır. Üçüncüsü, ise ki bu ikinci maddeye temel oluşturan nedendir. Batıdaki bu yöndeki gelişmeye bir anlamda ayak uydurmaktadır. (124)

O yıllarda ilköğretim dergisinde çıkan ; İ.Hakkı (Baltacıoğlu) 'nın " Çizgi Dersleri ", öğretmen okulu müdürü M. Satı Bey ' in "Basitten Mürekkebe" adlı yazıları örnek olarak gösterilebilir. Mustafa Satı Bey ' in önerdiği yöntemde, önce iki boyutlu çizimler, sonra üç boyutlular, önce basit çizimler, sonra karmaşıklar ... gibi ardılık ilkesine bağlı çalışmalara yer verilir. (125)

1910 yılında resim - iş öğretimi konusunda incelemeler yapmak üzere Maarif Nazırı tarafından Avrupa' ya gönderilen İsmail Hakkı (Baltacıoğlu),

(122) İsmail HAKKI : Resim - Elishleri ve Sanat Terbiyesi (İstanbul ,1932),7.

(123) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 10.

(124) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 41.

(125) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 41.

İspanya ve İtalya dışındaki bütün Avrupa ülkelerindeki resim ve elişleri eğitimini inceleyerek yurda döndü. Döndükten sonra Avrupa ' da resim ve eliş konusunda edindiği belgeleri getirerek, konferanslar düzenlemiş, yazılar yayınlamıştır.(126)

Bu yayınlanan yazılarda, Avrupa ' da kazandığı izlenimlerle yeni görüşler getirir ve eski yöntemlerin bırakılmasını önerir. Resim dersinin daha doğal, daha yenilikçi bir yöntemle öğretilmesi gereğini savunur. Kendi yazılarında dahil olmak üzere eski yazıları çağdaş görüşü yansıtmadığından eleştirir. (127)

İşte Cumhuriyetin başlangıcında, okullarda resim iş öğretiminde, geometrik biçimlerin kopyası ya da kimi eşya resimlerinin kopyası ile kolaydan zora, basitten mürekkebe metodlarının uygulandığını görüyoruz. Bunun yanında azda olsa ezber resim, hayali resim de görülmektedir. (128)

-Cumhuriyet Döneminden Günümüze Kadar Sanat Eğitimi :

Cumhuriyet dönemi kültür tarihimizin canlı ve parlak bir dönemdir. Yeni ulus olma, yeni bir toplum olma yolunda çağdaşlaşmaya doğru bir süreç yaşanır. Dil devrimi başta olmak üzere yenilikler birbirini izler. Atatürk, ümmet olmaktan ulus olmaya geçişin gerekliliğini ve önemini her fırsatta vurgular. Ulusal benliği bulmada sanata ve sanatçıya güvenir. (129)

Dil devrimiyle birlikte yeni görüşler, yeni atılımlar gerçekleşir. Ulus olma bilinci, bireysel ve toplumsal kendi öz varlığını araştırma ve kendi değerlerini benimseme yolunda çalışmalarla desteklenir. Sanatta da amaç halka ulaşmak ve halkla bütünleşmektir. El sanatları, halk sanatları ve halk bilimi araştırmaları yapılır. Bu araştırmalar görsel sanatlarda ulusal kültür temellerinin atılması bakımından önemli

(126) İsmail HAKKI : a.g.e., 9.

(127) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 41.

(128) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 11.

(129) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 42.

girişimlerdir. (130)

Milli Eğitim sorunları üzerine girişimlerin başladığı 1925 yılında okullardaki sanat eğitimi ve resim öğretimi üzerinde de durulmuş, o yıl ülkemize gelen eğitimci John Dewey' in M.E.Bakanlığı' na verdiği raporda sanat eğitimi için özel bir bölüm yer almıştır. Dewey öğretmen okullarında sanat dersi öğretmeni yetiştirilmesi için özel dersler önermiştir. (131)

"Dewey' in raporunda resim ve elişleriyle ilgili yer verilen konular şunlardır:

1. Okullarda resim ve elişleri atölyelerinin kurulması ve bu işliklerin gerekli araç ve gereçle donatılması .

2. Yüksek öğretime devam etmeyeceklerin yaşamlarında kendilerine yetecek bilgi ve becerilerin kazandırılmasında ve de bilginin yaşama geçirilmesinde uygulamaya ve özellikle elişlerine önem verilmesi.

3. Görsel sanatlarda (Resim, çizgi, boya sanatları olarak raporda yer alır) yeteneklerin geliştirilmesinin bireysel, toplumsal önemi ve yararı."

Dewey' in raporu üzerine, orta okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla Ankara' da Gazi Orta Öğretmenokulu (Gazi Eğitim Enstitüsü) açılır. (1926) İlk, orta, lise resim-iş programları değiştirilir. Okullarda resim-iş odaları ve işlikler kurulur. (132)

1926 ' da kabul edilen ilkökul programındaki resim ve elişleri programlarının uygulanabilmesi için öğretmen yetiştirilmesine başlanmıştır. Avrupa'dan tanınmış öğretim üyeleri çağrılarak Ankara' da ilk ve ortaokul öğretmenleri için iş ilkelerine dayalı bir öğretim kursu düzenlenmiştir. (133)

1927' de İstanbul Sanayi-i Nefise Mektebi' nde bir resim öğretmeni

(130) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 42.

(131) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu , Türkiye ' de Güzel Sanatlar Eğitimi Çalışma Grubu Raporu , Ankara , 1982 (yayınlanmamış) , 15.

(132) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 43.

(133) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 16.

kursu açılmış ve ayrıca resim öğretmeni olmak isteyen okul öğrencileri için pedagojik formasyon dersleri verilmeye başlanmıştır. Bunu Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü' nde 1932 ' de Resim - iş, 1937 ' de de Müzik bölümlerinin açılması izlemiştir. (134)

Ülkemizde sanat eğitimi tarihinde Resim - iş bölümü önemli bir yere sahiptir. Orta öğetime Resim - İş öğretmeni yetiştirme yanında, yetenekli, başarılı, pek çok sanatçı kültür yaşamımıza kazandırılmıştır. Daha sonra açılan üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Resim - iş bölümleri yine aynı kaynaktan beslenmiştir. (135)

1932 yılında , Gazi Eğitim Enstitüsü' nde Resim - iş bölümünün açılmasıyla birlikte, Almanya' ya gönderilen beş öğretmen adayı yurda dönmüşlerdir. Bunlar, bölümün ilköğretim kadrosunu oluştururlar. Aynı görüşleri paylaşan bu genç eğitimciler, Resim - iş bölümünün ilk programlarını yaparlar. Amaç, yaratıcı, yapıcı, çağdaş estetik görüşleri kavramış öğretmenler yetiştirmektir. İlk yıldan sonra yine Almanya ' da seramik ve heykel alanında eğitim görmüş Hakkı İzet ve Fransa' da resim eğitimi görmüş olan Refik Epikman' da Resim -iş bölümü öğretim kadrosuna katılmışlardır. (136)

Çağdaş eğitim çizgisi ve ülke gerçekleri göz önünde tutularak kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü Resim - iş bölümü, hiç bir yerden kopya edilmemiştir. Burada kullanılan Resim - iş adındaki Resim yalnız kalem, boya ile kağıt yada tual üzerine resim yapmak olmadığı gibi, iş adı da, kimi sanat okullarında yapıldığı gibi belirli bir tekniğin öğretilmesi biçiminde mekanik bir çalışma olarakda görülmemiştir. Onların düşündükleri, insanın yaratıcı gücünün geliştirilmesini sağlamak, onun düşünce, duygu ve bilgilerini, iki ya da üç boyutlu sanatsal çalışmalarda, ortaya bir eser koyarak anlatılması anlamındadır. Öğrencilerini düşünen yaratan bir kişi olarak yetiştirmek

(134) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 15.

(135) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 44.

(136) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 16.

istemişlerdir. (137)

Gerek öğretmen adaylarının, gerekse öğretmenlik yapacakları okul öğrencilerinin yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılmasında, türlü gereçlerin ve tekniklerin uyarıcı olarak kullanılmasının önemini belirtmişlerdir. Gereçlerin birbirine uyum sağlaması gerektiğini, biçime uygun gereç ve teknik seçebilme yeteneklerinin gelişmesiyle birlikte, özellikle yoz ürünlerle, özgün ürünleri ayırt edebilme yeteneklerinin geliştirilmesine önem vermişler, öğretmen adaylarına kuramsal öğretim yöntemleri yanında, her derste öğrencilerine, neler yaptırabileceklerini uygulamalar içinde göstermeye çalışmışlardır. (138)

1932 - 1951 arası dönemde halkevleri bugünkü çağdaş sanat eğitimi anlayışı içine giren etkinlikleri kapsayan dokuz çalışma kolu oluşturmuştur. Yaygın ve yetişkin eğitimde son derece yararlı olan bu kollar şunlardır : 1. Dil, edebiyat ve tarih, 2. Güzel Sanatlar, 3. Temsil, 4. Spor, 5. Sosyal Yardım, 6. Halk dersaneleri ve kursları, 7. Kütüphane ve yayın, 8. Köycülük, 9. Müze ve sergi. Başlangıçta 14 ilde açılan halkevleri 1938' de 209' u, 1953' de 63 ilde 477' yi bulmuştur. (139)

1938' de başlayan, geleneksel disiplinlere dönüş kavramı, resim derslerinin ders saatinin azalmasına neden olmuştur. Bu programda ağırlık sosyal bilgilere verilmiştir. Bu da klasik anlayışa dönüşü temsil etmektedir. (140)

1938' de uygulanmaya başlanan ortaokul programında ise, haftada önce bir iken, sonra ikiye çıkarılan resim derslerinde her üç sınıfta da serbest ve doğadan resim, endüstriyel ve sanayi resimlerinin yaptırılmasının yanısıra Türk mimarlığının planlar ve nakışların incelenmeside resim derslerinin kapsamındadır. (141)

(137) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 17.

(138) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 18.

(139) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 15:

(140) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 19.

(141) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 17.

1947' li yıllarda Resim - iş dersinin amacı daha çok "çocuk merkezci" yaklaşımlara kayar. Çocukların yaratıcı çabalarının onların yalnız sanat yönünden değil bütün zihinsel yetilerininide geliştireceği görüşü kabul görür. Resim - iş dersi Hayat Bilgisi ana dersinin bir anlatım aracı olarak ele alınır. " Özgür anlatım " Resim - iş dersinde en etkin yöntemdir. Bugün de Resim - iş dersi ilkokullarda " mihver ders" ya da " ifade ve beceri dersi " olarak tanımlanır. Ancak burada mihver (eksen) olarak anılan sanat değil, sanatın araçsal işlevidir, " ifade ve beceri " ise öteki derslerin öğretiminde, kavram elde edilmesinde anlatımın ve becerinin kullanılmasıdır. (142)

1949' daki 4. Milli Eğitim Şurası sonunda resim dersleri yeniden haftada bire indirilmiş, buna karşılık her üç sınıfa haftada ikişer saat elişleri, lise sınıflarına birer saat resim ve müzik, lise son sınıflara da sanat tarihi dersleri eklenmiştir. 1949' dan bu yana uygulanan ortaokul programında iş bilgisi dersleri, Ticaret. Tarım, El ve Ev işleri bölümlerine ayrılmıştır. (143)

7. Milli Eğitim Şurasında Resim - İş öğretimindeki durum çok açık bir biçimde şöyle dile getirilir : " Bu gün çeşitli kademelerdeki bütün okullarımızda bir resim öğretiminin mevcudiyeti nasıl bir gerçekse, bu öğretimin ileri milletler seviyesinde olmadığı da o derece bir gerçektir. Bu hal, dünyanın her tarafına yayılmakta olan modern resim öğretiminin gerçek anlamda ele alınmamış ve öğretimindeki esaslı rolünün yeteri kadar anlaşılamamış olmasının doğal bir sonucudur". (144)

Ayrıca bu raporda Güzel Sanatların genel eğitim içindeki yeri ve ulusal kalkınmamız açısından önemi vurgulanmış, sanatın çağımızda, günlük yaşamın sanayi ve ticaretteki rolü açıklanmış, milli birliği sağlamadaki yetkisi, ülkemizin temsilinde ve tanıtılmasındaki hizmeti belirtilmemiştir. Bu nedenlerle üniversite ve her derecedeki okullarda güzel sanatlar eğitimine en geniş biçimde yer verilmesi " devletin gerçek

(142) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 47.

(143) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 17.

(144) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 48.

bir sanat politikasına sahip olması " istenmiştir. (145)

1974' de toplanan 9. Milli Eğitim Şurasında lise ve dengi okullarda sanat eğitimi dersleri, seçmeli dersler arasına konarak öğrencilerin yeteneklerine göre seçim yapmaları düşünülmüştür. Ayrıca sanat eğitiminin orta öğretim kurumlarında öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda seçecekleri kol faaliyetleri ile desteklenmesi öngörülmüştür. (146)

1981 Milli Eğitim Şurası' nda temel eğitimde ve liselerde güzel sanatlar adı altında bir dersin okutulması kararlaştırılmıştır. 1981 - 1982 öğretim yılında ortaokullarda "İş ve Teknik Eğitim" adı altında faydaya ve üretime yönelik bir ayrı ders, Ankara' da on pilot okulda uygulanmaya konmuştur. (147)

Orta öğretimdeki olumsuzluklar, üniversitelerimizin güzel sanatlar fakültelerini, mimarlık, iç mimari, endüstri ürünleri tasarımı v.b. bölümlerini etkilemiş durumdadır. Sanat eğitimi alanında, eğitim görmüş öğrenci bulmaları güçleşmektedir. (148)

1989 -1990 ders yılında İstanbul' da açılan Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi bu açığı kapatmaya çalışacaktır. Bu adım sevindirici bir adım olarak görülmektedir.(149)Bu okulların bir örneğinde Ankara Güzel Sanatlar Lisesi'dir.

Cumhuriyet döneminde ilk yıllar gerçekten sanatsal gelişmenin altın yıllarıdır.Sanat eğitiminde temel arayışlar içine girilmiştir. Bu eğitim sürecinde sürekli doğaya dönmek, görmeyi öğretmek, imge zenginleştirmek gibi öneriler yer almıştır. Bu yaklaşımlarda Batıyı taklitten öte geçmişle çağdaş arasındaki bir boşluğu kapatma çabaları sezilmektedir. Ancak, daha sonra gerek kurumsallaşma eksikliğinden, gerek politik nedenlerle bu temel tam kurulamamıştır.Temeli sağlam bir sanat eğitimi politikasına dayanmayan Resim - iş dersinde tutarlı, gelişmeye açık bir düzey

(145) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 18.

(146) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 18.

(147) T.C. M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu : " Türkiye ' de ...". a.g.e., 18.

(148) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 30.

(149) Hidayet TELLİ : a.g.m. , 30.

tutturulamamıştır.(150)

Şimdi, tekrar ulusal sanat eğitimi politikası saptamaya her zamankinden daha çok gereksinim vardır. Çağdaş düşünce ışığında salt biçimsel değişikliklerle yetinmeden bu değişimin önem kazanmasına özen gösterilmelidir. Bunun kanıtı ise kuramsal çalışmalarla uygulamanın koşutluk göstermesidir. (151)

(150) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 49.

(151) Olcay KIRIŞOĞLU : a.g.e., 49.

Problem Cümlesi

İlköğretim 1. devre (7 - 9 yaş) resim derslerinde çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi var mıdır?

Alt Problemler

Sanat eğitimcisinin;

1. Öğrencinin verilen konuya ait imgelem gücünün artırılmasında,
2. Kompozisyon bilincinin geliştirilmesinde,
3. Boyama tekniklerinin verilmesinde ve renkli anlatımlarında, rolü ve önemi varmıdır?

Hipotezler

" İlköğretim 1. devre (7-9 yaş) resim derslerinde çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi vardır" hipotezi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Sanat eğitimcisinin;

1. Öğrencinin verilen konuya ait imgelem gücünün artırılmasında,
2. Kompozisyon bilincinin geliştirilmesinde,
3. Boyama tekniklerinin verilmesinde ve renkli anlatımlarında, rolü ve önemi vardır.

ilave olmalı

Sayıtlar

1. Araştırma kapsamına alınan ilköğretim 1. devre (7-9 yaş) öğrencileri sayı bakımından yeterli kabul edilmişlerdir.
2. Kontrol grubundaki öğrencilere günümüz sanat eğitimi ilkeleri doğrultusunda eğitim durumları uygulanmamıştır.
3. Deney grubundaki öğrencilere günümüz sanat eğitimi ilkeleri doğrultusunda eğitim durumları uygulanmıştır.

4. Sanat eğitimi dört disiplini olan Estetik, Eleştiri, Sanat Tarihi ve Uygulama alanlarından yalnızca Uygulama disiplinine göre hipotez test edilmiştir.

5. Deney ve kontrol grubu öğrenci resimlerinin değerlendirilmeleri alanın uzman kişileri tarafından yapılmıştır.

6. Toplanan veriler geçerli ve güvenilir kabul edilmiştir.

Tanımlar

Yaratıcılık: Bilinen şeylerden yepyeni bir şey çıkarmak, özgün bir bireşime varmak, bir takım sorunlara yeni çözüm yolları bulmak. (152)

Sanatsal Yaratma: Kavram, duygu ve imgelemi içine alan bir yaratıcı arama, araştırma ve bulma sürecinin, algıdan doğmuş, duyum ve duygularla çağırılmış etkili bir mecazın doğuşu. (153)

İmge: Dış gerçeklikteki nesneleri zihinde canlandırma. (Hayal)

İmgelem: Kişinin daha önce sahip olduğu algı ve kavramları yeniden tasarlaması ve bunları değiştirerek yeni ve değişik tasarımlar yapma yetisi. (154)

Sınırlılıklar

1. Araştırma uygulama alanı ile sınırlandırılmıştır. Estetik, Eleştiri ve Sanat Tarihi disiplinleri araştırma dışında kalmıştır.

2. Araştırma uygulama alanı içinde "Resim" le sınırlandırılmıştır.

3. Araştırmada ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin, deney grubu 30, kontrol grubu 30, öğrencinin resimleri ile sınırlandırılmıştır.

4. Resimlerin değerlendirilmesinde imgelem gücü (anlatım), renk ve kompozisyon ölçütleri temel alınmıştır.

(152) İnci SAN : " Sanat ve ... " a.g.e., 10.

(153) İnci SAN : " Sanat ve ... " a.g.e., 23.

(154) Galip TÜRKOĞAN : a.g.e., 128.

Araştırmanın Önemi

Çocuğun sanat eğitiminde sanat eğitimcisinin rolü önemlidir. Ancak resim dersini salt yetenek dersi olarak gören genel yargının sonucu olarak, sanat eğitimcisinin rolü yeterince önemsenmemektedir. Bu yanlış yargı resim derslerini yetenekli öğrencilere verilmesi düşüncesinde beraberinde getirmekte, aynı zamanda "sanatçı yetiştirme" gibi bir amacıda ön plana çıkarmaktadır. Bu anlayışa göre; sanat eğitimcisinin öğrenci üzerindeki etkisi o kadarda önemli değildir. Yetenekli olan öğrenci biraz yönlendirme ve teknik bilgilerin verilmesi ile yeteneğini daha da geliştirir, başarılı olur. Yeteneksiz olan öğrencinin üzerinde ise, sanat eğitimcisinin pek rolü olmaz, bu öğrencilerin gelişmesi, başarılı olması mümkün değildir. Bir başka yanlış yargıda; resim derslerini boş vakitleri değerlendiren, eğlendirici, dinlendirici yönüyle ele almaktadır. Oysa resim dersleri yetenek dersleri değil, ifade dersidir. Okul içi ve okul dışı herkese verilmesi gereken yaratıcı eğitim sürecidir. Temel amacı; Milli Eğitim Genel Amaçları madde 2, bend 2 de de ifadesini bulan bireylerin yapıcı, yaratıcı, üretken ve estetik kişilik özelliklerini geliştirmektir. Bu amaçlar ancak sanat eğitimcisinin uygulayacağı etkili eğitim durumları ile gerçekleşebilir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yürütülmesinde izlenmiş olan yöntem, araştırmanın evreni, örnekleme, kullanılan verilen türü ve kaynağı, veri toplama teknikleri ile verilerin çözümlenmesinde kullanılmış olan işlemler açıklanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada önce konu ile ilgili kaynak ve araştırmaların belirlenmesi amacıyla “kaynak tarama” yöntemi, daha sonra da deney ve kontrol grubu öğrencilerinin yaptıkları resimlerin uzmanlar tarafından notla değerlendirilmesi yapılmıştır.

Evren

Araştırmanın evrenini ülkemizdeki ilköğretim 1. devre (7-9 yaş) grubu öğrenciler oluşturmaktadır.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Ankara il merkezinde bulunan Ülker İlköğretim Okulu 3/A ve 3/C sınıflarından şans randum yöntemine göre seçilmiş 30’ ar öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırma verileri, kontrol ve deney grubu öğrencilerine yaptırılan resimlere verilen notlara göre elde edilmiştir. 3/A ve 3/C sınıflarının hazır bulunuşluk düzeylerinin ve araştırma hipotezinin testinde kullanılacak

resimlerin puanlanması, alanın uzmanlarından olan G.Ü.G.E.F Resim - İş Eğitimi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Cengiz Savaş, Yrd. Doç. Bünyamin Balamir ve Yrd. Doç. Yusuf Baytekin Balcı tarafından yapılmıştır. Resimlerin değerlendirilmesi üç ölçüt üzerinden yapılmıştır. Bunlar :

1. İmgelem gücü (Çocuğun konuyu ne kadar iyi kavradığını, anlatımdaki özgünlük, yaratıcı, ifade gücü)
2. Kompozisyon (Kağıt yüzeyini anlamlı olarak doldurabilme, bütünlük anlayışı)
3. Renkli anlatım (Tekniğin kavranması, renkli anlatımdaki serbestlik, renk zenginliği)

Değerlendirmeler 10 tam puan üzerinden yapılmıştır.

Verilerin Analizi

3/A ve 3/C sınıflarının hazır bulunuşluk düzeyinin saptanmasında ve araştırma hipotezinin test edilmesinde " t " testi kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

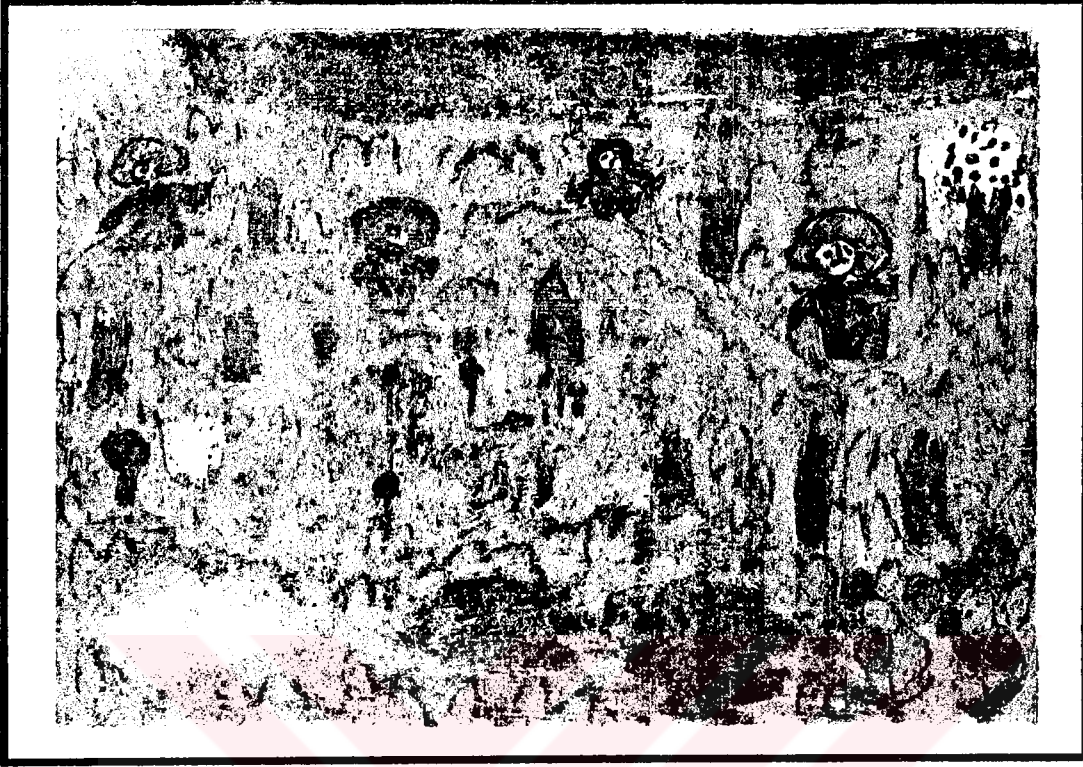
Bu çalışmada Ülker İlköğretim Okulu 3/A ve 3/C sınıflarından şans randum yöntemine göre 30' ar öğrenciden oluşan kontrol ve deney gruplarının resimlerinin değerlendirilmesinde hazırbulunuşluk düzeyleri test edilecek, hazırbulunuşluk düzeyleri aynı ise hipotezin test edilmesine geçilecektir.

3/A ve 3/C Sınıflarının Hazırbulunuşluk Düzeyleri

3/A sınıfındaki 30 öğrenci ile 3/C sınıfındaki 30 öğrencinin hazırbulunuşluk düzeylerinin tesbiti için puanlamaya ölçüt alınacak resimler şu esaslara uyularak yaptırılmıştır.

- Her iki gruba aynı konu ve aynı teknikte resim yaptırılmıştır.
- Her iki gruba da uygulama aynı hafta içinde yaptırılmıştır.
- Her iki gruba da aynı süre içinde aynı eğitim durumları uygulanarak, resim yaptırılmıştır.
- Her iki gruba verilen konu : Renk bilgisi.
- Teknik : Pastel boya tekniği, öyküsel anlatım.
- Süre : İki ders saati. (40 + 40 dk.)
- Uygulama tarihleri : 3/A sınıfı 09.04.1998, 3/C sınıfı 10.04.1998.

Resimlerin notla değerlendirilmesi G.Ü.G.E.F. Resim İş Eğitimi Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Yusuf Baytekin Balcı, Yrd Doç. Bünyamin Balamir ve Yrd. Doç. Cengiz Savaş tarafından yapılmış, verilen notların ortalaması üzerinden " t " testi uygulanmıştır.

3/C Sınıfı Hazırbulunuşluk Düzeyi Resimleri

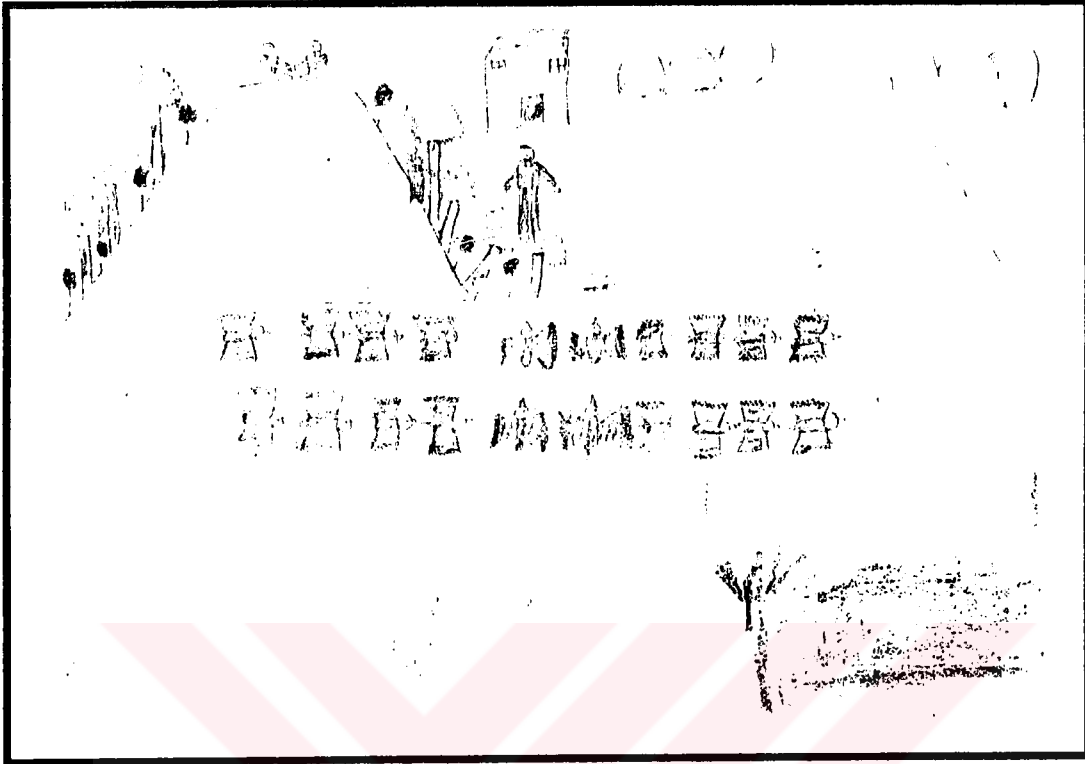
Resim 1

Gülsüm Göktürk

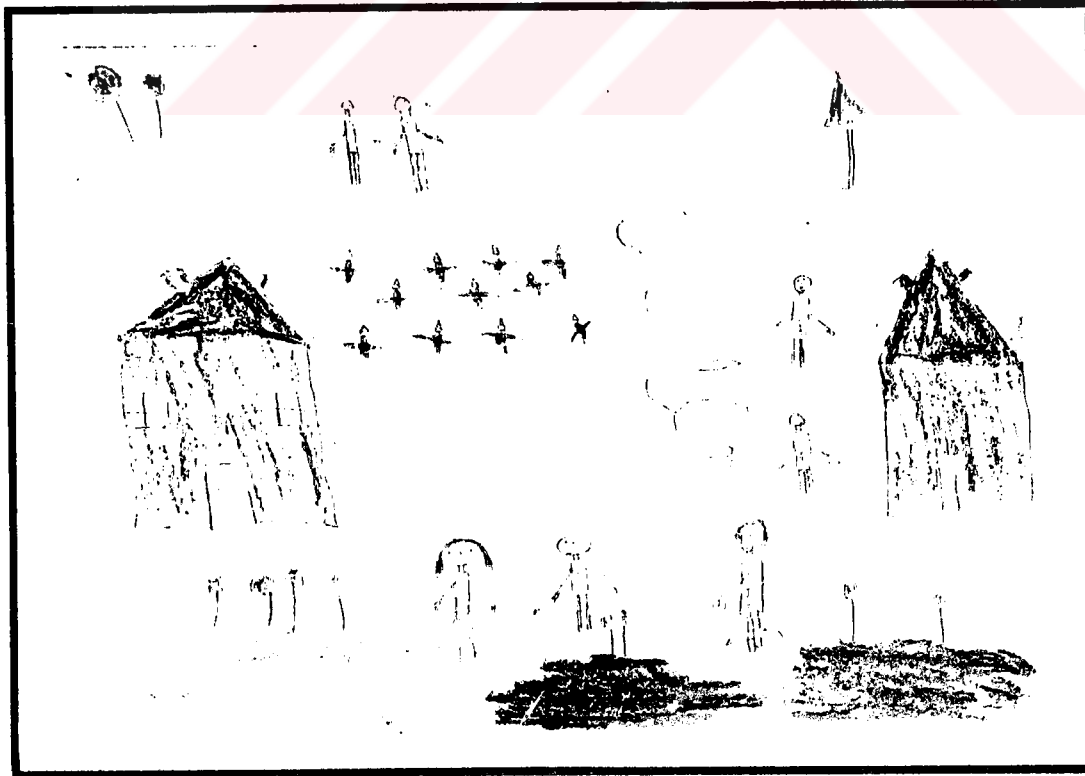
Resim 2

Şeymanur Coşkun

Resim 3

Medine Şahiner

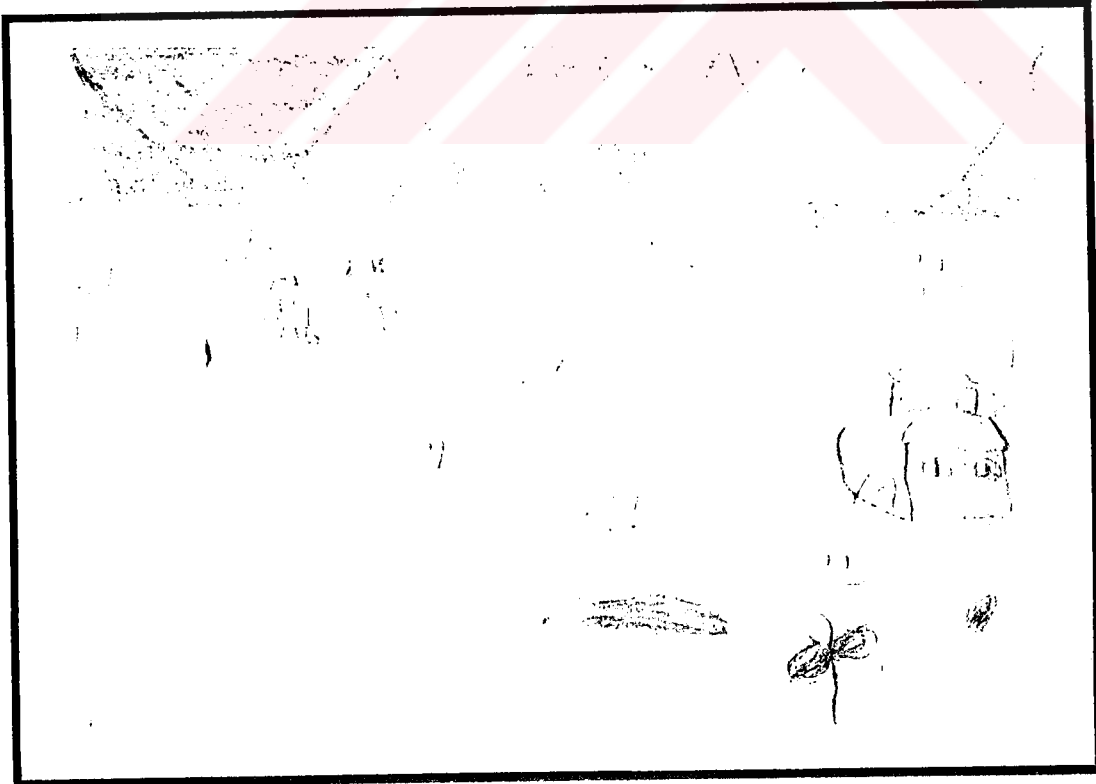
Resim 4

Serhan Altun

Resim 5

Ceylan Kamar

Resim 6

Didem Gümüş

Resim 7

Sevdâ Menevşe

Resim 8

Kübra Çilingir

Resim 9

Yavuz Çakır

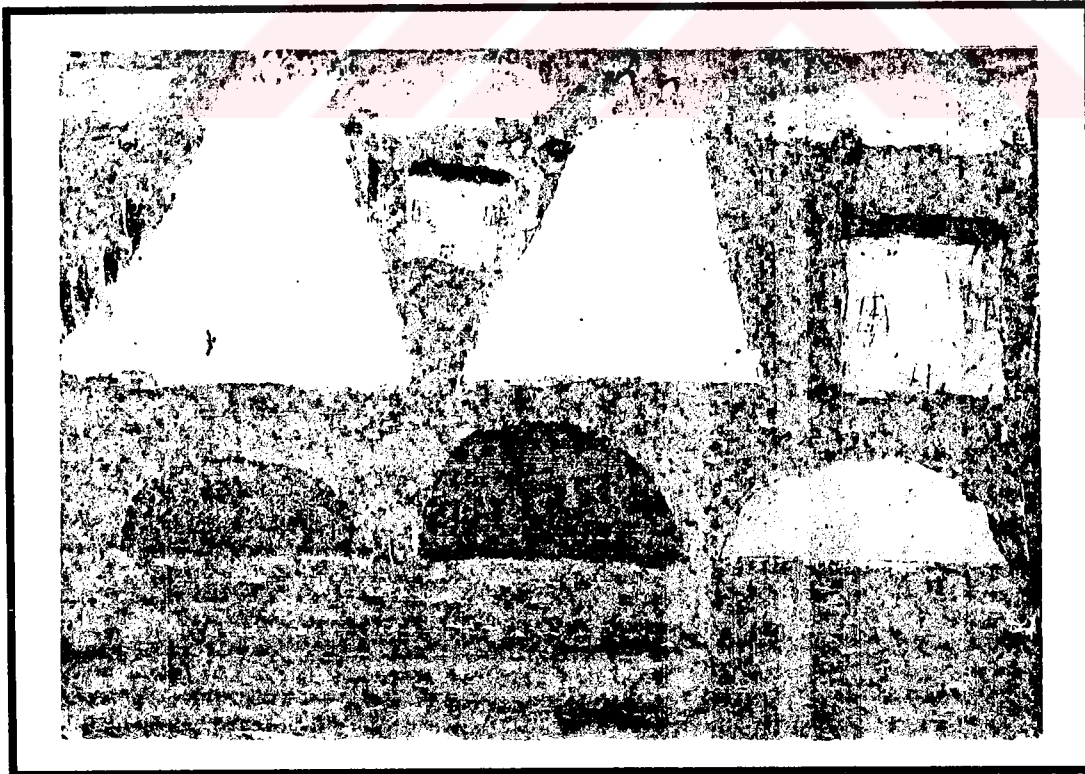
Resim 10

Nilay Kara

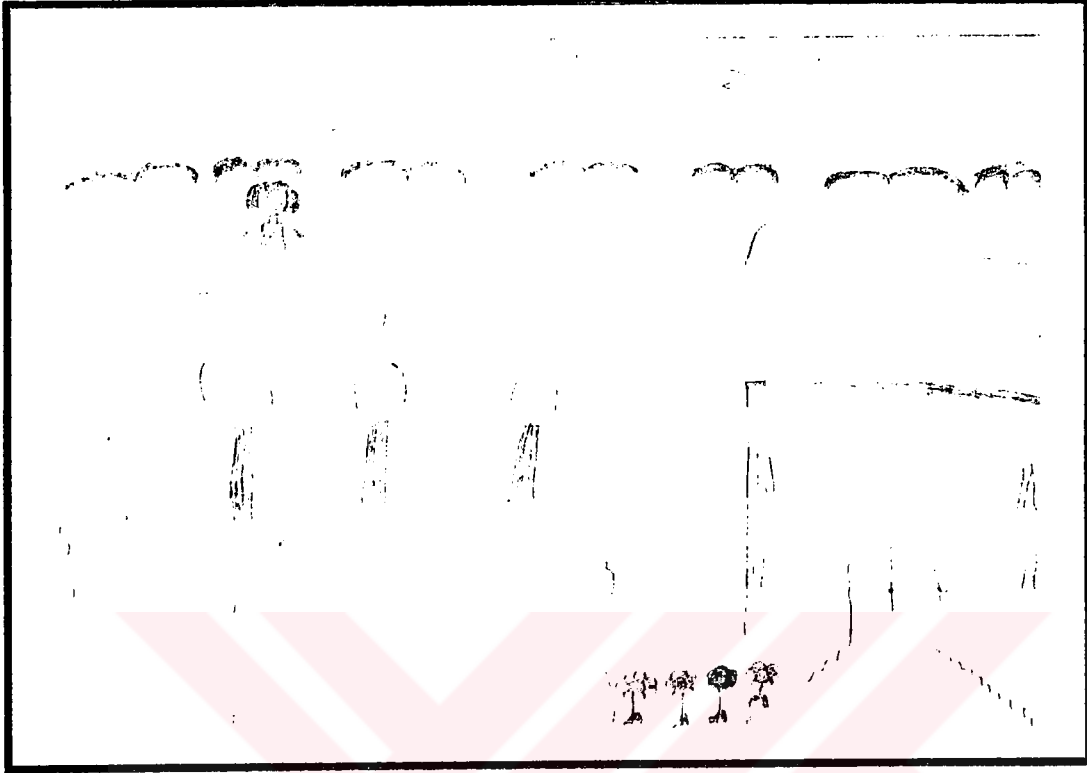
Resim 11

Osman Özcan

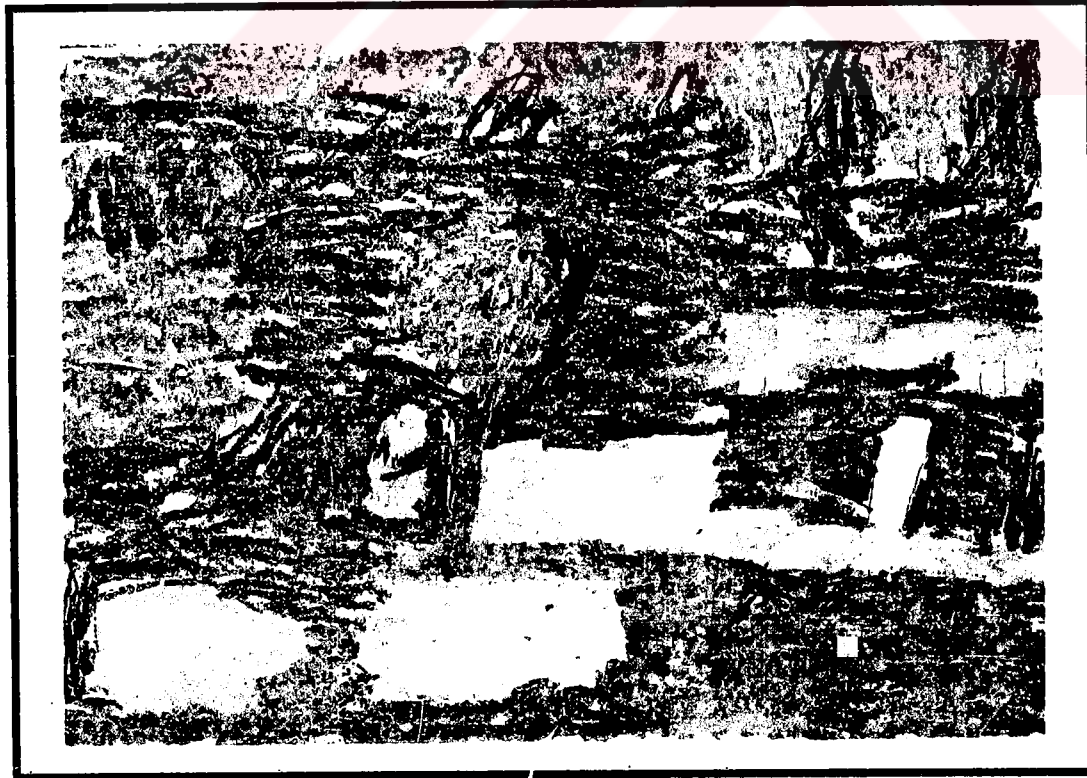
Resim 12

Erdem Yücel

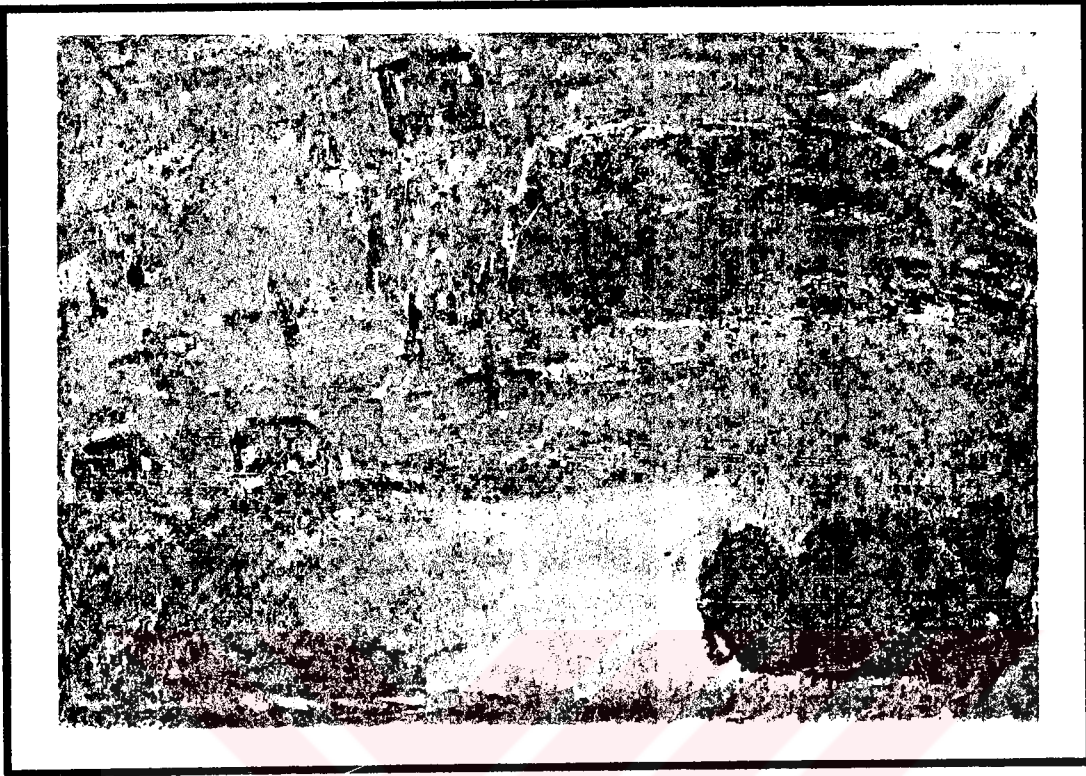
Resim 13

Hülya Özbey

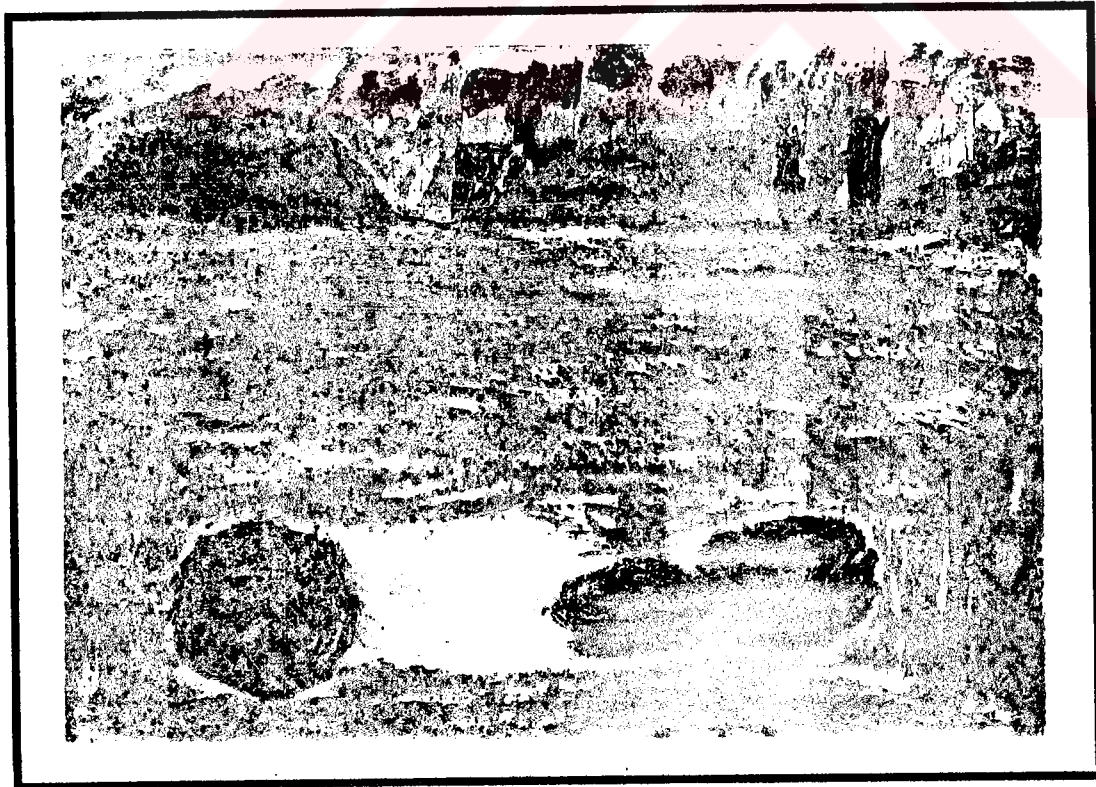
Resim 14

Adem Aygen

Resim 15

Necdmeddin Canoğlu

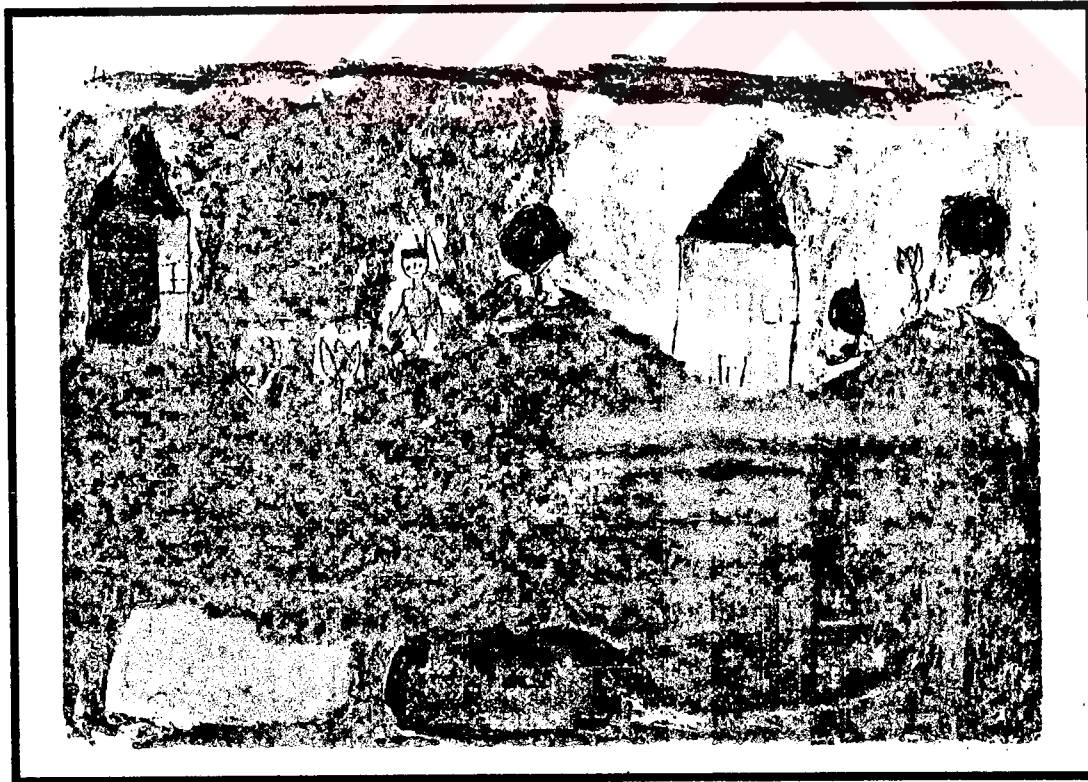
Resim 16

Volkan Seçen

Resim 17

Serkan Burga

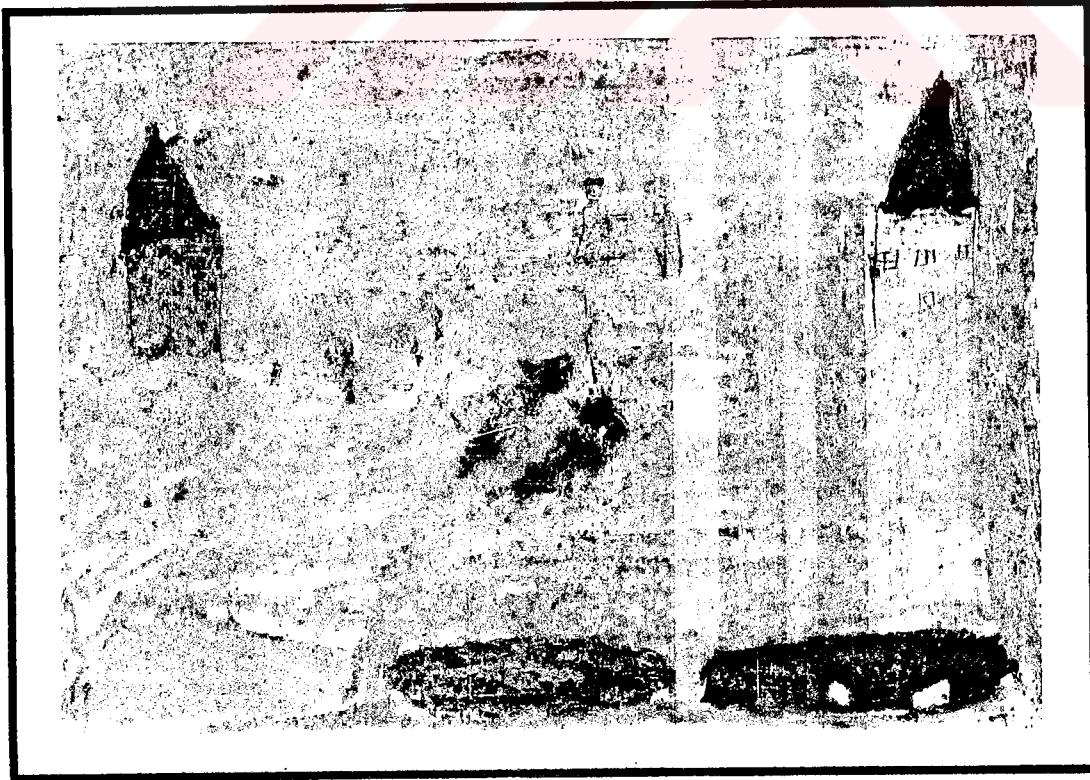
Resim 18

Onur Yeşilkaya

Resim 19

Ali Arslan

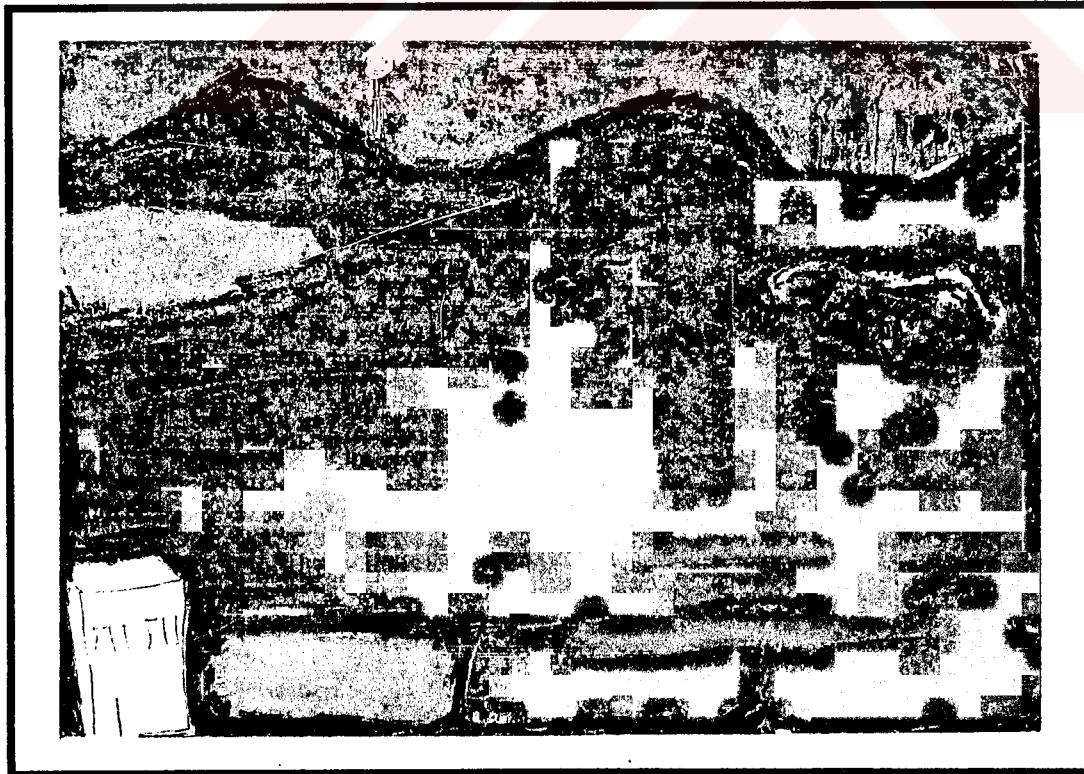
Resim 20

Hüseyin Acar

Resim 21

Sibel Öğmen

Resim 22

Murat Çelik

Resim 23

Gökhan Merzifonluoğlu

Resim 24

Fatih Dişçi

Resim 27

Bekir Elbeyoğlu

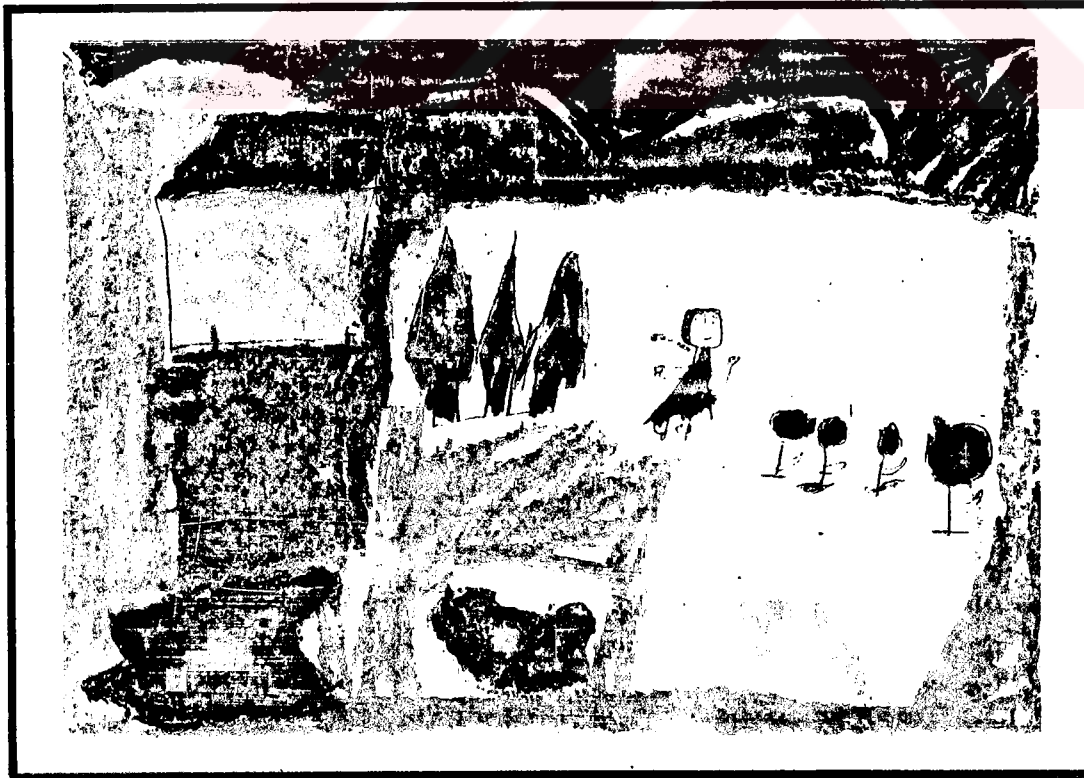
Resim 28

Bekir Sadık Kabasakal

Resim 29

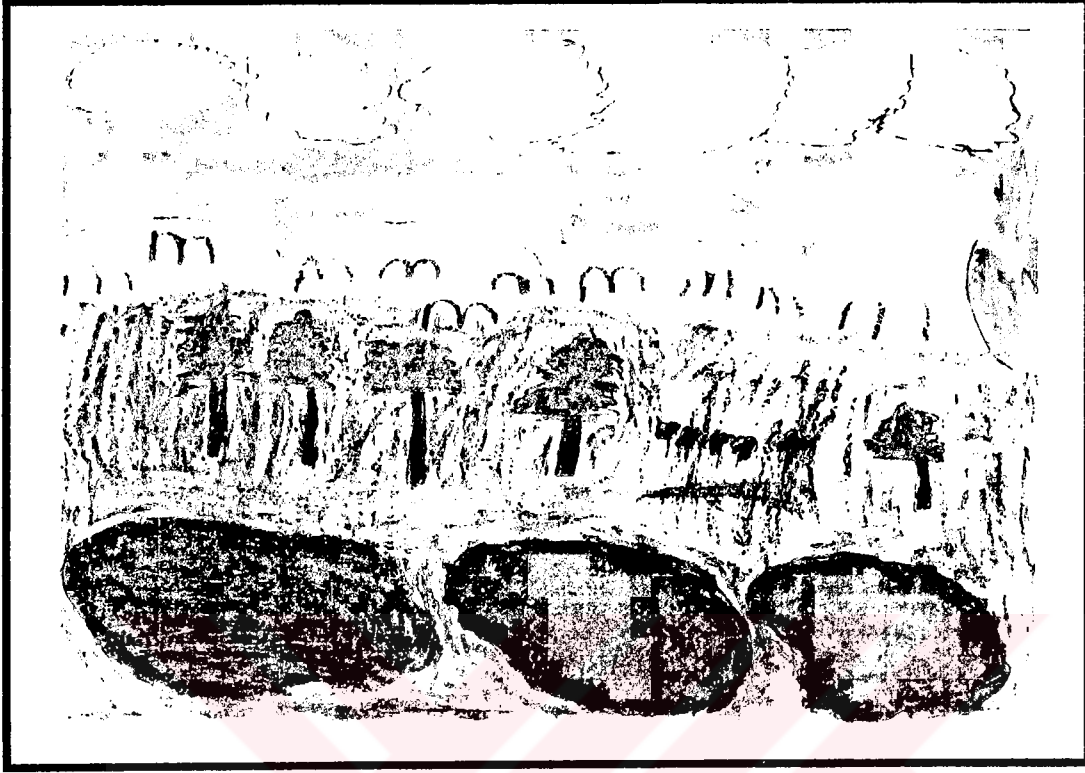
Esra Özel

Resim 30

Murat Kabasakal

3/A Sınıfı Hazırbulunuşluk Düzeyi Resimleri

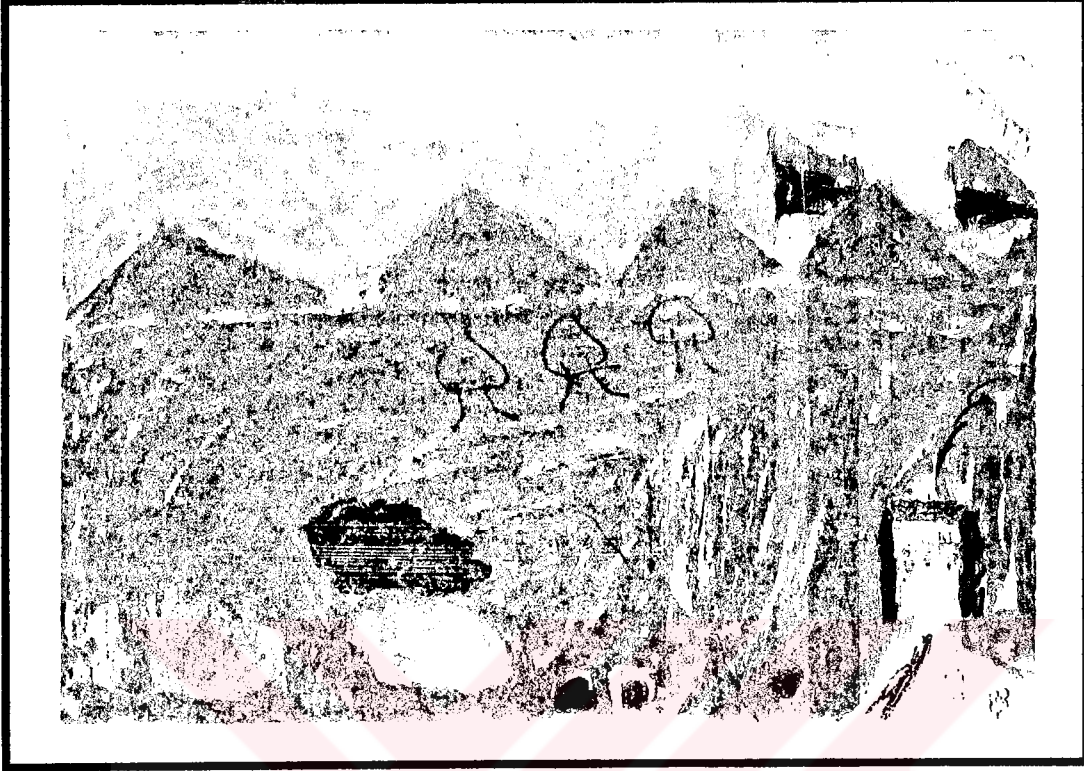
Resim 1

Şevki Özçam

Resim 2

Ebru Alparslan

Resim 3

Çiğdem Coşkun

Resim 4

Yavuz Selim Kasap

T.C. YÜCEERİŞİMİN İHTİSAP
DOKÜMENTASYON

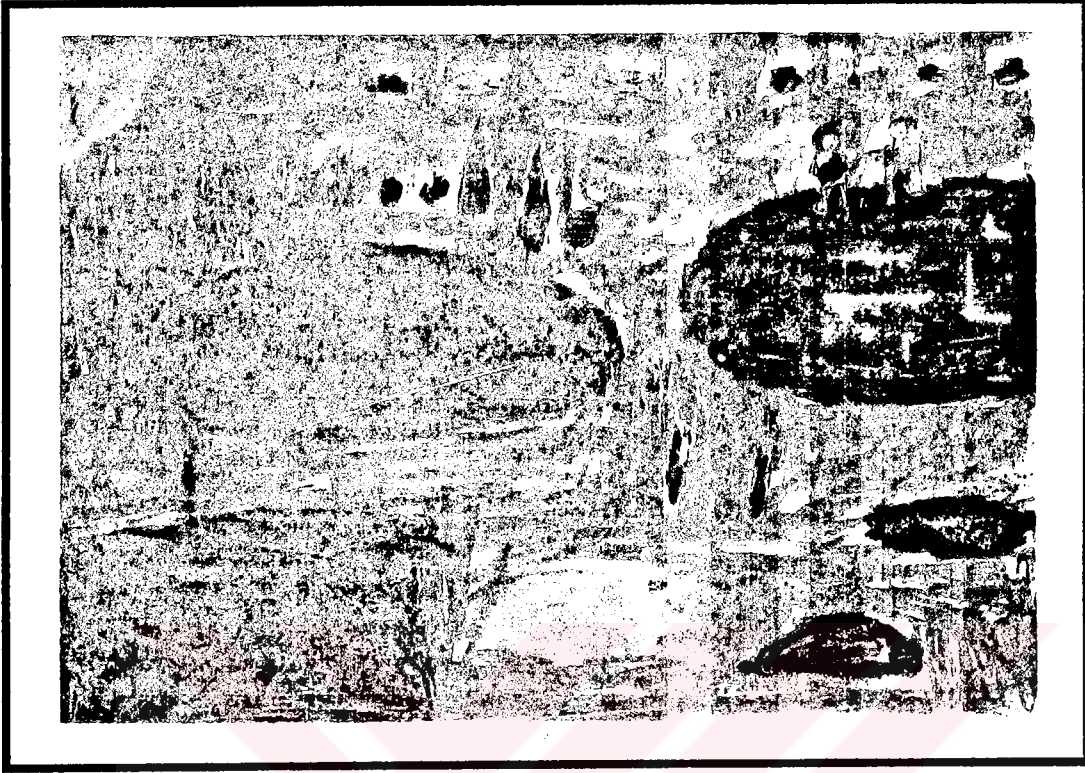
Resim 5

Remziye Keskin

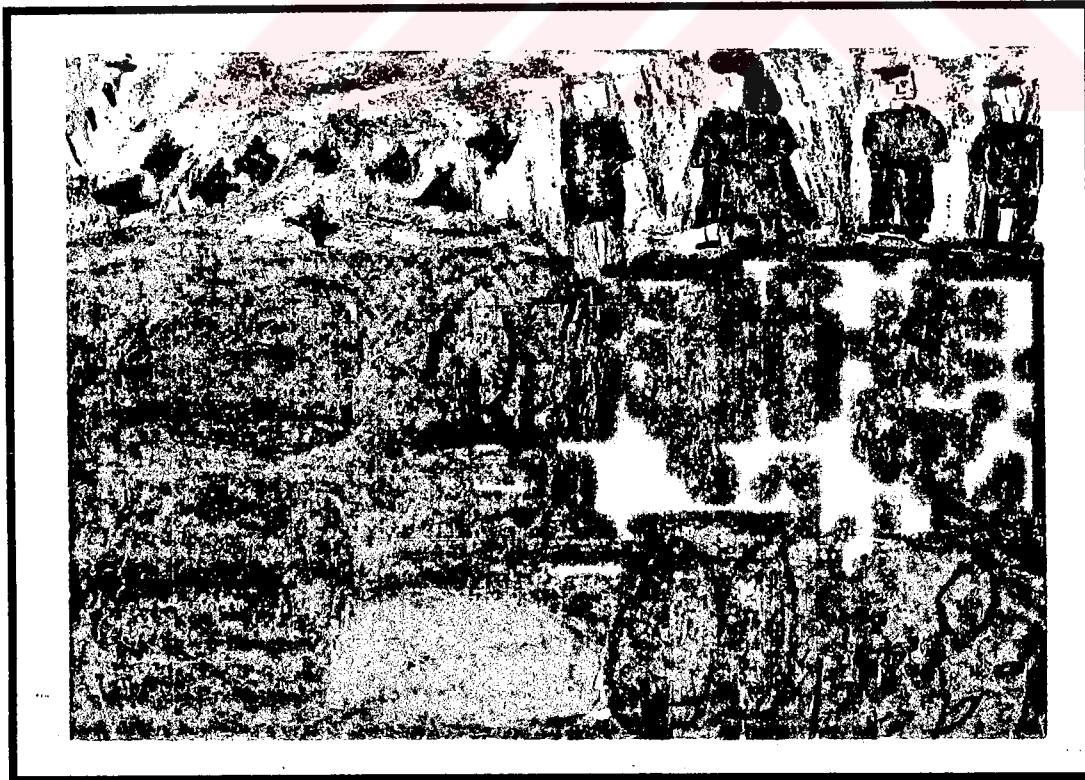
Resim 6

Esra Pazarcı

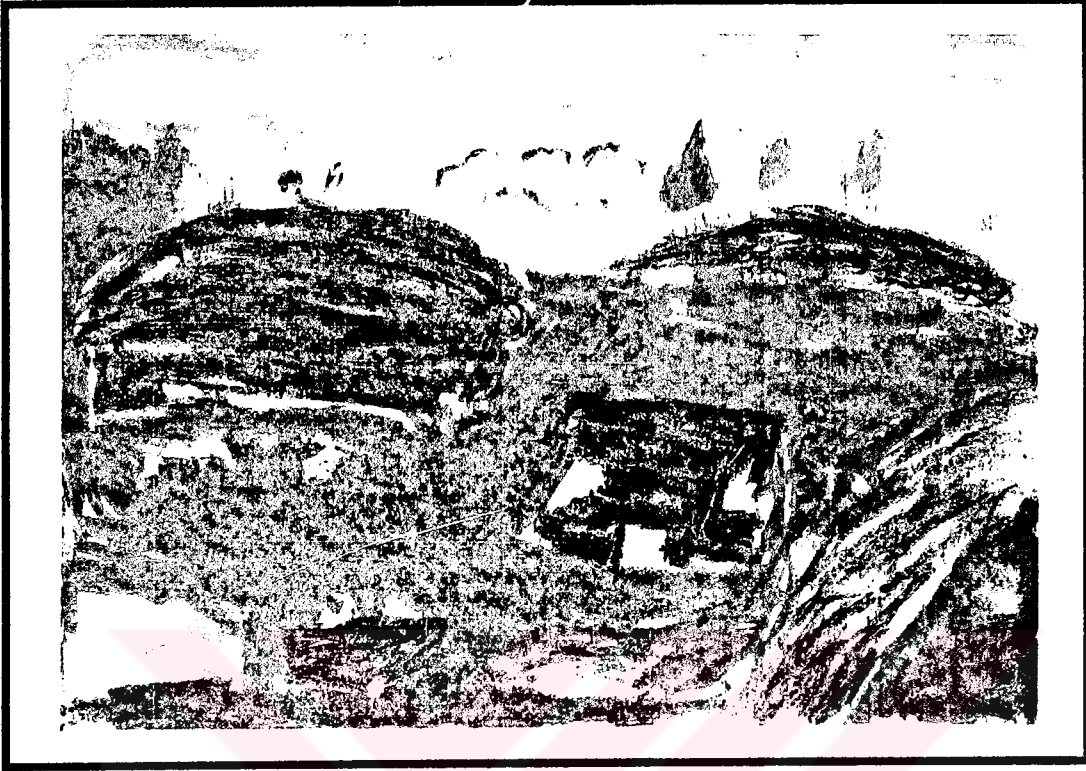
Resim 7

İlkgöl Tekelli

Resim 8

Şehri Kaya

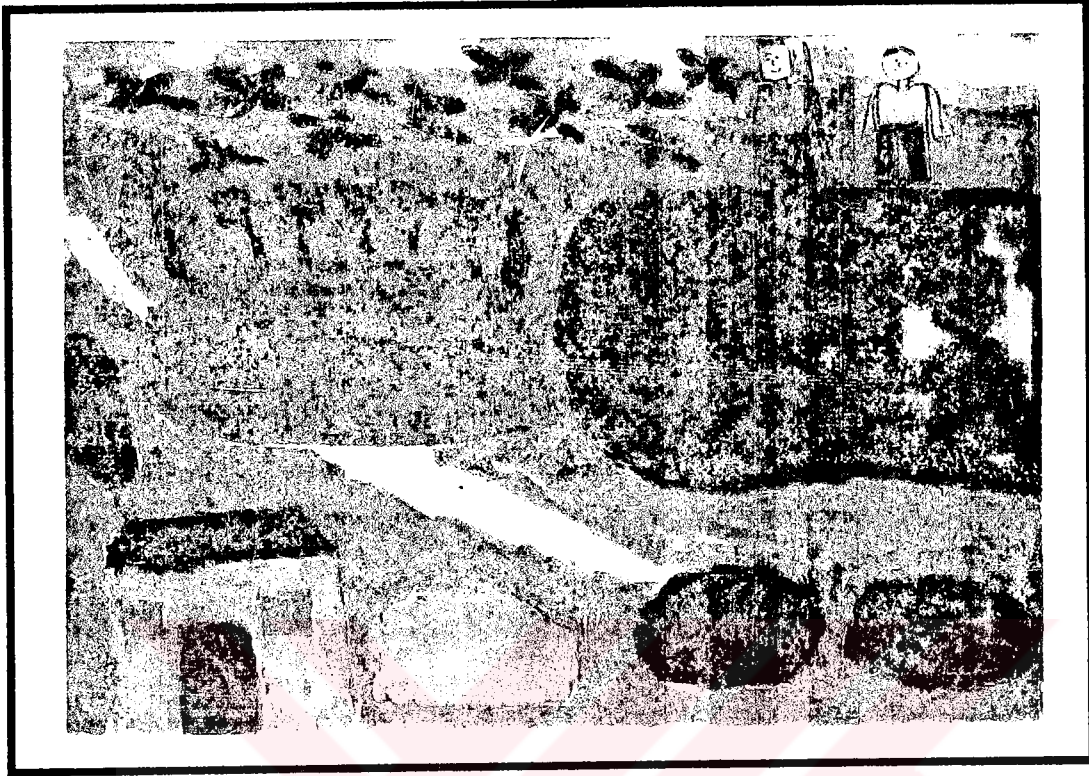
Resim 9

İsmail Dönmez

Resim 10

Serdar Çolak

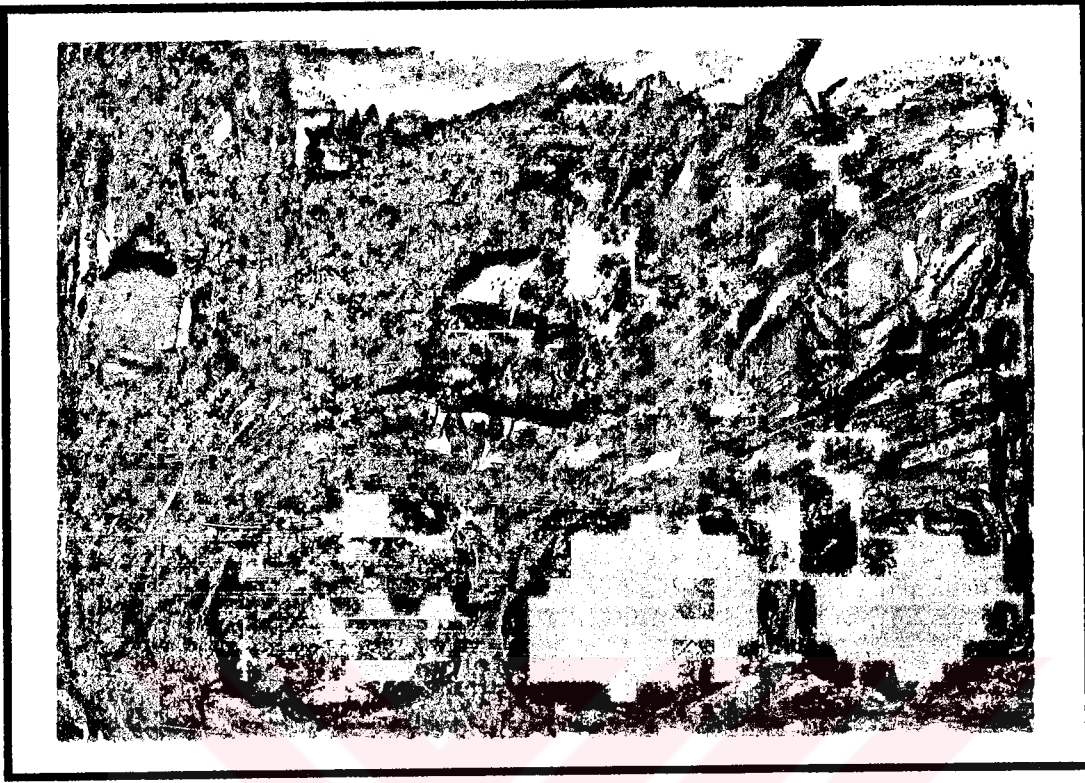
Resim 11

Süreyya Yılmaz

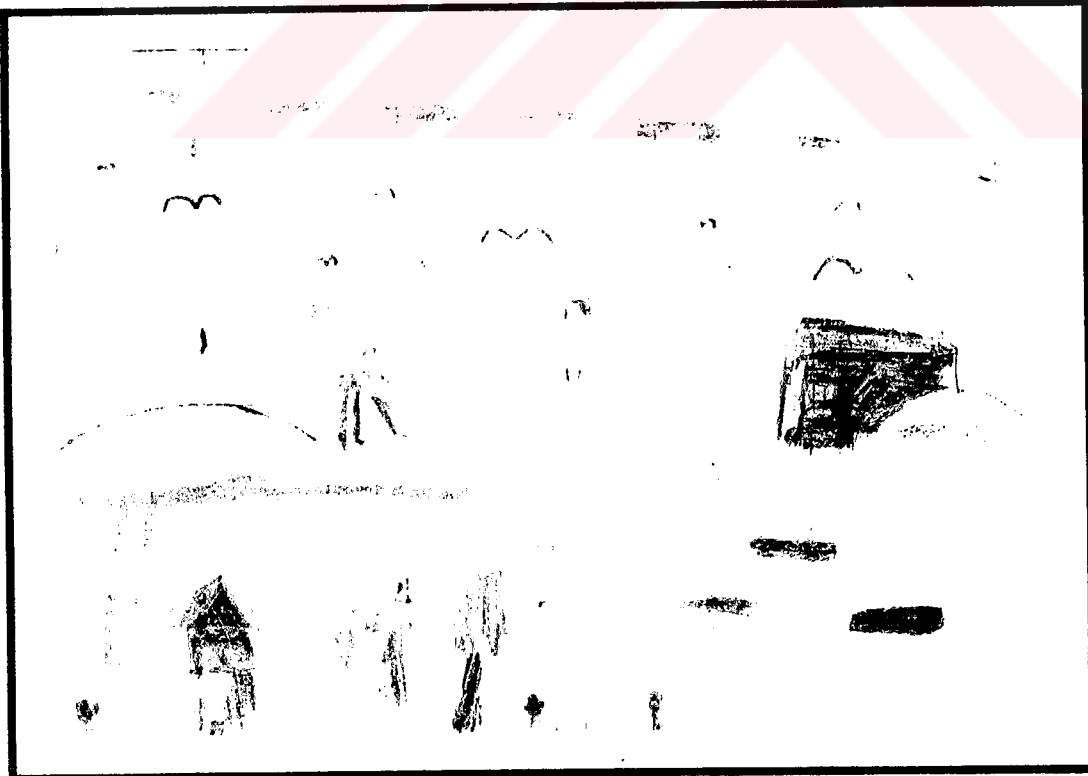
Resim 12

Mehmet Emin Tatlıoğlu

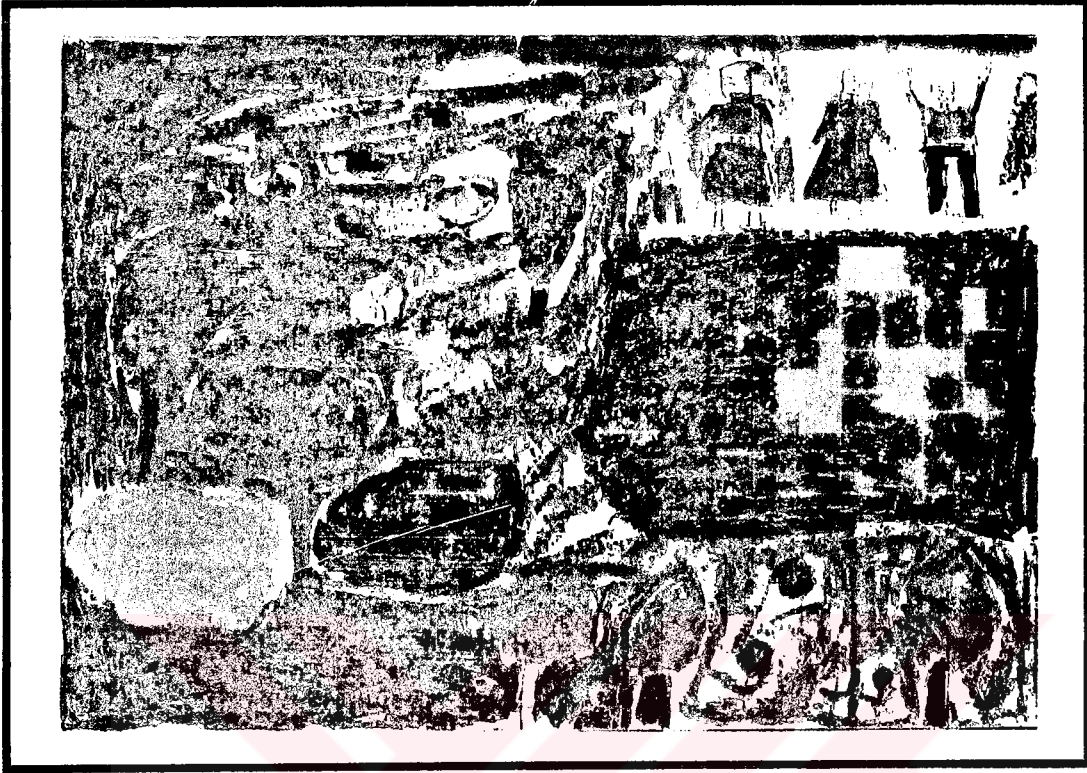
Resim 13

Oğuz Şahin

Resim 14

Kübra Kör

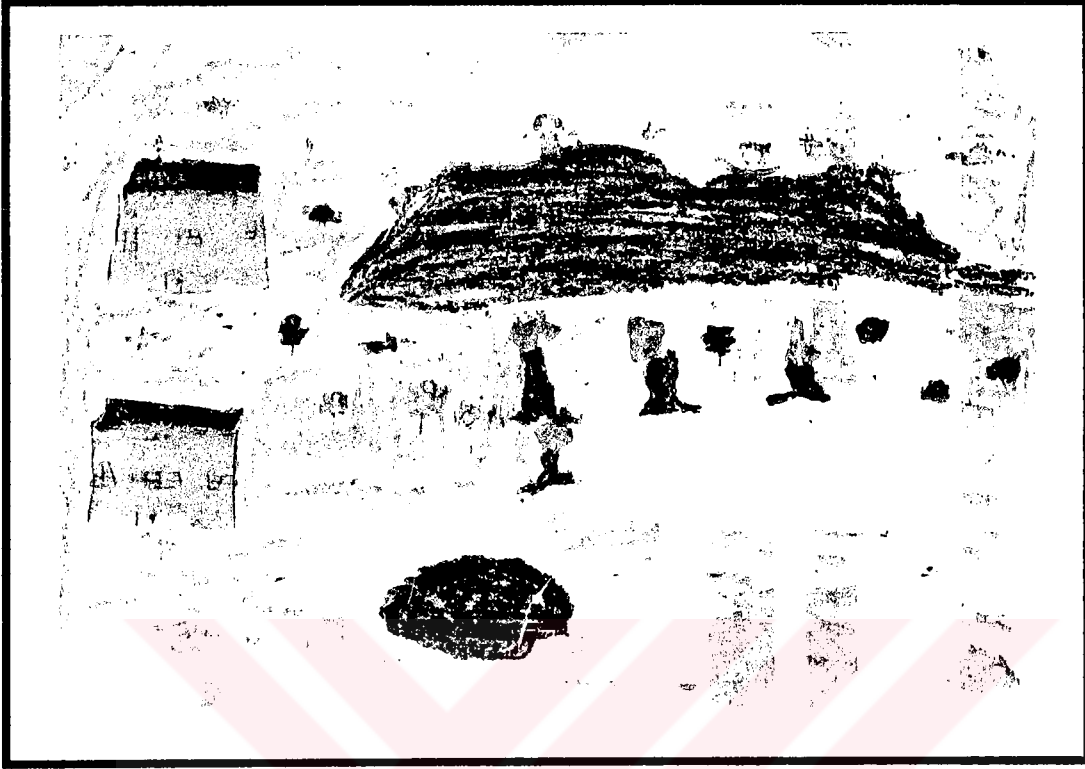
Resim 15

Esra ıgdem

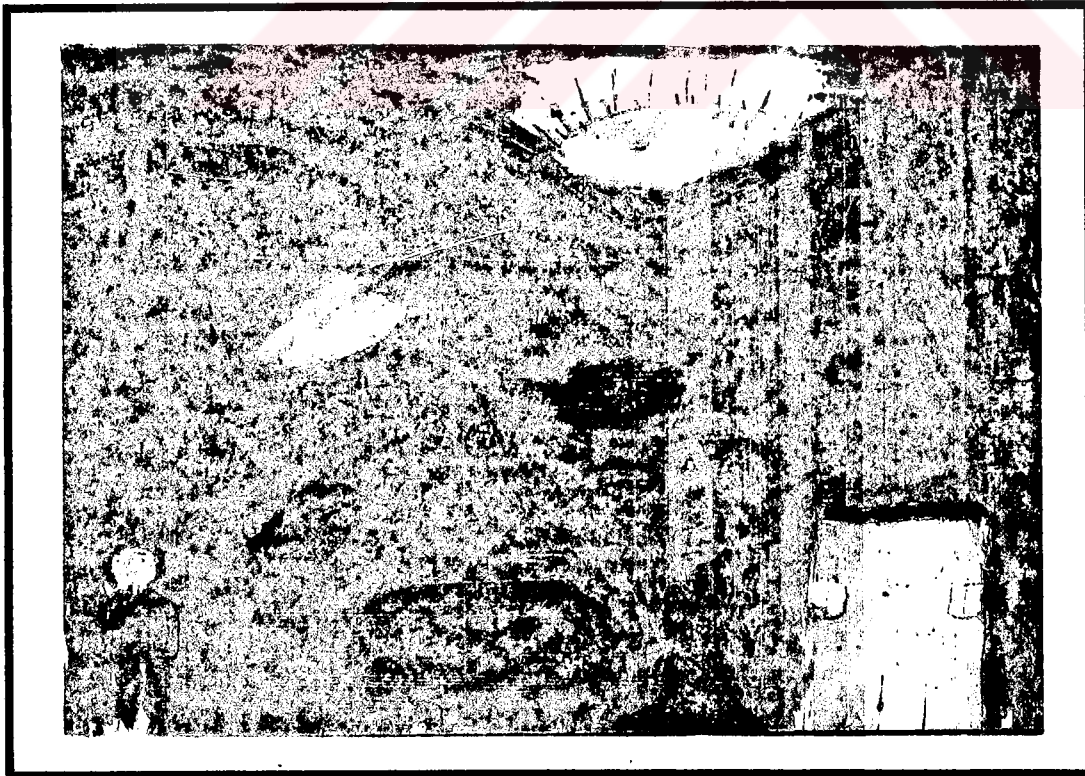
Resim 16

Emre Fidan

Resim 17

Zeynep Dönmez

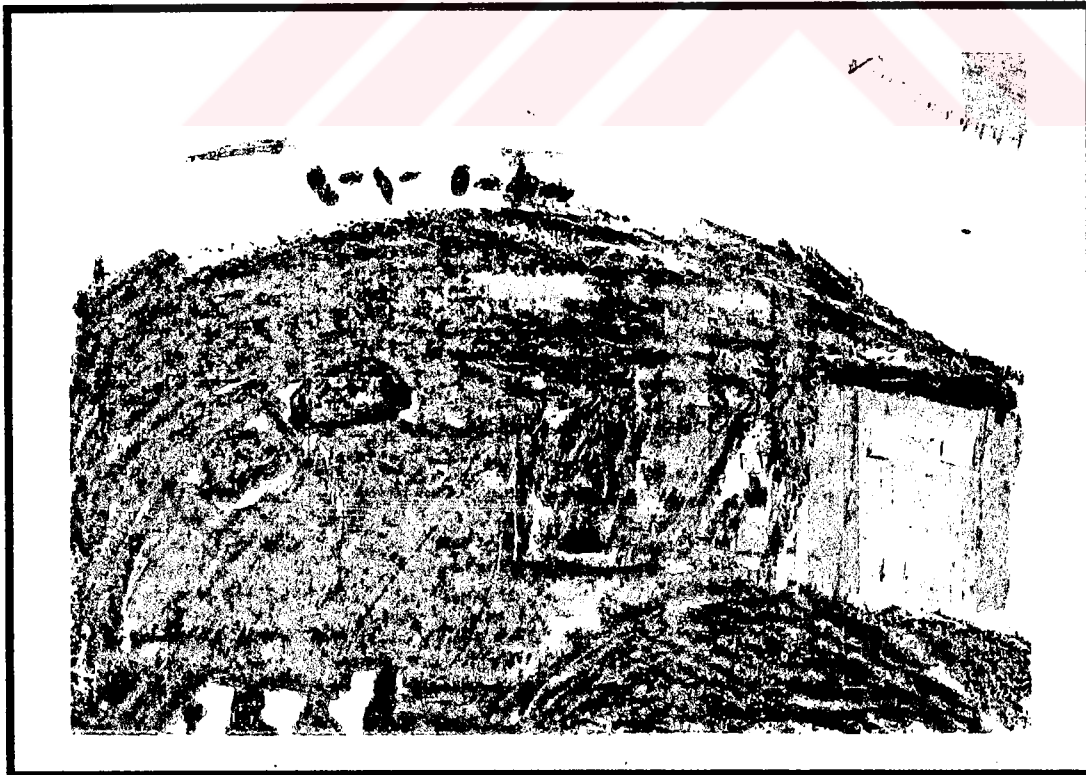
Resim 18

Emin Aksungur

Resim 19

Erdal Cengiz

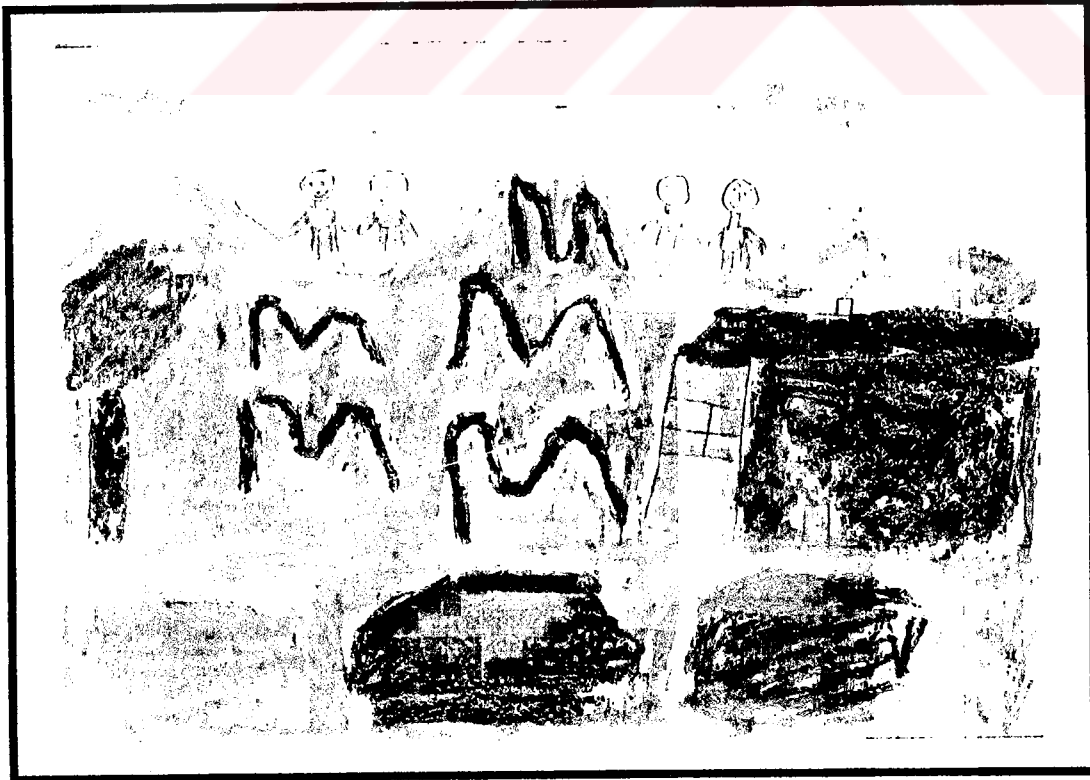
Resim 20

Engin Aksungur

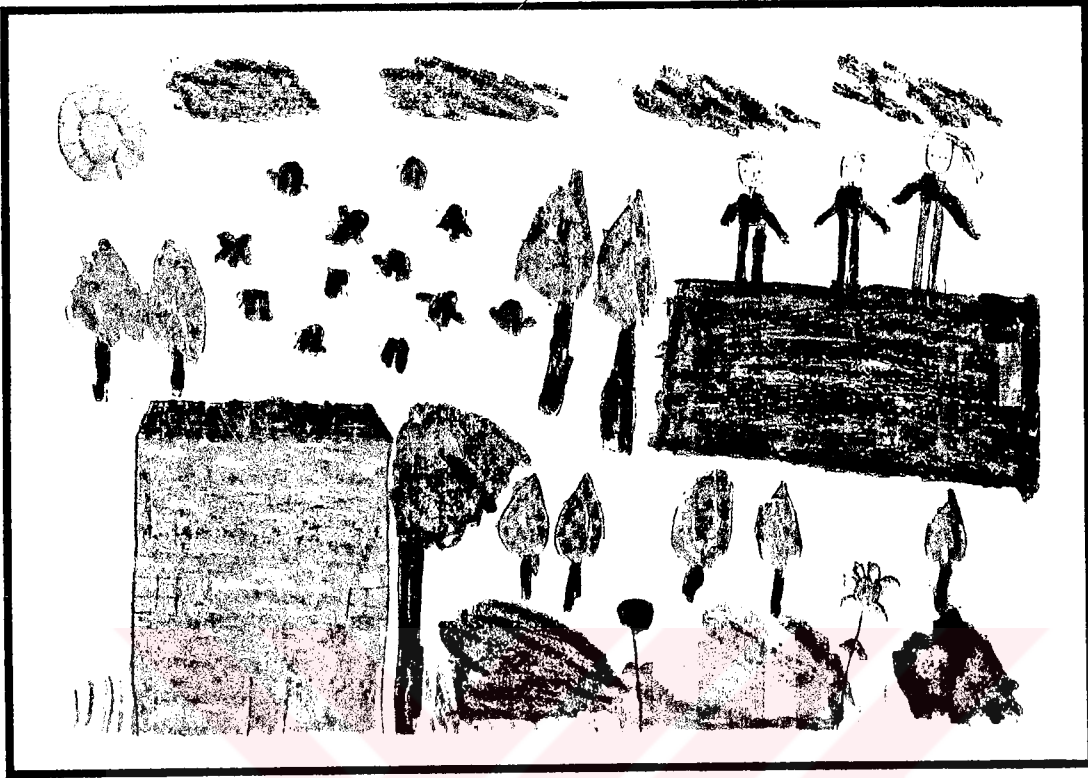
Resim 21

Hasan Ramazanoglu

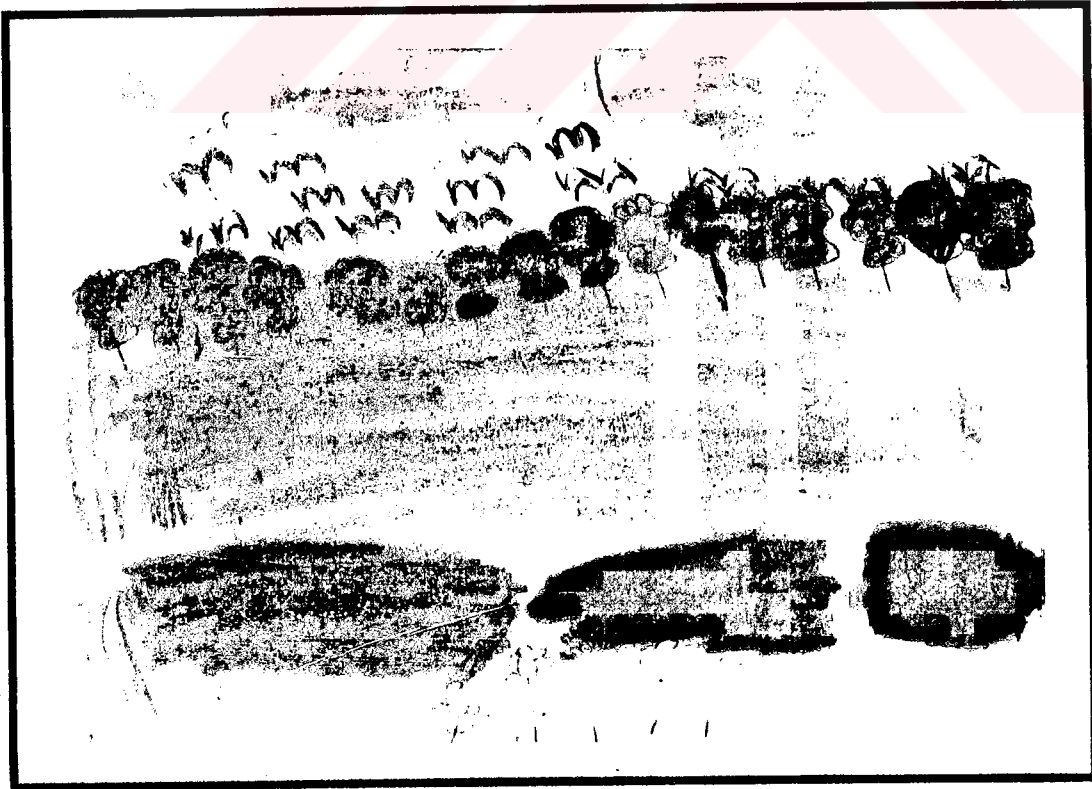
Resim 22

Ahmet Arslan

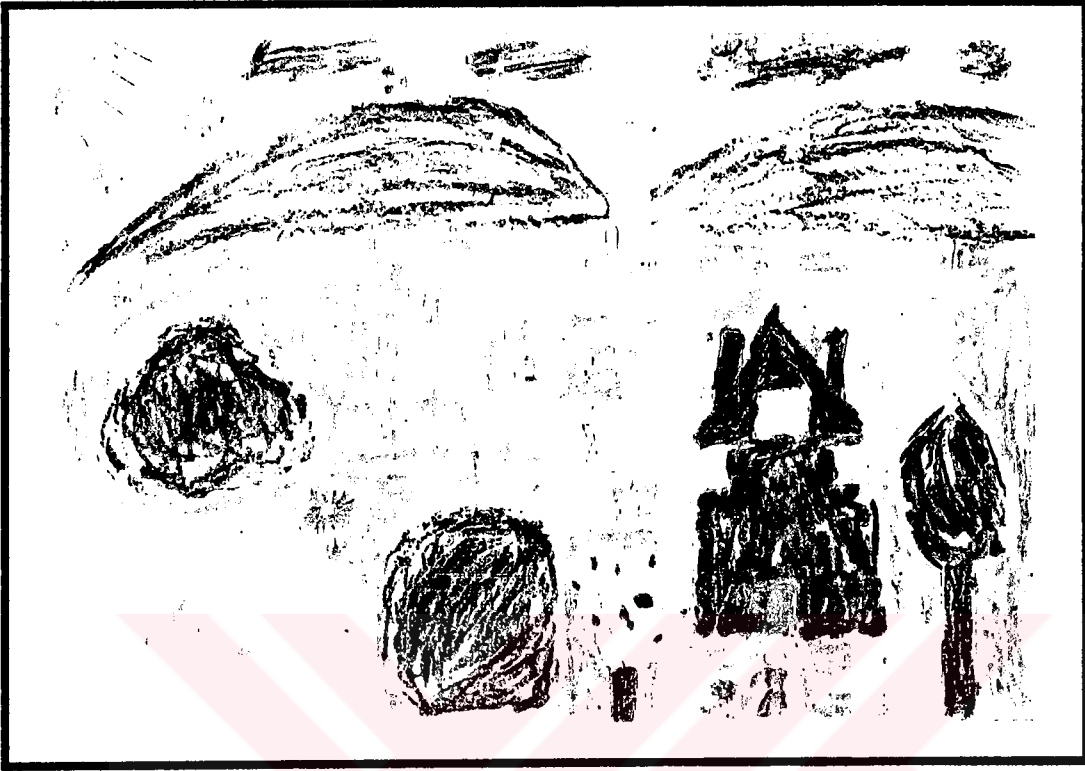
Resim 23

Yasin Güler

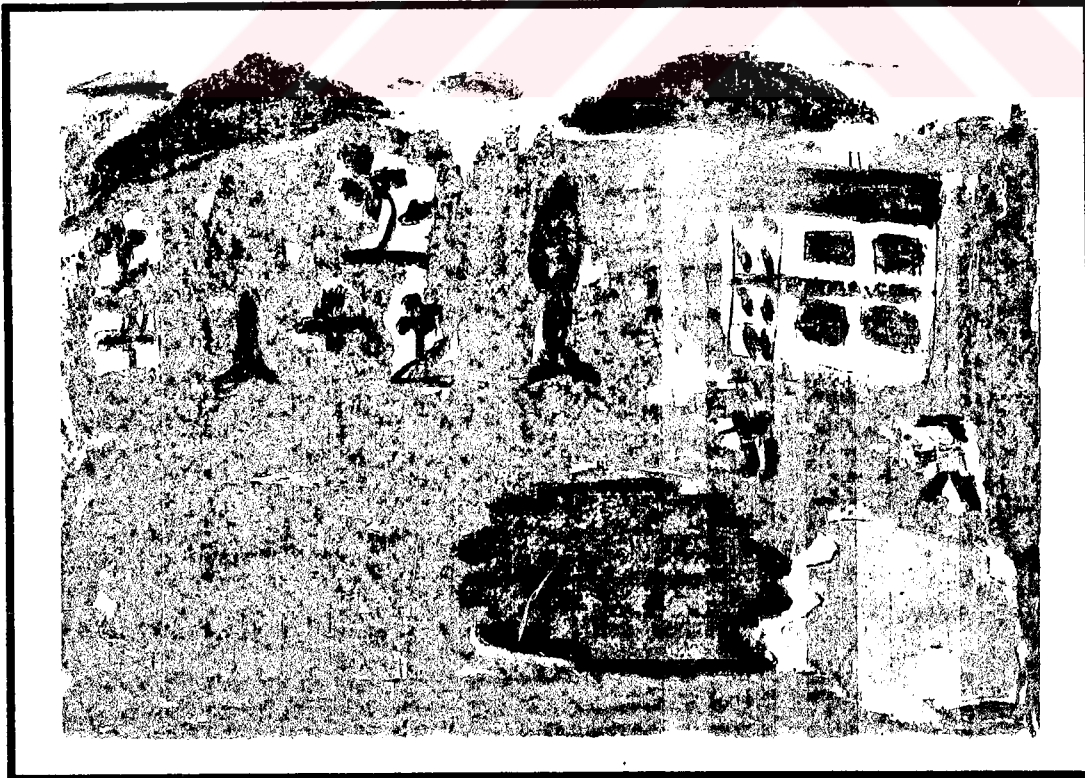
Resim 24

Meryem Türkmen

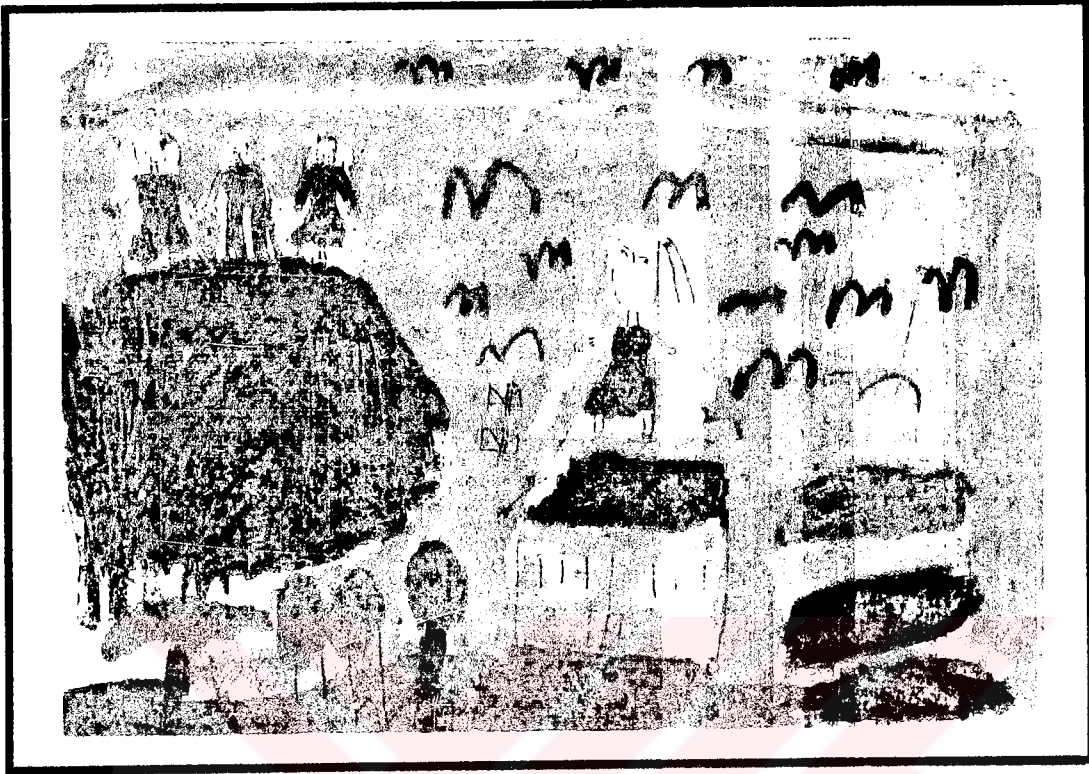
Resim 25

Serhat Özcan

Resim 26

Esra Gökmen

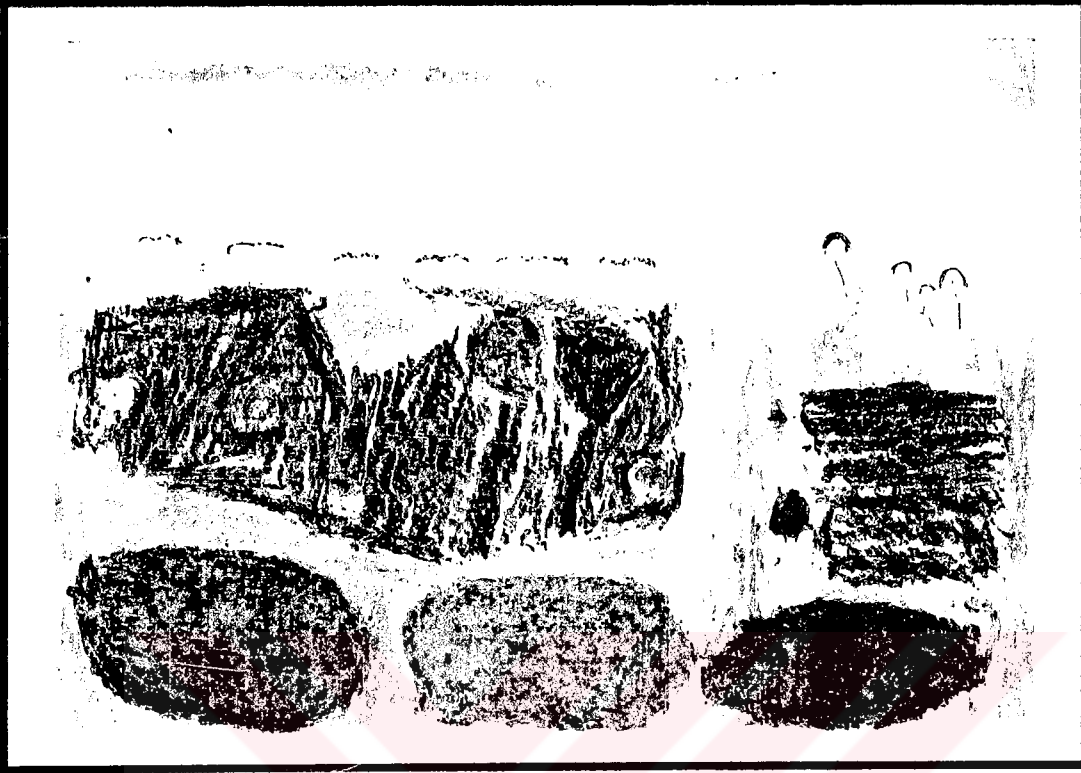
Resim 27

Tuğba Çelik

Resim 28

Enver Karaca

Resim 29

Selman Turgut

Resim 30

Tuğçe Şahinbakan

3/C Sınıfı Hazırbulunuşluk Düzeyi Puan Dağılımı

Verilen Puanlar

Resim No	Y.B. BALCI	C. SAVAŞ	B. BALAMİR	Ortalama
1	8	8	9	8.30
2	7	7	7	7.00
3	7	7	7	7.00
4	5	6	6	5.60
5	5	6	6	5.60
6	6	6	6	6.00
7	5	5	6	5.30
8	6	7	6	6.30
9	7	7	8	7.30
10	6	6	7	6.30
11	8	8	9	8.30
12	7	8	8	7.60
13	6	7	6	6.30
14	9	8	9	8.60
15	8	8	9	8.30
16	7	7	7	7.00
17	5	5	5	5.00
18	7	7	8	7.30
19	6	7	7	6.60
20	6	7	6	6.30
21	6	6	7	6.30
22	7	7	8	7.30
23	6	7	7	6.60
24	8	8	8	8.00
25	8	7	8	7.60
26	6	7	6	6.30
27	5	5	6	5.30
28	7	7	7	7.00
29	6	7	7	6.60
30	7	7	8	7.30
			Σ	204.30

3/A Sınıfı Hazırbulunuşluk Düzeyi Puan Dağılımı

Verilen Puanlar

Resim No	Y.B. BALCI	C. SAVAŞ	B. BALAMİR	Ortalama
1	8	8	9	8.30
2	8	9	9	8.60
3	7	7	8	7.30
4	9	8	9	8.60
5	7	7	8	7.30
6	7	7	8	7.30
7	7	8	7	7.30
8	8	8	8	8.00
9	6	7	7	6.60
10	6	7	6	6.30
11	8	8	9	8.30
12	7	7	8	7.30
13	7	7	7	7.00
14	6	6	6	6.00
15	6	6	7	6.30
16	6	7	7	6.60
17	5	6	6	5.60
18	5	5	6	5.30
19	6	5	6	5.60
20	5	5	6	5.30
21	5	5	6	5.30
22	7	7	7	7.00
23	6	7	6	6.30
24	6	5	6	5.60
25	6	7	6	6.30
26	7	7	8	7.30
27	7	7	8	7.30
28	6	7	7	6.60
29	6	6	6	6.00
30	6	7	6	6.30
			Σ	202.90

Hazırbulunuşluk Düzeyi Test :

Hipotez: İki grubun puan ortalamaları arasındaki fark önemsizdir.
(İki grubun yaptıkları resimlerin değerlendirilmelerinde hazırbulunuşluk düzeyleri aynıdır)

3/C SINIFI	3/A SINIFI
n - Öğrenci sayısı n = 30	n - Öğrenci sayısı n = 30
$\sum X_i$ = Puanların toplamı $\sum X_i = 204.30$	$\sum X_i$ = Puanların toplamı $\sum X_i = 202.90$
$\sum X_i^2 = 1418.03$	$\sum X_i^2 = 1400.21$

D = Ortalamalar Arası Fark

$$D = |\bar{X}_1 - \bar{X}_2|$$

$\bar{X}_1 = \frac{\sum X_i}{n} = \text{Aritmetik ortalama}$	$\bar{X}_2 = \frac{\sum X_i}{n} = \text{Aritmetik ortalama}$
$\bar{X}_1 = \frac{204.3}{30} = 6.81$	$\bar{X}_2 = \frac{202.9}{30} = 6.76$

$$D = |\bar{X}_1 - \bar{X}_2| = |6.81 - 6.76| = 0.05$$

S^2 = Kitle varyansı (Toplanmış varyans)

$$S^2 = \frac{(\sum X_i)^2}{n} - \frac{\sum X_i^2}{n}$$

$$S^2 = \frac{\quad}{n - 1}$$

$S_1^2 = \frac{[1418.03 - \frac{(204.3)^2}{30}]}{29}$	$S_2^2 = \frac{[1400.21 - \frac{(202.9)^2}{30}]}{29}$
$S_1^2 = \frac{26.75}{29}$	$S_2^2 = \frac{27.93}{29}$

$$S^2 = S_1^2 + S_2^2 = \frac{26.75}{29} + \frac{27.93}{29} = 0.94$$

$$\bar{Sx} = \sqrt{\frac{S^2}{n}} = \sqrt{\frac{0.969}{5.47}} = 0.177$$

Sd = Grup ortalamaları arasındaki farkın standart hatası

$$Sd = \bar{Sx} \sqrt{2} = 0.177 \cdot \sqrt{2} = 0.25$$

$$t = \frac{D}{Sd} = \frac{0.05}{0.25} = 0.2$$

$$\alpha = 0.01$$

(yanılma olasılığı)

$$S' = n_1 + n_2 - 2 = 58$$

(serbestlik derecesi)

$$t_1 = 2.66$$

(0.01 yanılma olasılığı ve 58 serbestlik derecesine göre tablo değeri) (155)

$$t < t_1$$

$$(0.2 < 2.66)$$

Olduğu için hipotez kabul edilir. (156)

Buna göre her iki grubun hazırbulunuşluk düzeyi aynıdır.

Araştırma Hipotezinin Testi

Araştırmamızda hazırbulunuşluk düzeyleri aynı olan 3/C sınıfı kontrol grubu, 3/A sınıfı ise deney grubu olarak tesbit edilmiştir. Kontrol ve deney grubuna aynı konu ve teknik verilerek resim yaptırılmış her iki gruba da aynı çalışma süresi verilmiştir.

Verilen Konu : Çevre sorunları

Teknik : Pastel boya tekniği

Süre : İki ders saati (40 + 40 dk.)

Ancak her iki grubada amaçlı olarak farklı eğitim durumları uygulanmıştır.

(155) Alaattin KUTSAL : Uygulamalı Temel İstatistik (Ankara, 1975), 188.

(156) Saim KAPTAN : Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri (Ankara, 1993), 290.

Kontrol Grubu Eğitim Durumları

Araştırmanın amacına uygun olarak kontrol grubuna, öğrencilerin özgür ortam içinde, müdahale edilmeden yaratıcılıklarının gelişebileceği, daha özgün ürünlerin (resimler) ortaya çıkabileceği düşüncesini temel alan eğitim durumları uygulanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerine konu ve teknikle ilgili bilgi verilerek uygulamaya başlatılmış, çalışma süresince öğrencilere müdahale edilmemiş, hiç bir yönlendirme yapılmamıştır.

Deney Grubu Eğitim Durumları

Deney grubuna sanat eğitimi ilkeleri doğrultusunda eğitim durumları uygulanmıştır. Araştırmamızda dört disiplinden eleştiri, estetik ve sanat tarihi kapsam dışında bırakılmış, uygulama disiplinine dayalı eğitim durumları verilmiştir.

Eğitim durumları aşağıda verilen ünite planına göre uygulanmıştır.

Ünite Planı

Okul Düzeyi : İlköğretim 1. Devre

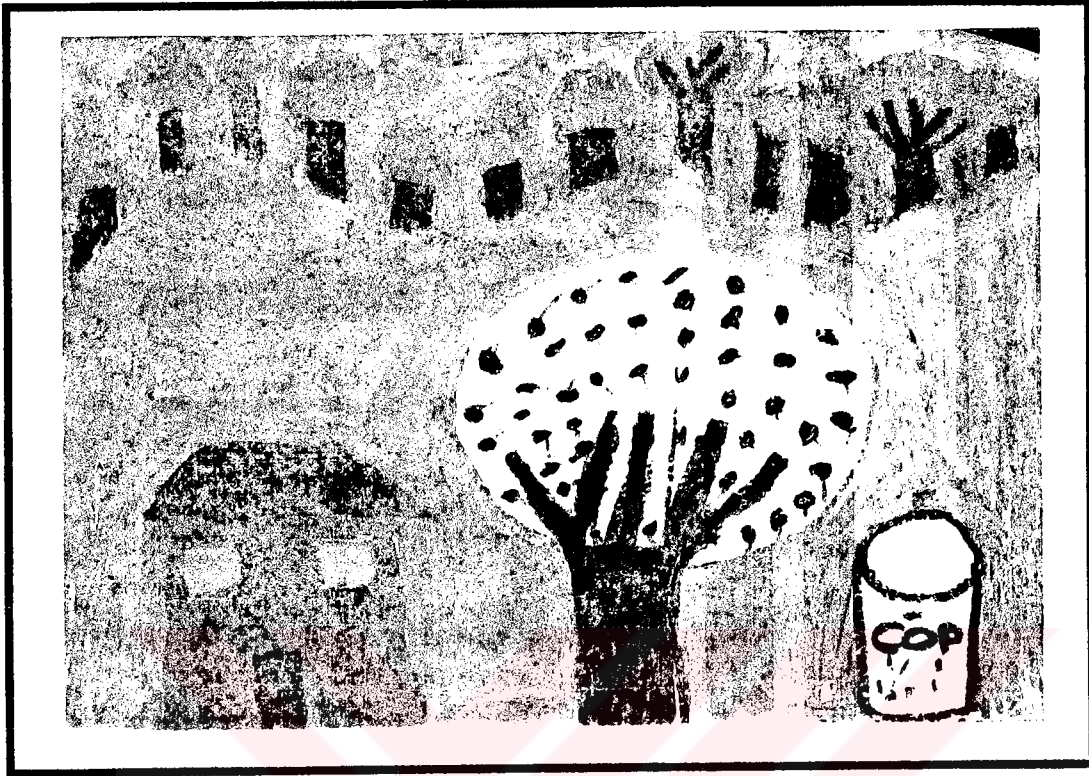
Disiplin	Uygulama
Hedef Davranışlar	Konu İçeriği : - Verilen öyküyü anlama - Öyküyü yorumlama Teknik : - İki boyutlu çalışma - Pastel boyama - Renk bilgisi
Öğretim Süreci	Öyküyü anlatma, soru - cevap yöntemiyle öyküyü yorumlama, renk bilgisi verme
Güdüleme	Kendini öykü kahramanı yerine koyma
Öğretim Kaynakları	Öykü konulu resimler gösterme
Öteki Konu Alanlarıyla İlişi	Edebiyat (öykü), Çevre
Öğretmenin Değerlendirme Yöntemi	Resimlerin sergilenmesi Öğrencilerin değerlendirmesi Toplu değerlendirme

Öykü öğretmen tarafından anlatılmış, daha sonra öğrencilere sorular yöneltilerek, öğrencilerin öykü hakkında farklı yorumlar yapmaları sağlanmıştır.

Resmin yapılmasında önce kurşun kalem kullanılmış, daha sonra boyama yapılması söylenmiştir. Kağıt yüzeyinin doldurulmasına özen gösterilmesi istenmiştir.

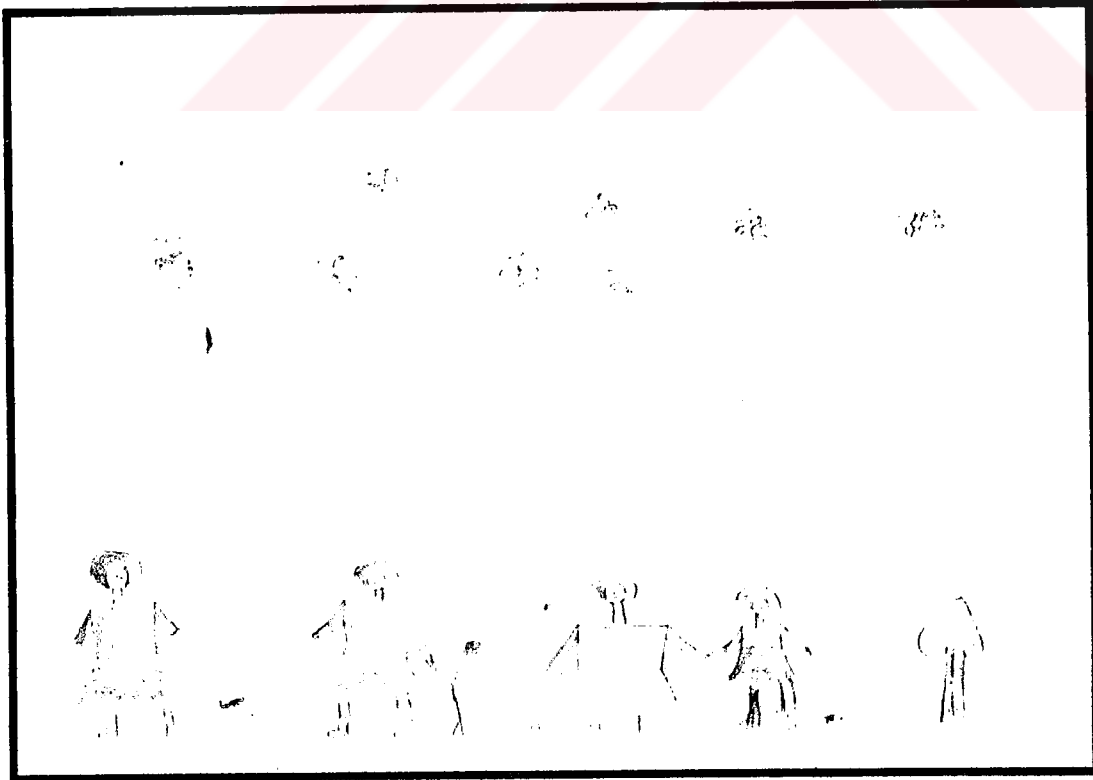
Çalışma sırasında öğrencilerle bire bir ilişki kurulmuş, ne yapacaklarına ilişkin düşünceleri yönlendirilmiştir.

Kontrol Grubu Resimleri (3/C Sınıfı)

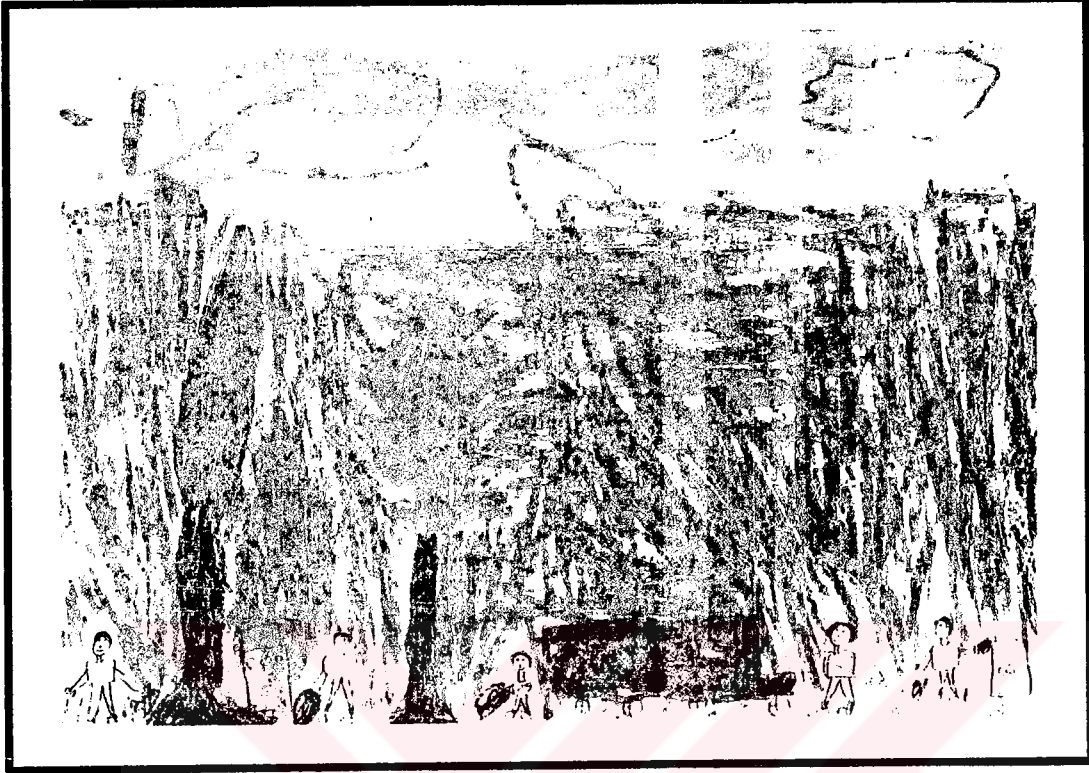
Resim 1

Gülsüm Göktürk

Resim 2

Şeymanur Coşkun

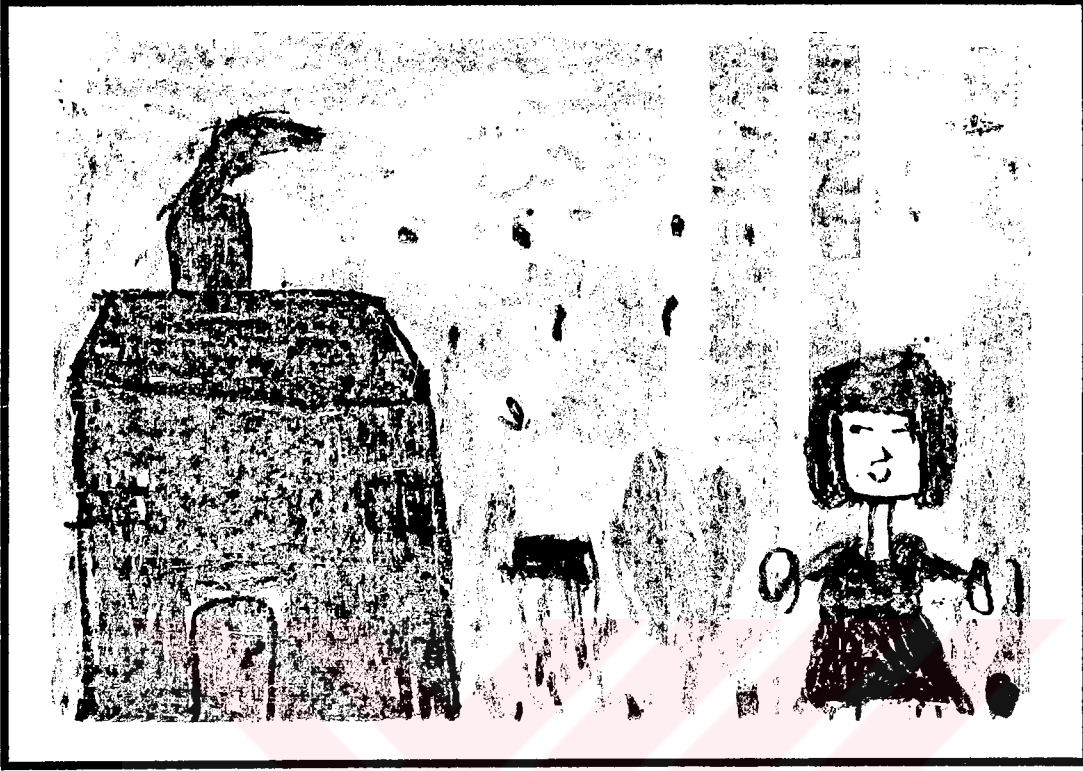
Resim 3

Medine Şahiner

Resim 4

Serhan Altun

Resim 5

Ceylan Kamar

Resim 6

Didem Gümüş

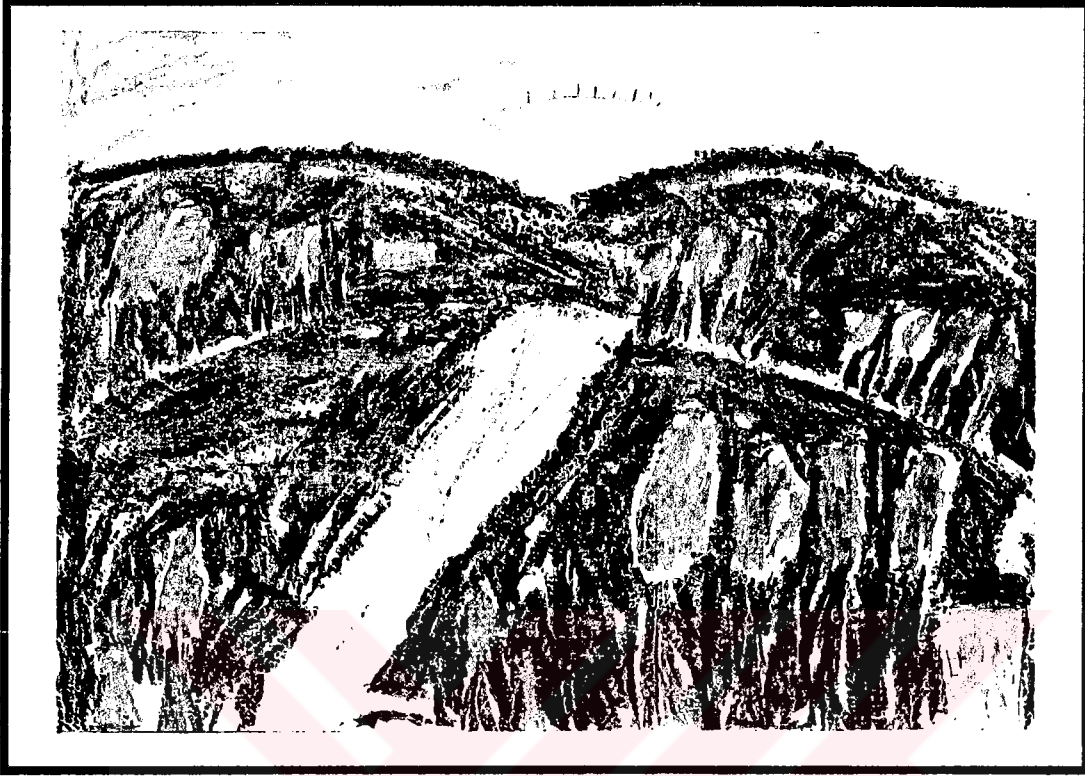
Resim 7

Sevda Menevşe

Resim 8

Kübra Çilingir

Resim 9

Yavuz Çakır

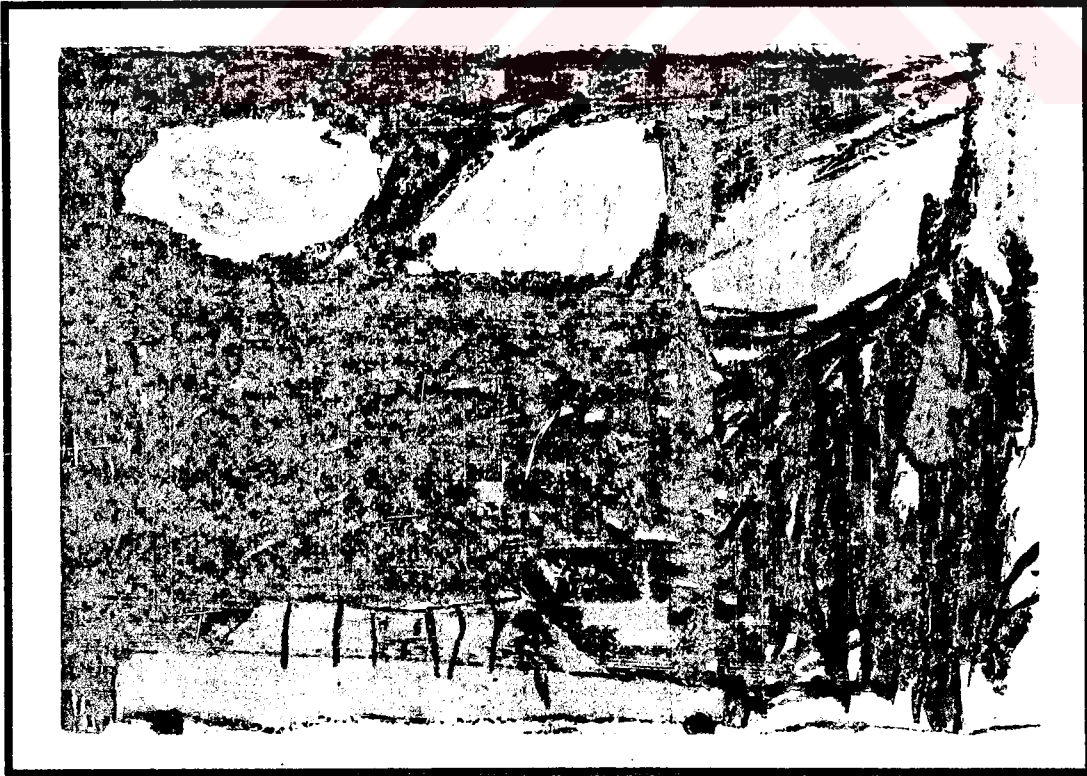
Resim 10

Nilay Kara

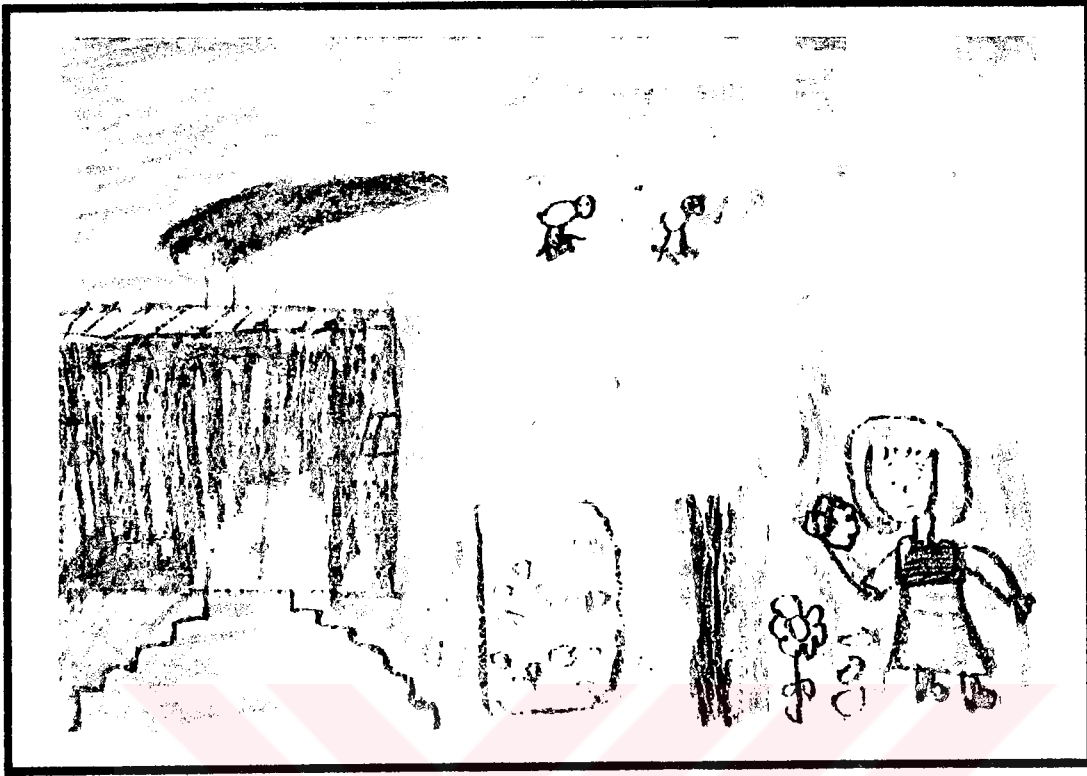
Resim 11

Osman Özcan

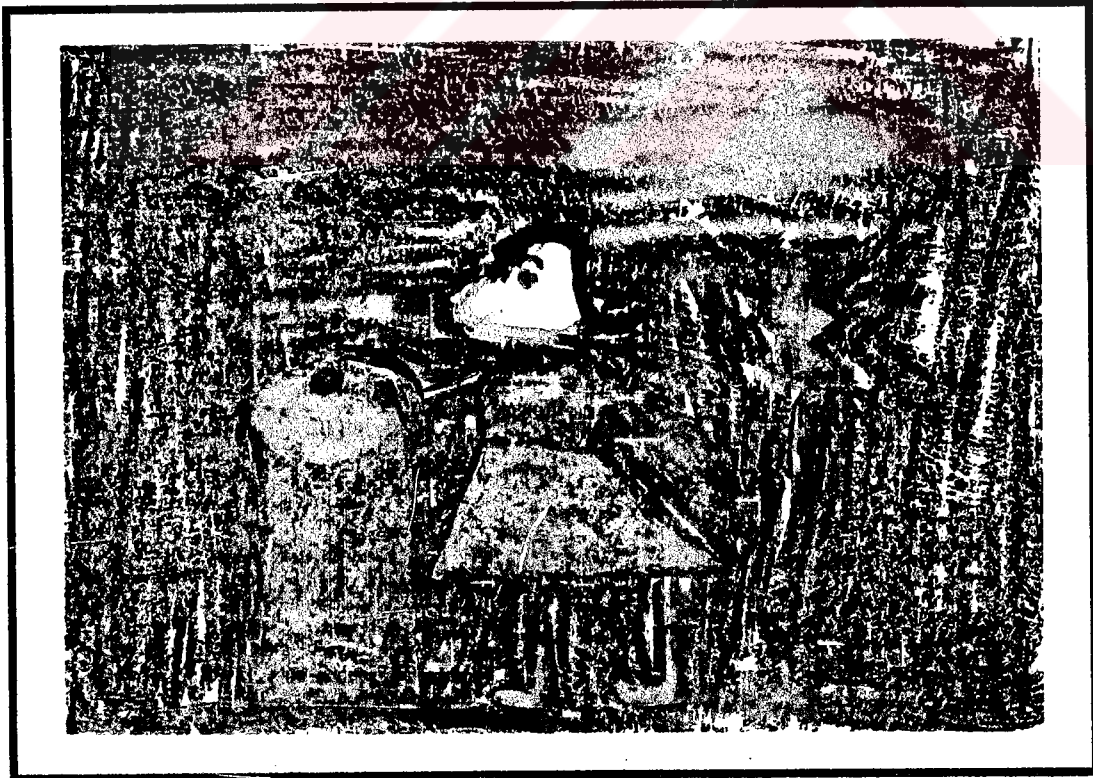
Resim 12

Erdem Yücel

Resim 13

Hülya Özbey

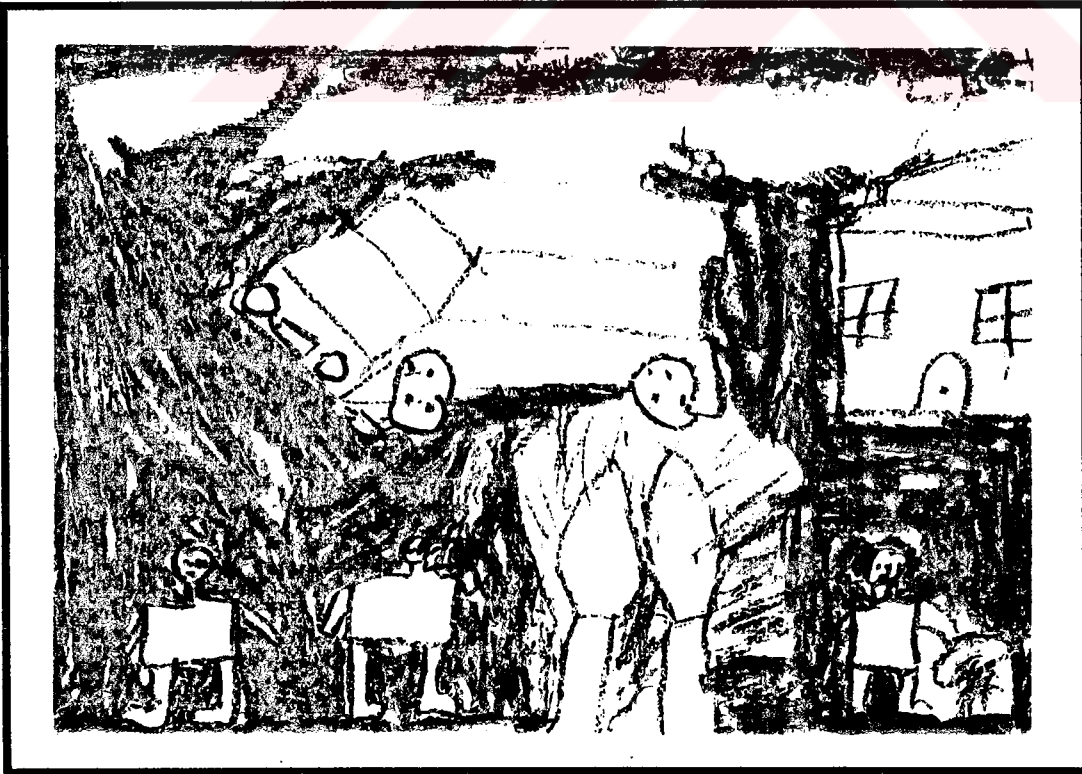
Resim 14

Adem Aygen

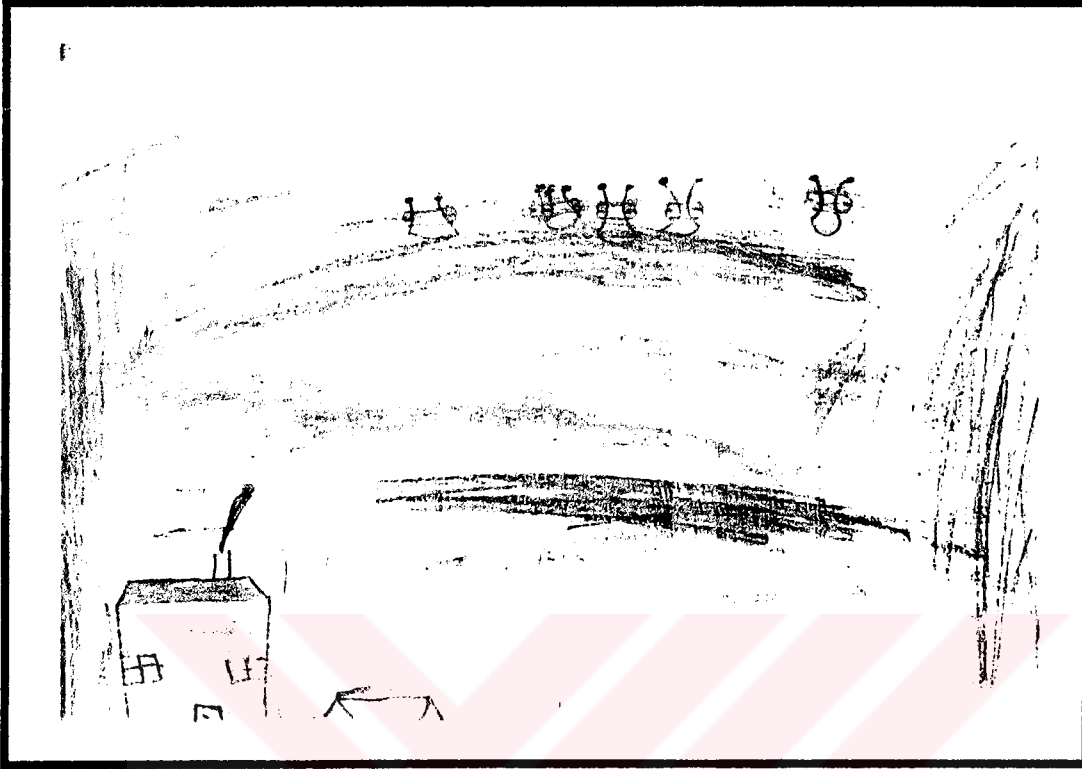
Resim 15

Necdmeddin Canoğlu

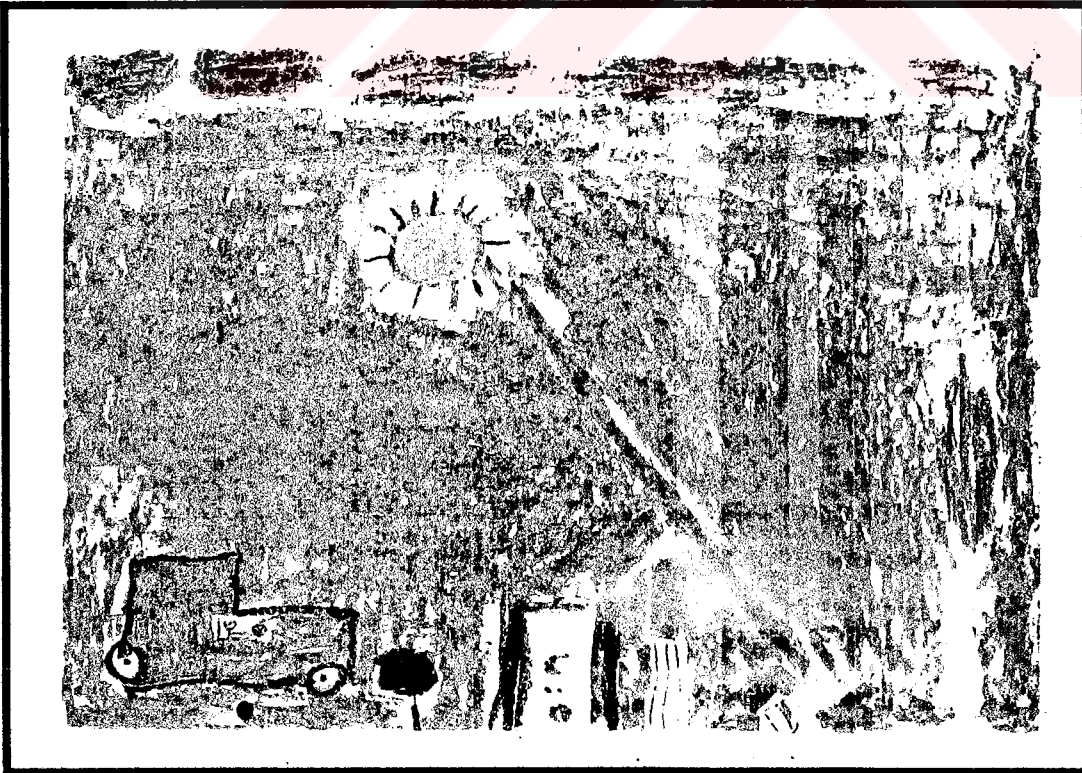
Resim 16

Volkan Seçen

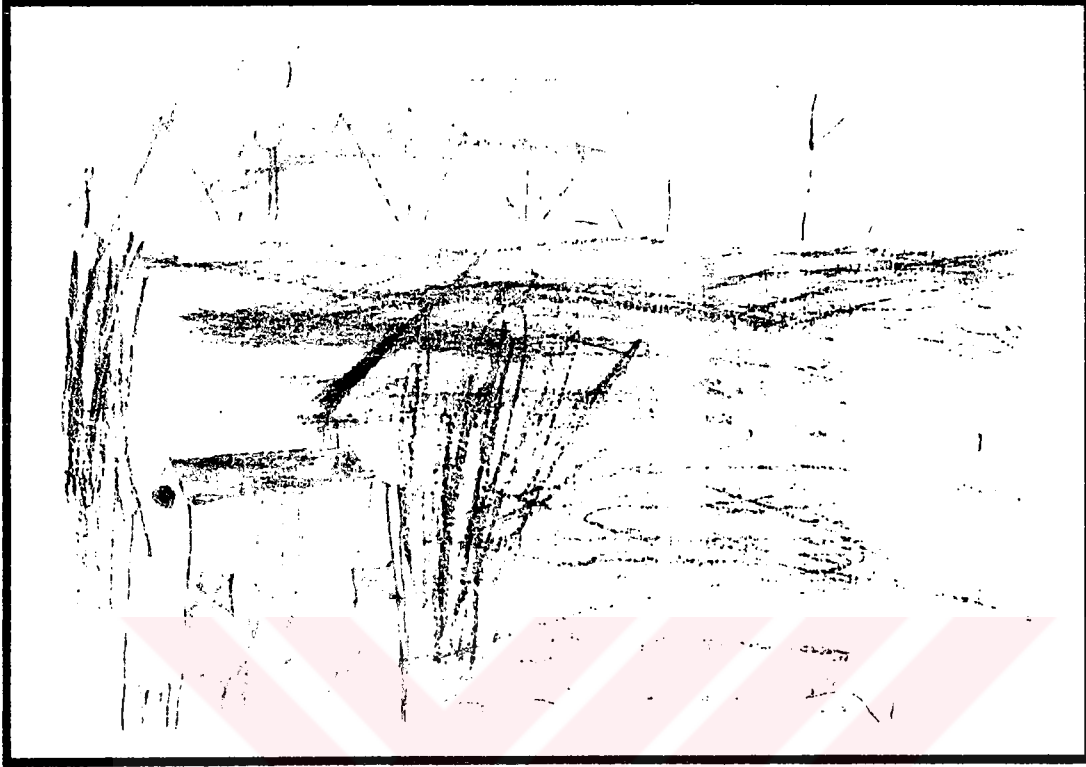
Resim 17

Serkan Burga

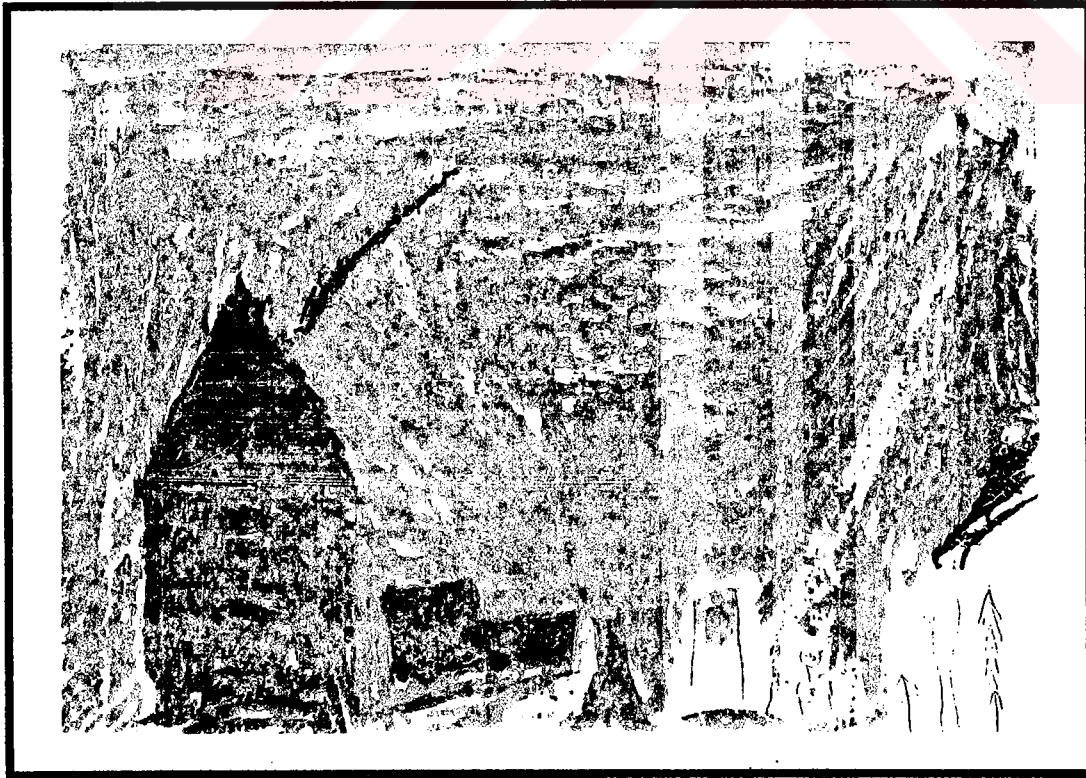
Resim 18

Onur Yeşilkaya

Resim 19

Ali Arslan

Resim 20

Hüseyin Acar

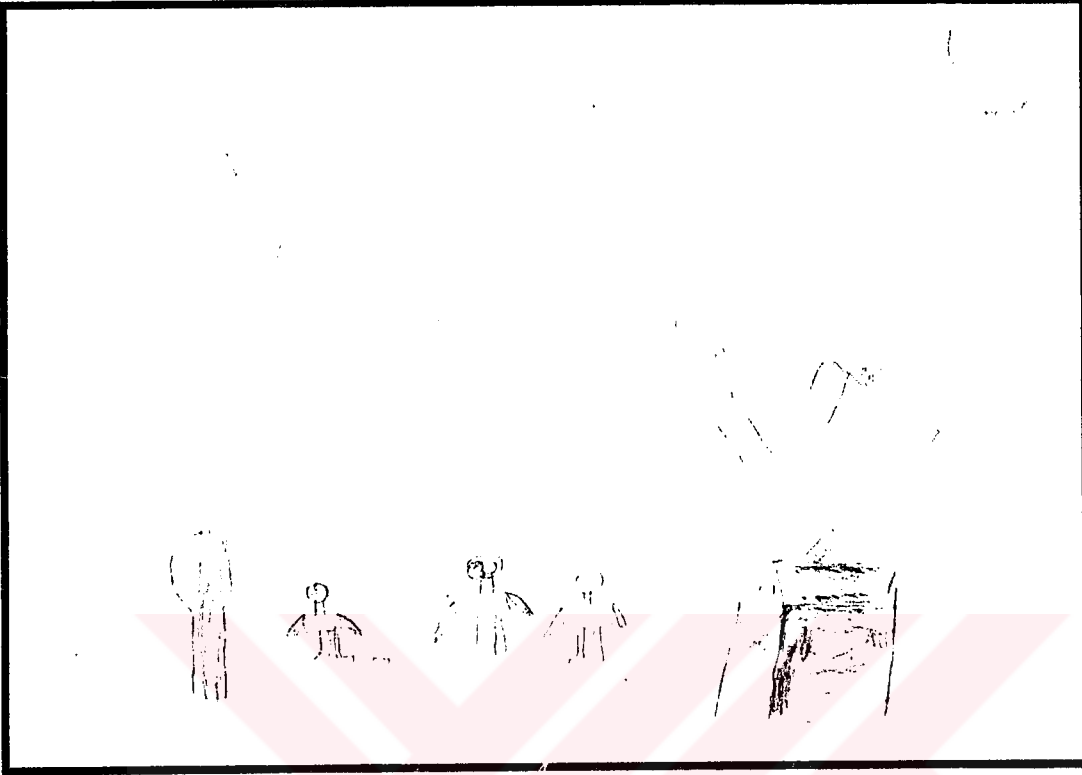
Resim 21

Sibel Öğmen

Resim 22

Murat Çelik

Resim 23

Gökhan Merzifonluoğlu

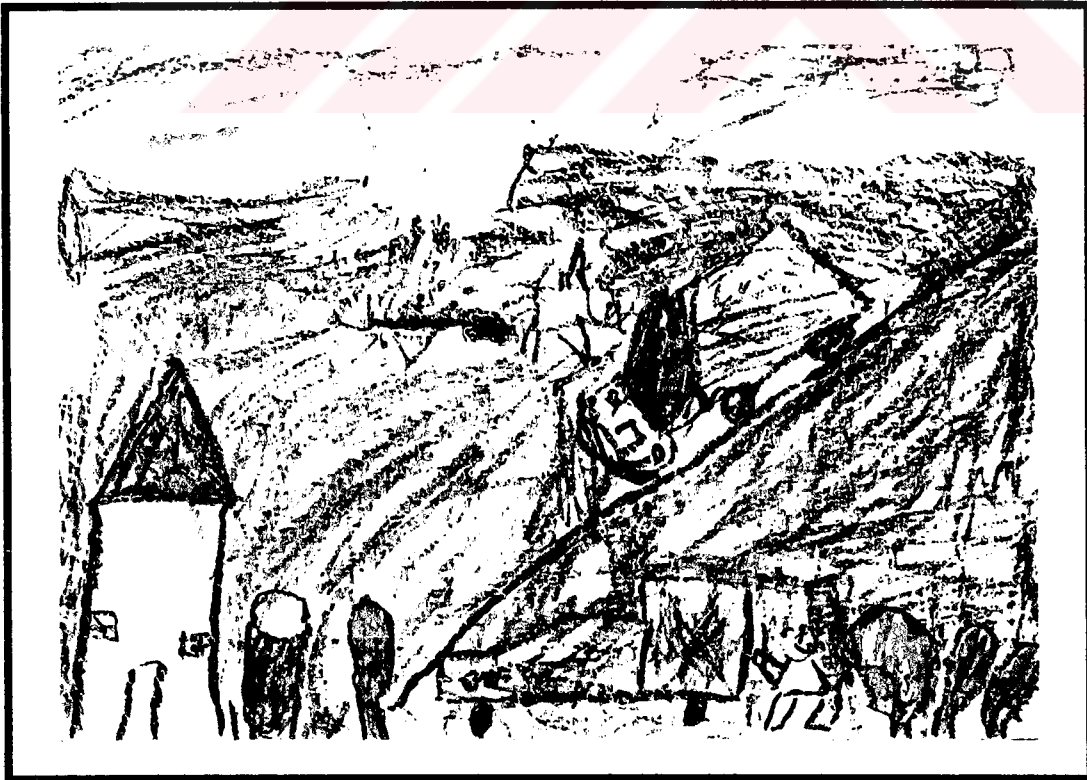
Resim 24

Fatih Dişçi

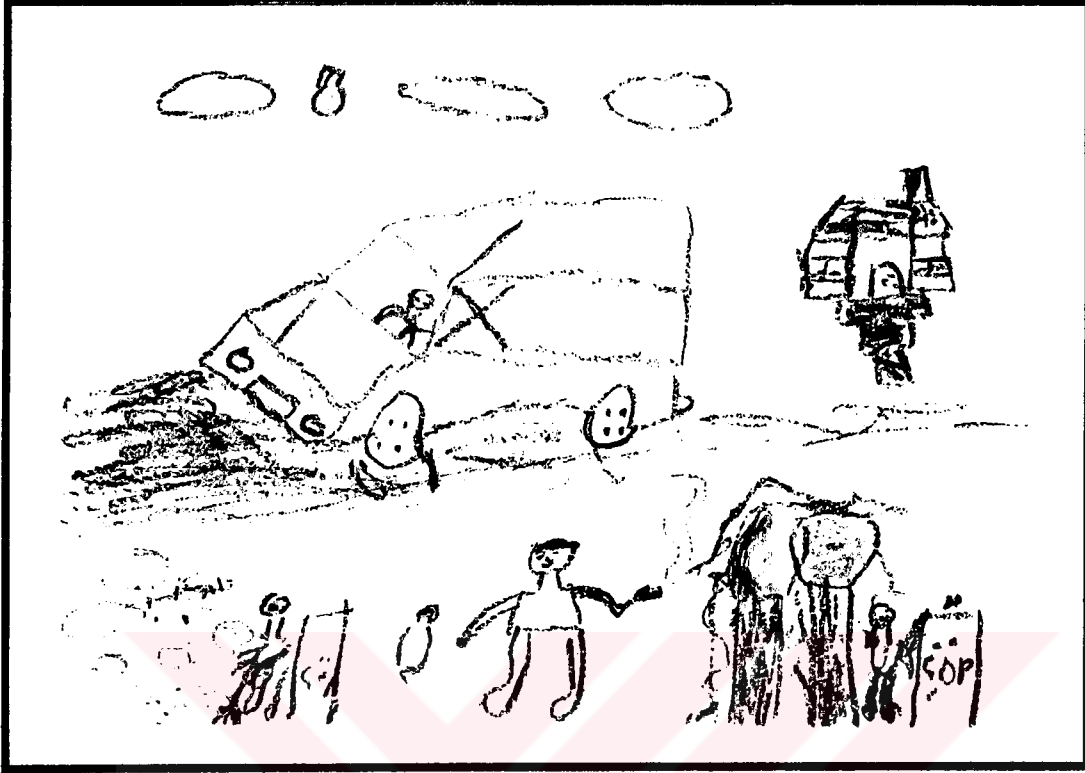
Resim 25

Burak Aslan

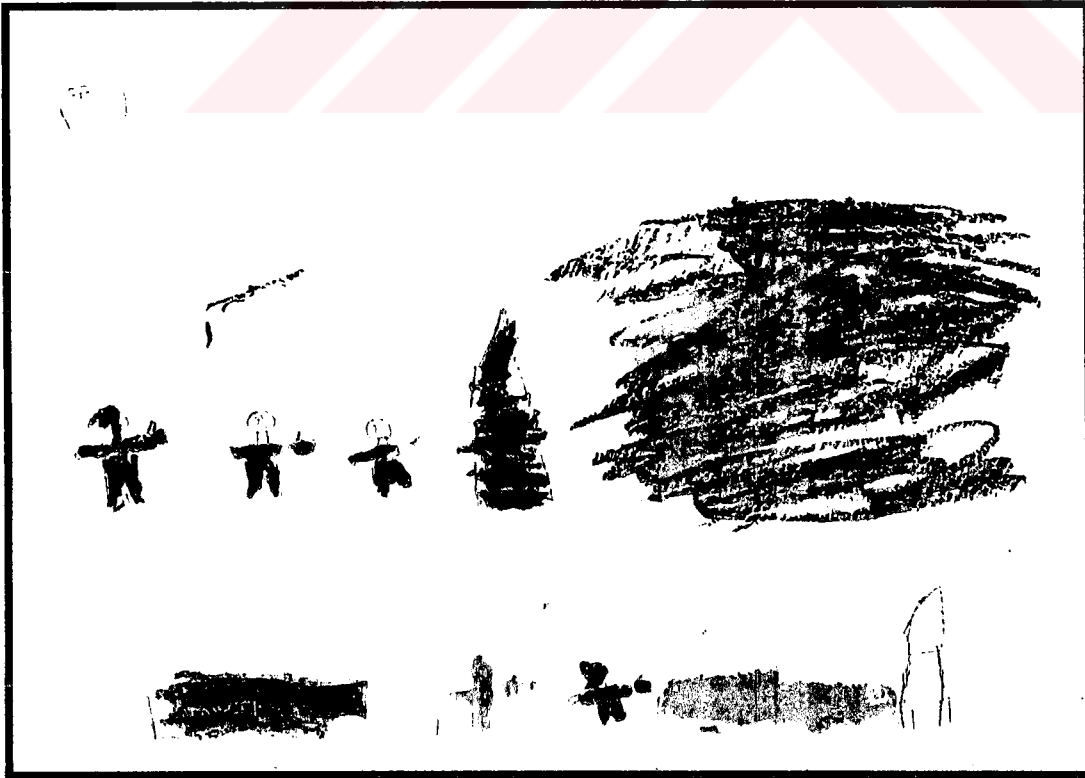
Resim 26

Yasin Küçük

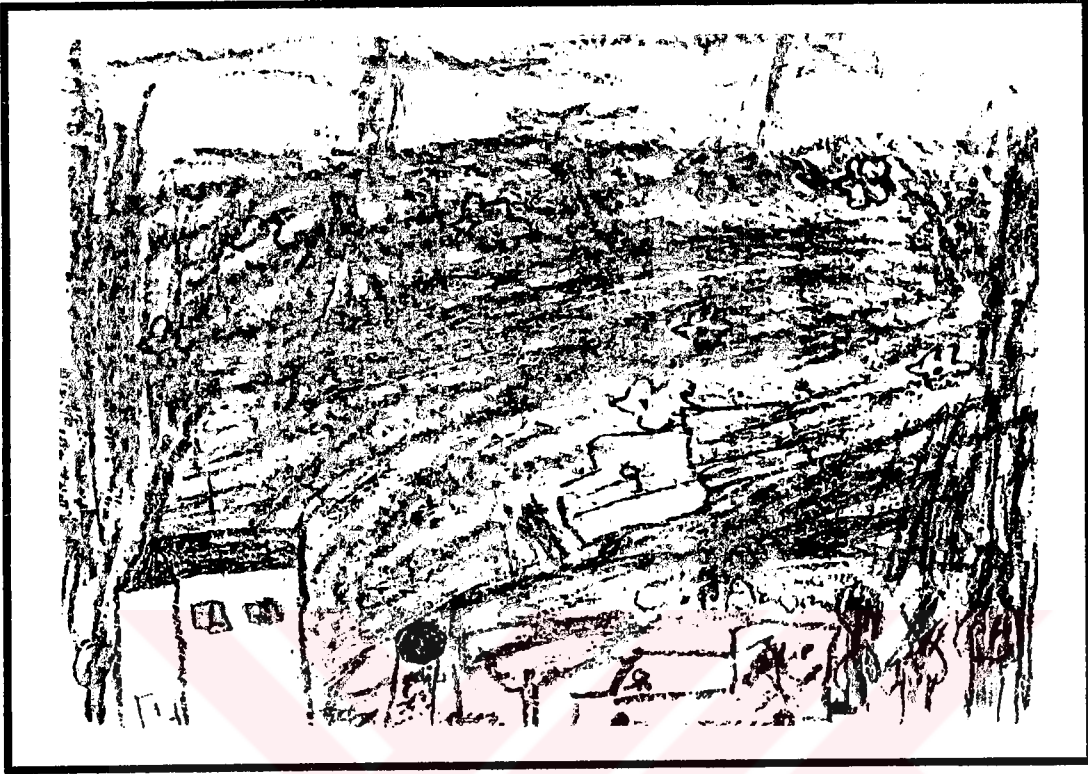
Resim 27

Bekir Elbeyoğlu

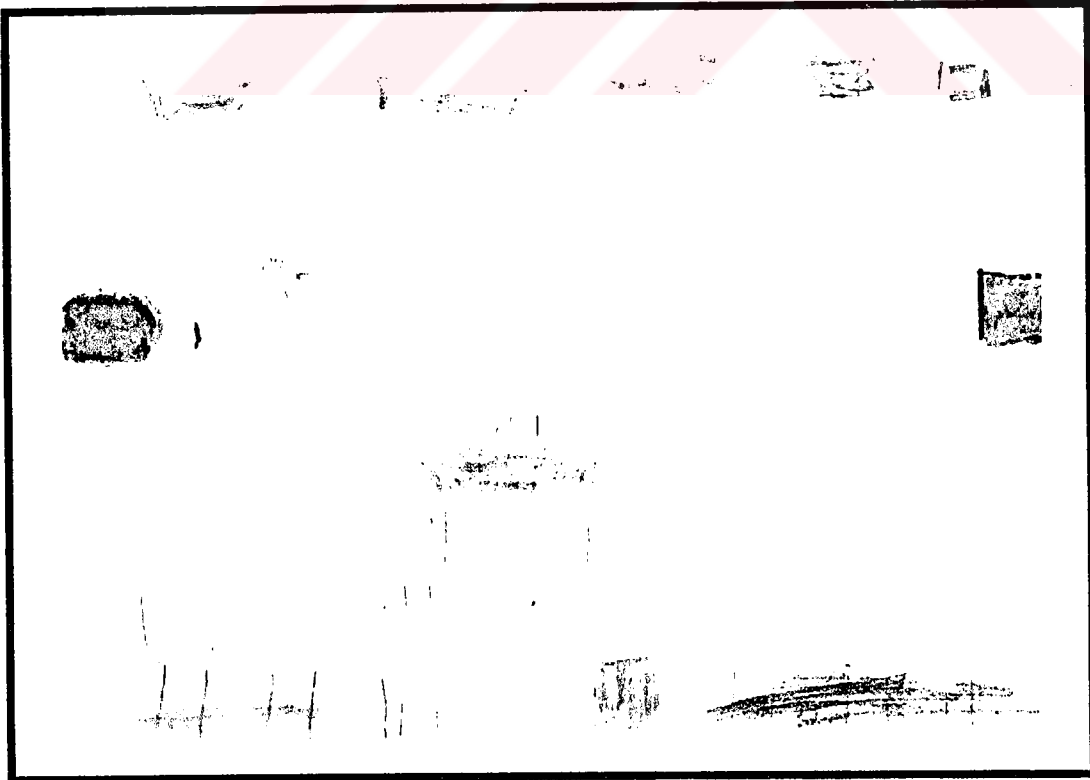
Resim 28

Bekir Sadık Kabasakal

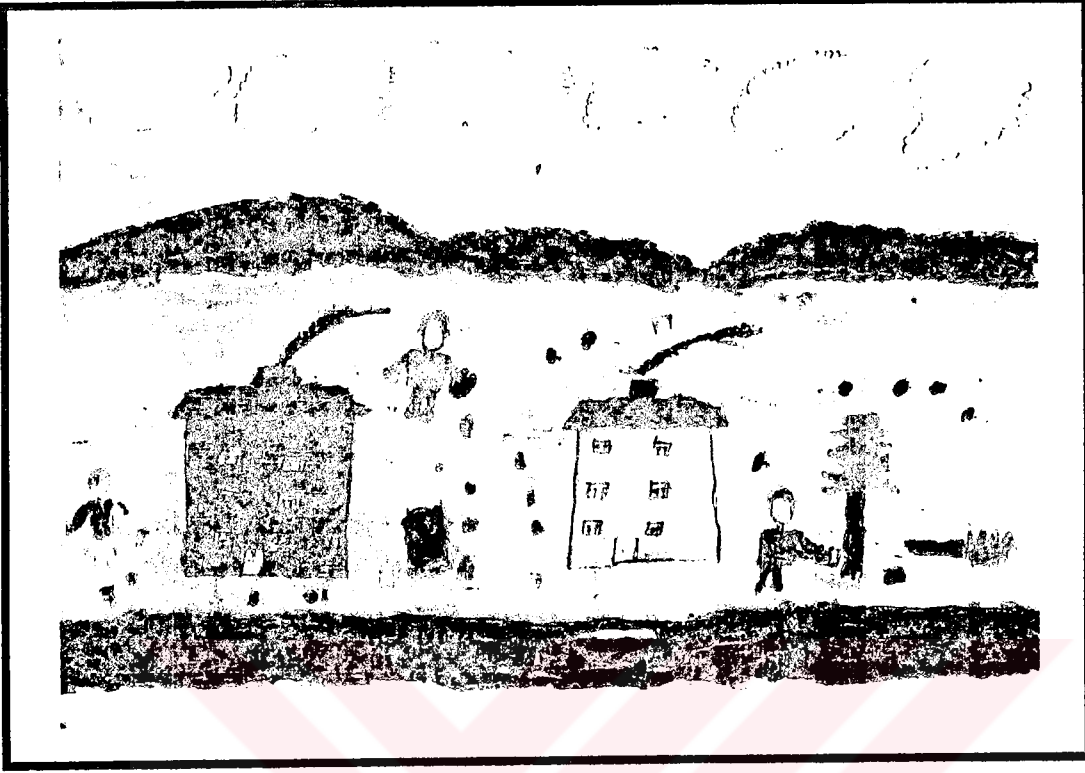
Resim 29

Esra Özel

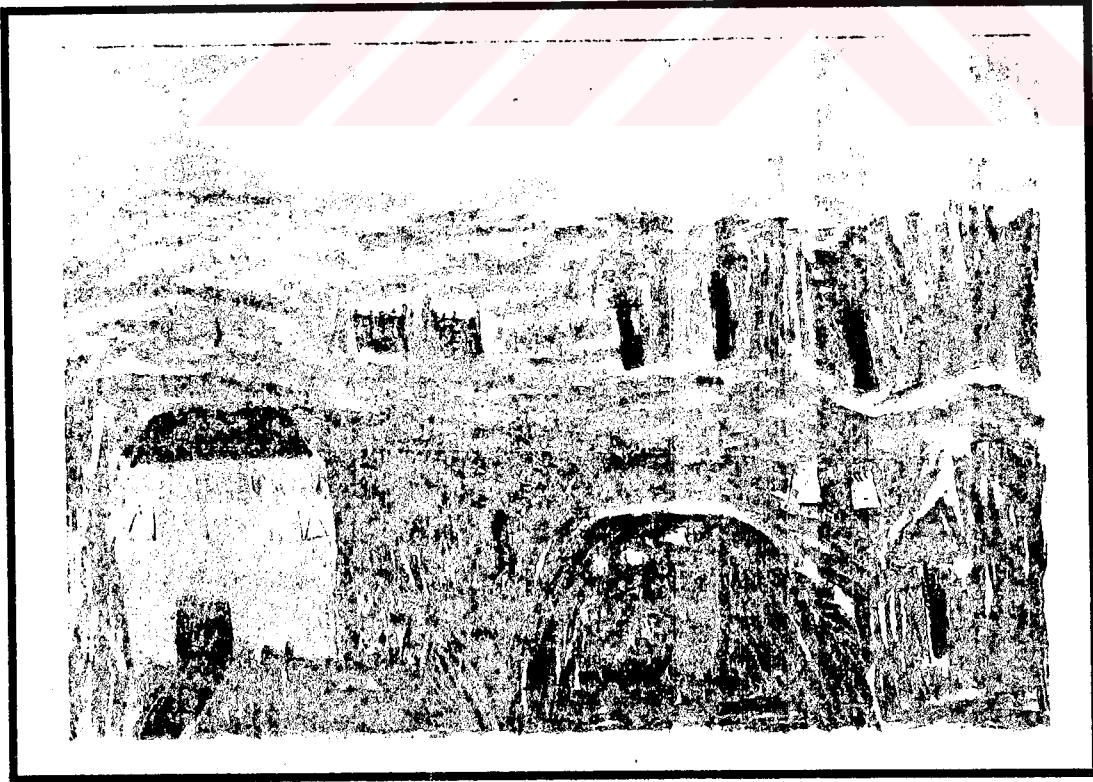
Resim 30

Murat Kabasakal

Deney Grubu Resimleri (3/A Sınıfı)

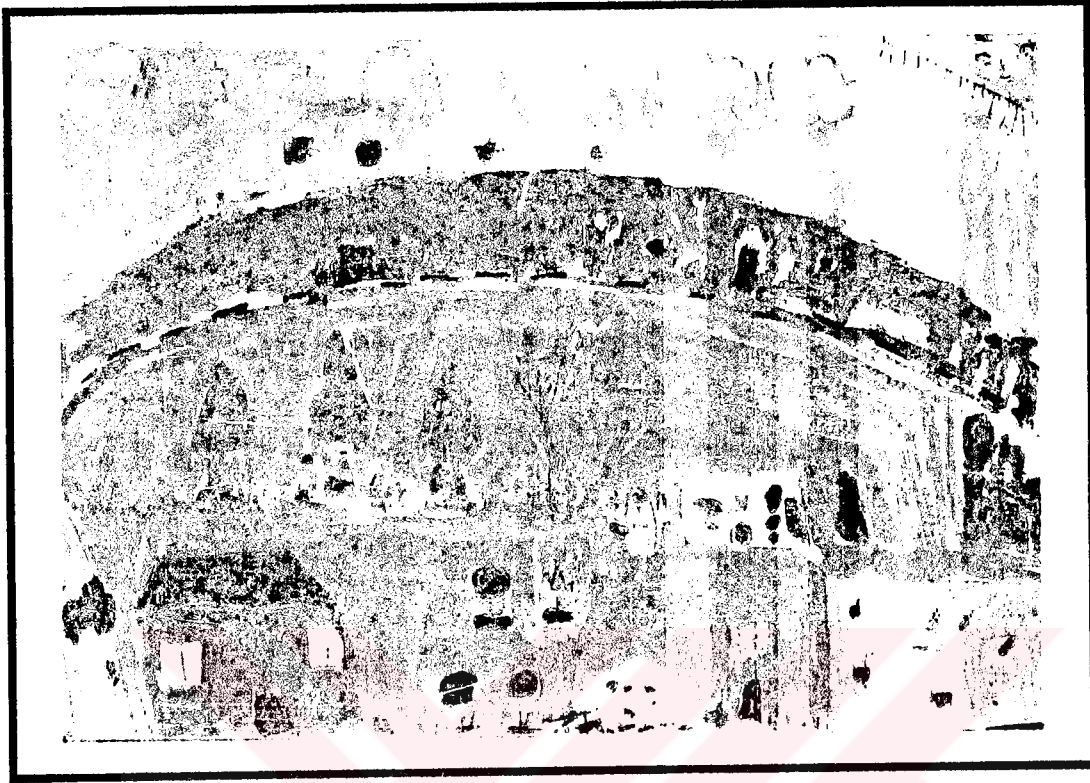
Resim 1

Şevki Özçam

Resim 2

Ebru Alparslan

Resim 3

Çiğdem Coşkun

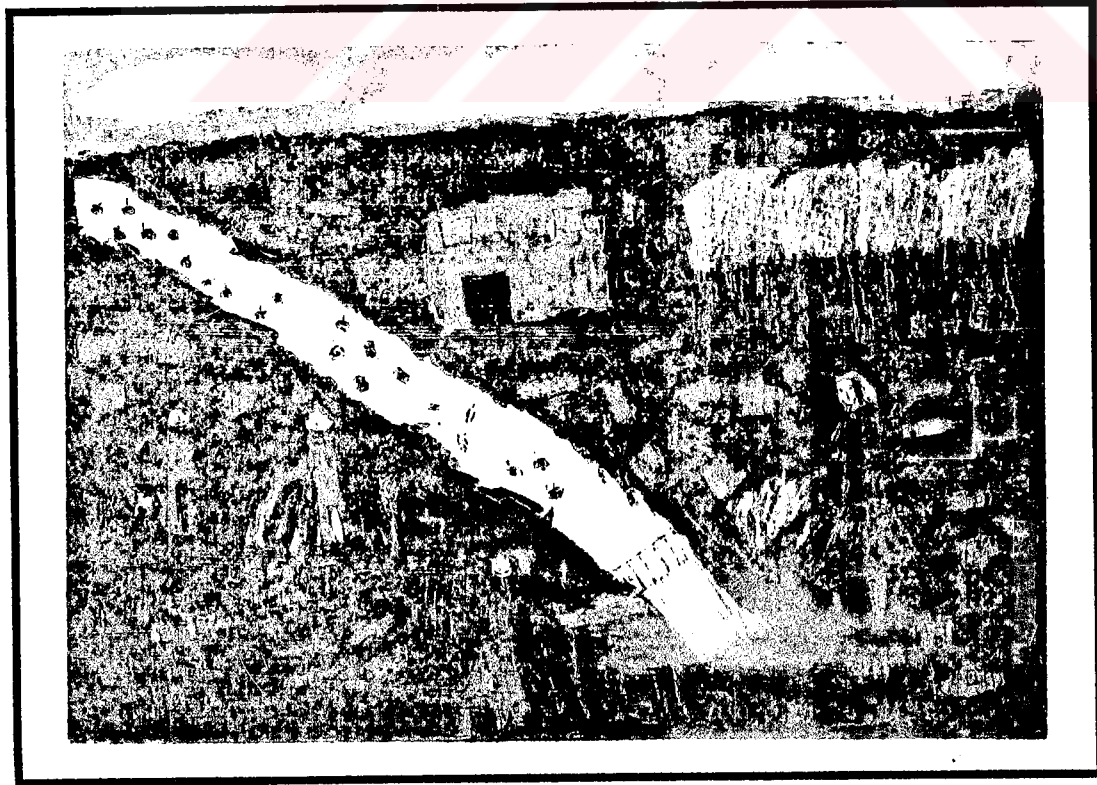
Resim 4

Yavuz Selim Kasap

Resim 5

Remziye Keskin

Resim 6

Esra Pazarıcı

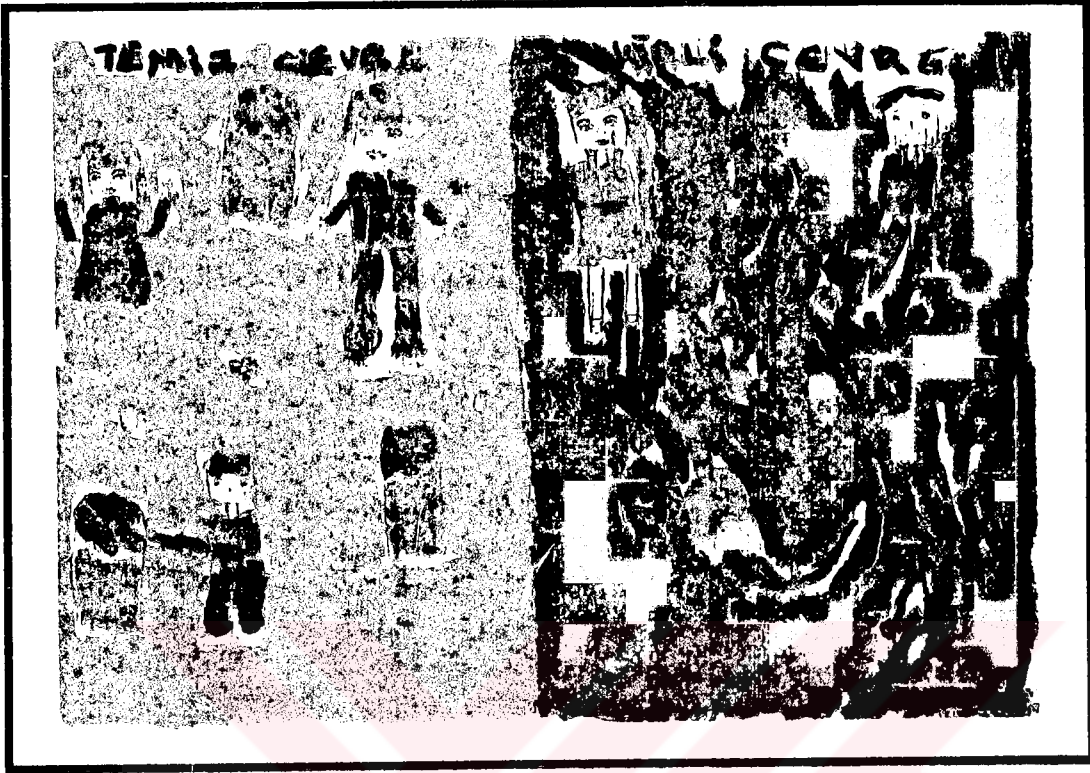
Resim 7

İlkgül Tekelli

Resim 8

Şehri Kaya

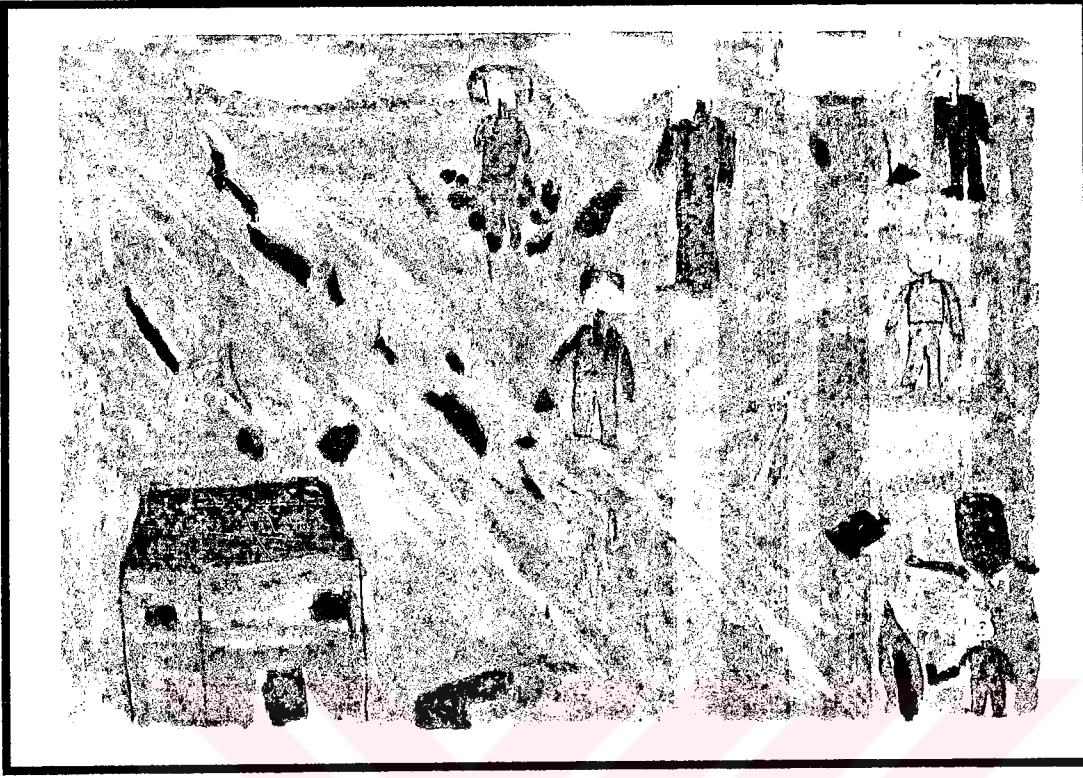
Resim 9

İsmail Dönmez

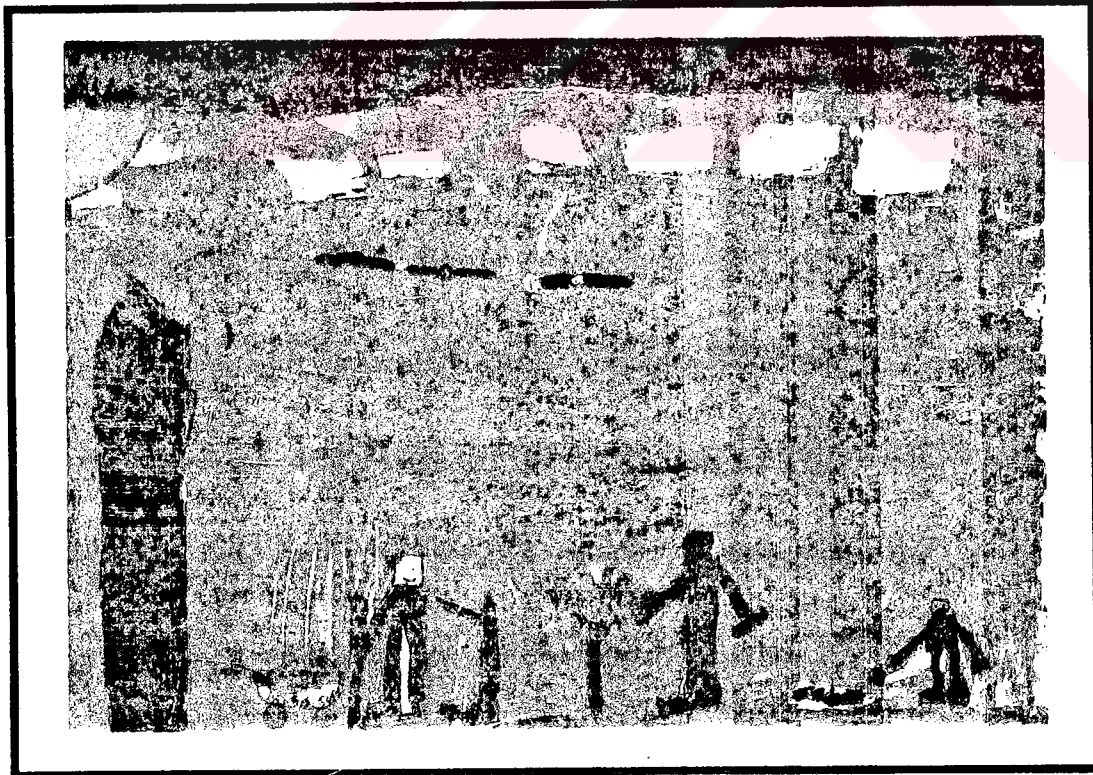
Resim 10

Serdar Çolak

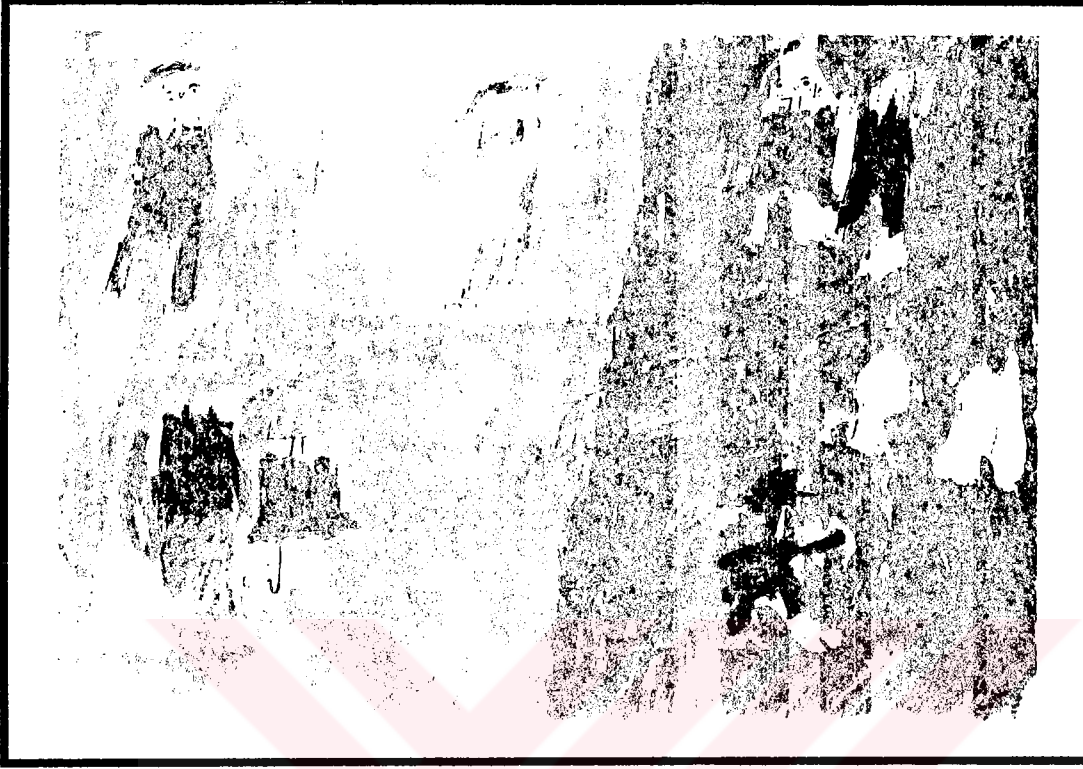
Resim 11

Süreyya Yılmaz

Resim 12

Mehmet Emin Tatlıoğlu

Resim 13

Oğuz Şahin

Resim 14

Kübra Kör

Resim 15

Esra Çiğdem

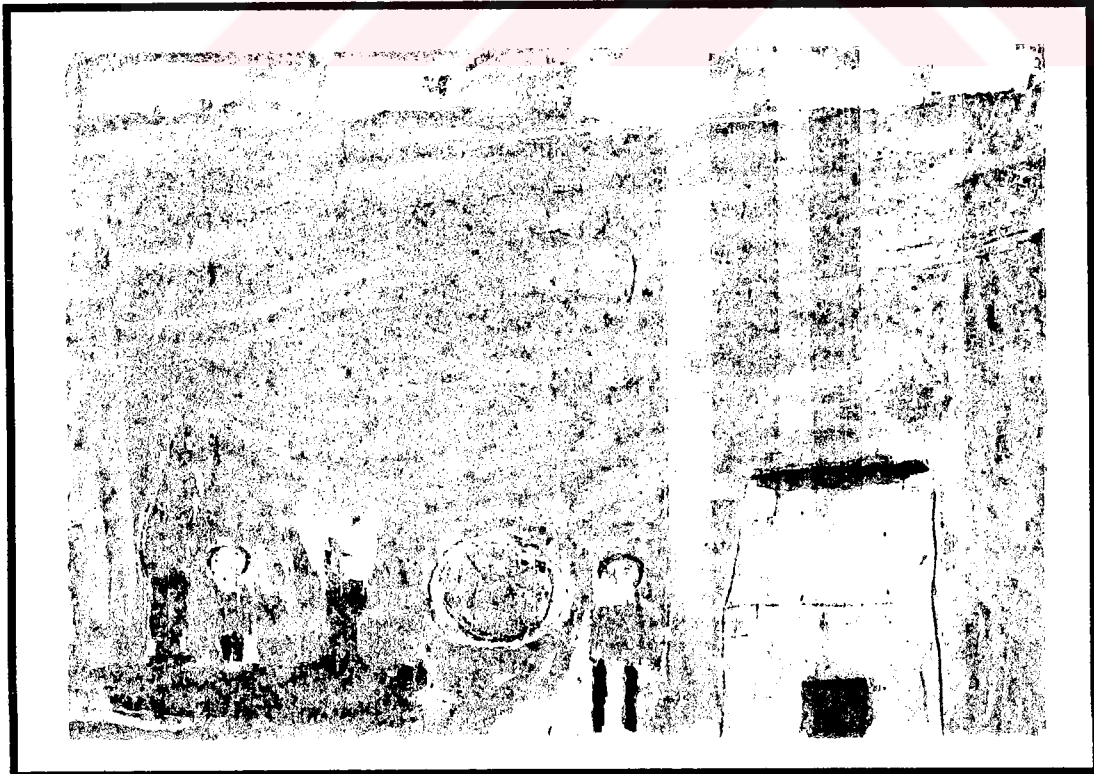
Resim 16

Emre Fidan

Resim 17

Zeynep Dönmez

Resim 18

Emin Aksungur

Resim 19

Erdal Cengiz

Resim 20

Engin Aksungur

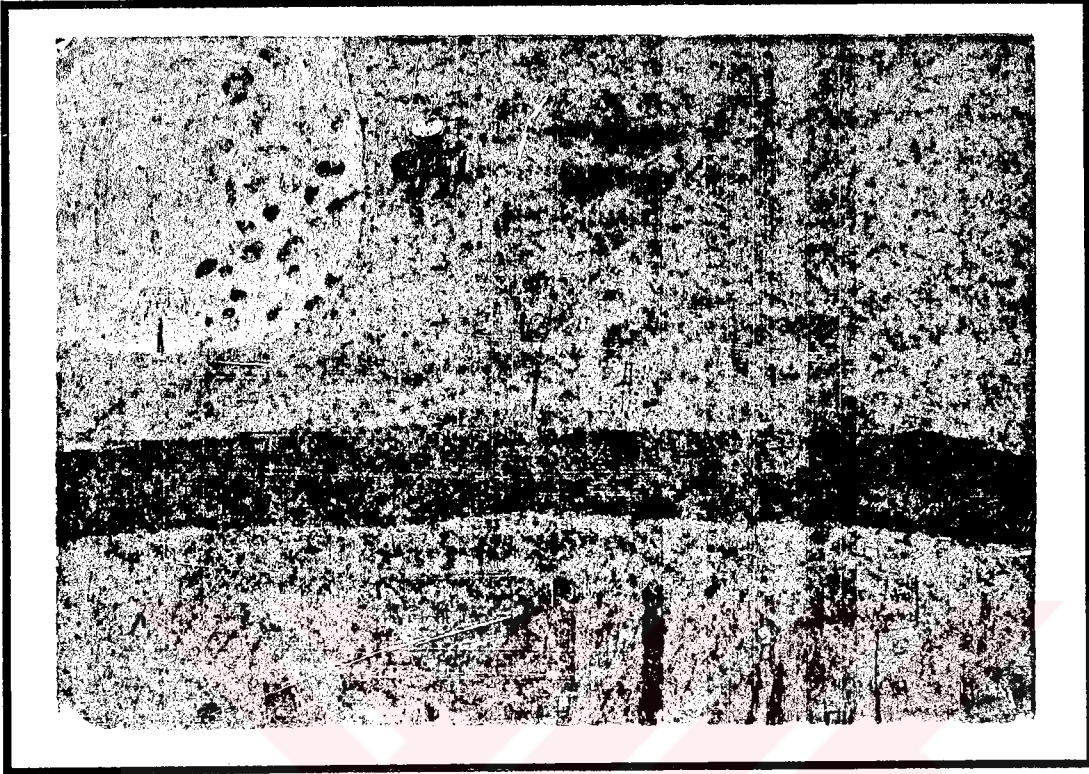
Resim 21

Hasan Ramazanoglu

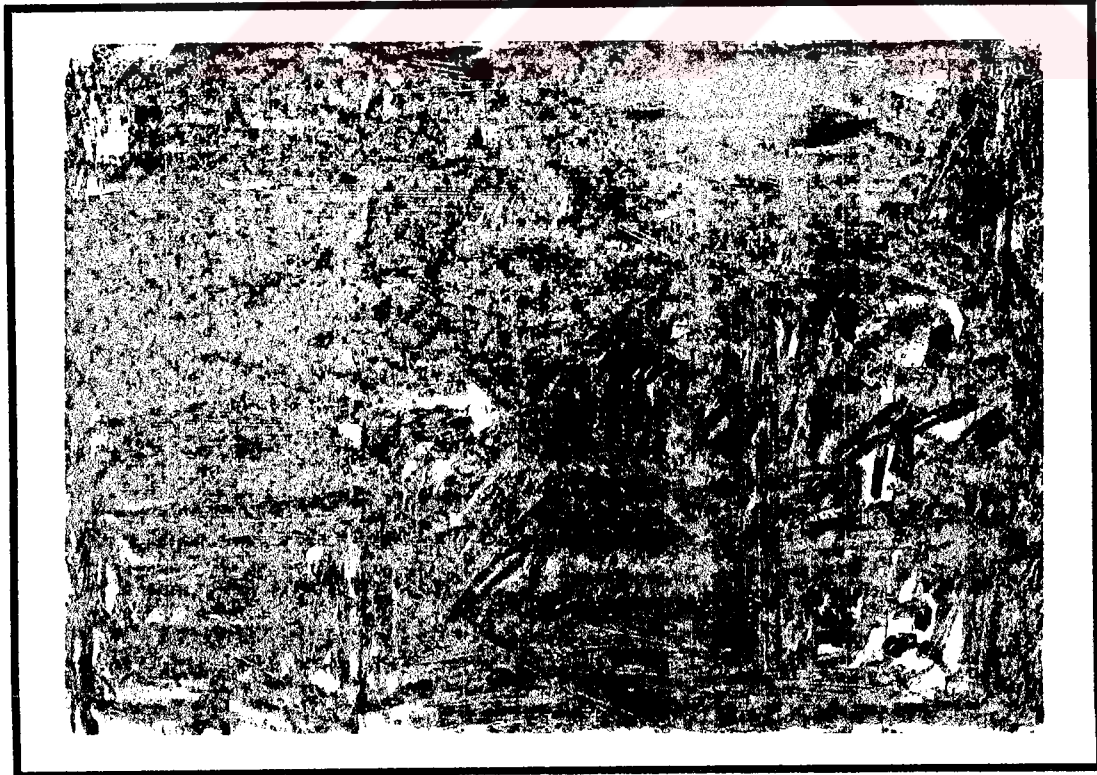
Resim 22

Ahmet Arslan

Resim 23

Yasin Güler

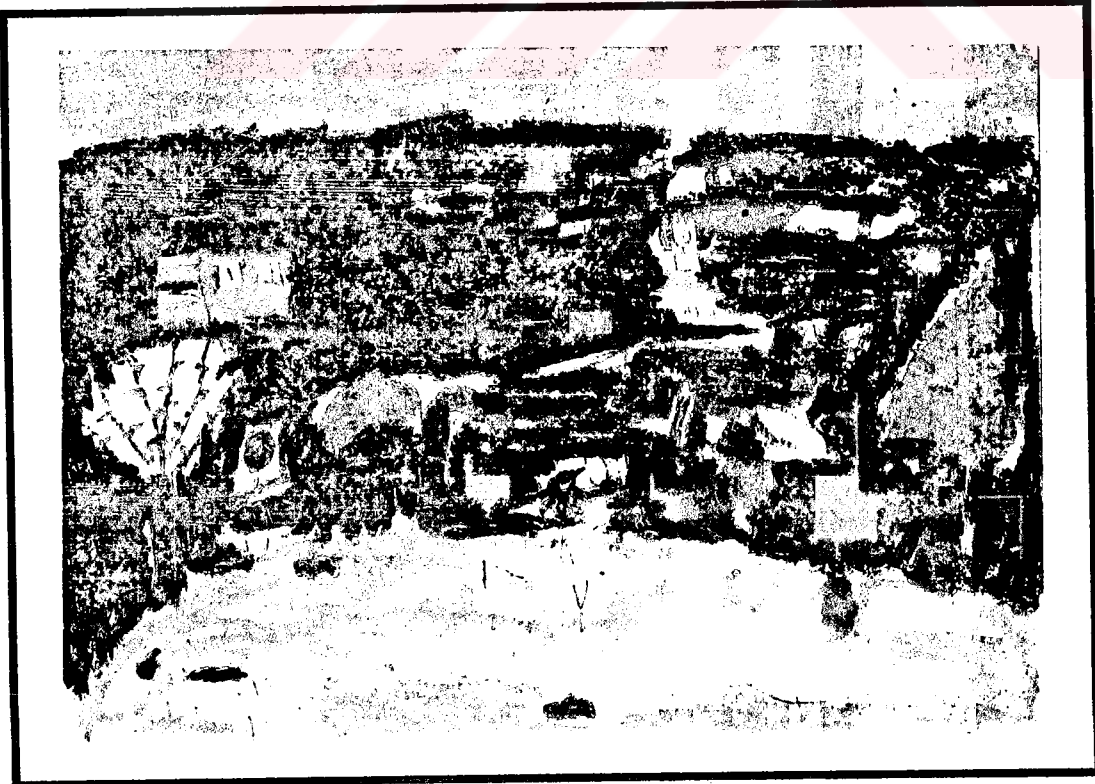
Resim 24

Meryem Türkmen

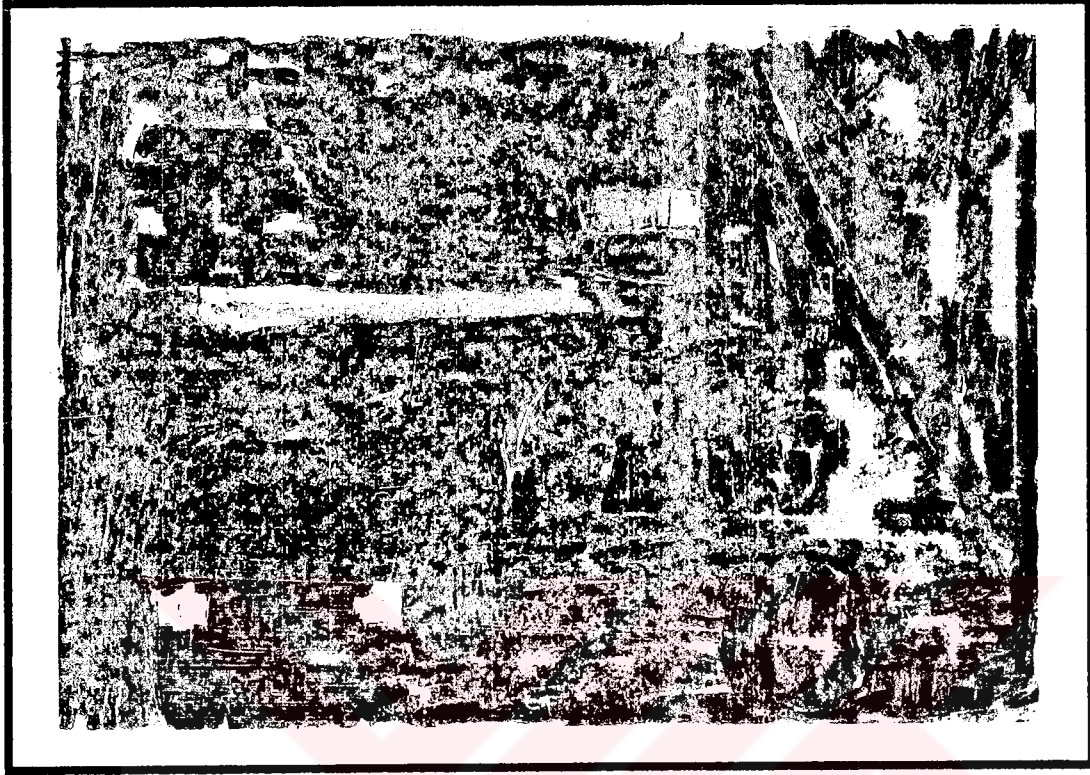
Resim 25

Serhat Özcan

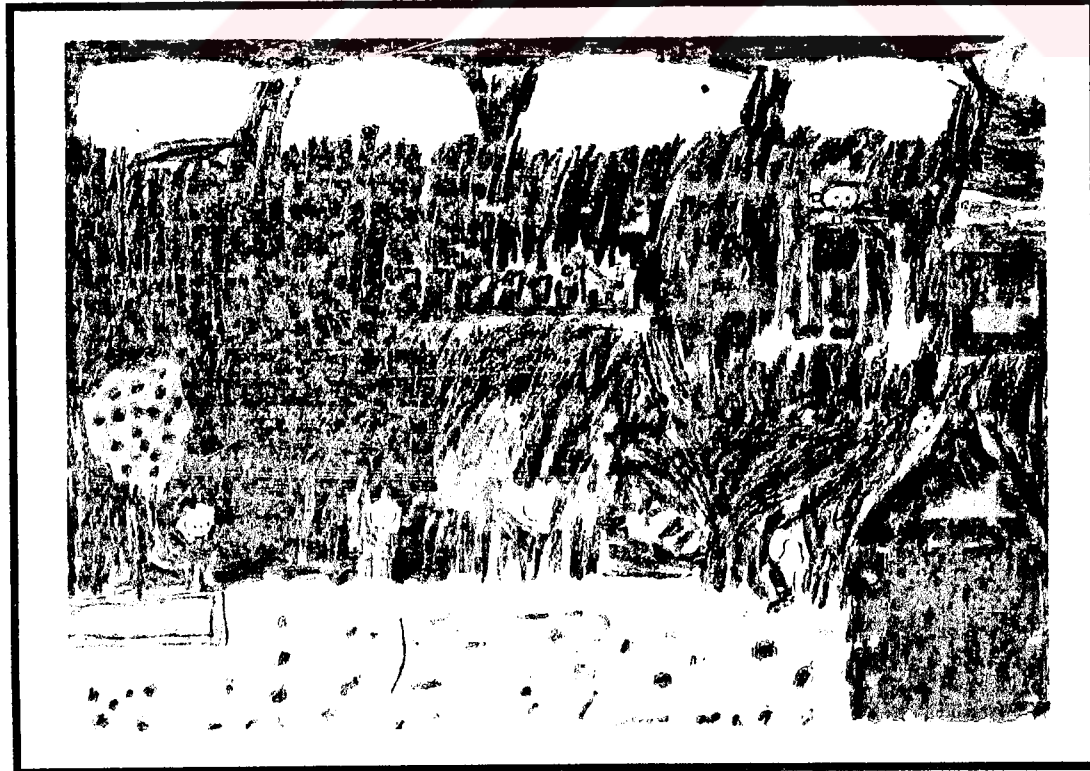
Resim 26

Esra Gökmen

Resim 27

Tuğba Çelik

Resim 28

Enver Karaca

Resim 29

Selman Turgut

Resim 30

Tuğçe Şahinbakan

Kontrol Grubu Puan Dağılımı (3/C Sınıfı)

Verilen Puanlar

Resim No	Y.B. BALCI	C. SAĞAŞ	B. BALAMİR	Ortalama
1	7	8	8	7.60
2	6	7	7	6.60
3	6	7	7	6.60
4	5	5	6	5.30
5	6	6	6	6.00
6	5	6	6	5.60
7	5	5	6	5.30
8	6	6	7	6.30
9	6	6	6	6.00
10	6	7	7	6.60
11	6	6	7	6.30
12	5	5	5	5.00
13	6	6	7	6.30
14	7	7	8	7.30
15	5	6	6	5.60
16	5	6	6	5.60
17	4	5	5	4.60
18	5	6	6	5.30
19	5	4	5	4.60
20	5	5	6	5.30
21	6	7	6	6.30
22	5	6	6	5.60
23	5	5	6	5.30
24	5	6	6	5.60
25	7	7	7	7.00
26	6	7	6	6.30
27	5	6	6	5.60
28	4	4	5	4.30
29	6	6	7	6.30
30	4	4	5	4.30
			Σ	174.40

Deney Grubu Puan Dağılımı (3/A Sınıfı)

Verilen Puanlar

Resim No	Y.B. BALCI	C. SAĞAS	B. BALAMIR	Ortalama
1	8	9	9	8.60
2	9	8	9	9.00
3	7	8	8	7.60
4	8	9	9	8.30
5	9	9	9	9.00
6	8	9	9	8.60
7	8	8	8	8.00
8	8	8	8	8.00
9	7	8	8	7.60
10	7	8	8	7.60
11	8	9	9	8.60
12	7	7	8	7.30
13	6	5	6	5.60
14	7	7	8	7.30
15	8	8	9	8.30
16	7	8	7	7.30
17	5	6	6	5.60
18	6	5	6	5.60
19	6	6	6	6.00
20	6	6	5	5.60
21	6	7	7	6.60
22	7	7	6	6.60
23	7	8	8	7.60
24	5	5	6	5.30
25	8	8	7	7.60
26	7	7	8	7.30
27	6	7	6	6.30
28	7	7	7	7.00
29	6	7	6	6.30
30	7	7	6	6.60
			Σ	216.00

Araştırma Hipotezi Test :

Hipotez: Kontrol ve deney gruplarının puan ortalamaları arasındaki fark önemsizdir.

3/C SINIFI	3/A SINIFI
$n = 30$	$n = 30$
$\sum X_i = 174.40$	$\sum X_i = 216.70$
$\sum X_i^2 = 1033.78$	$\sum X_i^2 = 1600.21$

$$D = |\bar{X}_1 - \bar{X}_2|$$

$\bar{X}_1 = \frac{\sum X_i}{n}$	$\bar{X}_2 = \frac{\sum X_i}{n}$
$\bar{X}_1 = \frac{174.4}{30} = 5.81$	$\bar{X}_2 = \frac{216.7}{30} = 7.22$

$$D = |\bar{X}_1 - \bar{X}_2| = |5.81 - 7.22| = 1.41$$

$$S^2 = \frac{[\sum X_i^2 - \frac{(\sum X_i)^2}{n}]}{n-1}$$

$S_1^2 = \frac{[1033.78 - \frac{(174.4)^2}{30}]}{29}$	$S_2^2 = \frac{[1600.21 - \frac{(216.7)^2}{30}]}{29}$
$S_1^2 = \frac{19.94}{29}$	$S_2^2 = \frac{34.92}{29}$

$$S^2 = S_1^2 + S_2^2 = 0.94$$

$$\bar{S}_x = \sqrt{\frac{S^2}{n}} = 0.177$$

$$S_d = \bar{S}_x \sqrt{2} = 0.25$$

$$t = \frac{D}{S_d} = \frac{1.41}{0.25} = 5.64$$

$$\alpha = 0.01$$

(yanılma olasılığı)

$$S' = n_1 + n_2 - 2 = 58$$

(serbestlik derecesi)

$$t_{\alpha} = 2.66$$

(0.01 yanılma olasılığı ve 58 serbestlik derecesine göre tablo değeri) (155)

$$t > t_{\alpha}$$

$$(5.64 > 2.66)$$

Olduğu için hipotez reddedilmiştir.

Burada çıkan test sonucuna göre kontrol ve deney gruplarının, resimlerinin notla değerlendirilmeleri sonucunda elde edilen ortalamalar arasında fark vardır.

Bu sonuca göre " İlköğretim 1. devre (7-9 yaş) resim derslerinde çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi vardır " hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ ve YORUM

Kontrol ve deney gruplarının yaptıkları resimler karşılaştırıldığında aralarında imgelem gücü, kompozisyon ve renkli anlatımlarında farklılıklar tesbit edilmiştir.

Alanın uzmanları tarafından verilen puanlara göre, yapılan “t” testi sonuçlarıyla belirlenen bu farklılıklar şöyle açıklanabilir.

- Kontrol grubu öğrencilerinin yaptıkları resimlerde konunun çok iyi anlaşılmadığı, zengin anlatıma ulaşamadıkları, kendilerini ifade etmede yeterli olmadıkları görülmektedir.

- Deney grubu öğrencilerinin resimlerinde konunun daha iyi kavrandığı, kendilerini ifade etmede daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu durum deney grubu öğrencilerinin imgelem güçlerini daha iyi kullandıkları anlamına gelmektedir.

- Kontrol grubu öğrencilerinin kompozisyonları da oldukça zayıf görünmektedir. Kağıt yüzeylerinin doldurulmasında yeterince cesaretli olmamışlardır. Deney grubu öğrencileri ise kompozisyonda daha başarılı olmuşlardır. Hemen hepsi anlatımlarındaki başarılarını kağıt yüzeylerini doldurarak göstermişlerdir.

- Renkli anlatımlarında kontrol grubu öğrencileri daha çekingen davranmışlar, zengin renkli anlatımlara ulaşamamışlardır. Deney grubu öğrencileri ise özellikle renkli anlatımlarında, diğer gruba göre oldukça farklı, atak, zengin renkli anlatıma ulaşmışlardır.

Kontrol grubu öğrencilerine maksatlı olarak pasif eğitim durumları uygulanırken, deney grubu öğrencilerine ise yine maksatlı olarak sanat eğitimi ilkeleri doğrultusunda aktif eğitim durumları uygulanmıştır.

Tez çalışması ; sanat eğitimcisinin, çocuğun resim eğitiminde hem resimsel gelişmesi, hemde kendini resim yoluyla ifade etmesi açısından önemli rolü olduğunu kanıtlamaktadır. Bu durum dolaylı olarak şu sonuçları da ortaya çıkarmaktadır.

1. Resim dersi yetenek dersi değildir. Eğitimin her kademesinde

herkese verilmesi gereken bir derstir. Aynı zamanda çocuğun kendini ifade etmesinde önemli bir araçtır.

2. Resim dersi boş vakitleri değerlendiren eğlendirici, dinlendirici bir ders olarak anlaşılmamalıdır. Bireyi topluma hazırlayan sanatsal ve pedagojik amaçları vardır.

3. Resim dersinde sanat öğretilir. Günümüz sanat eğitimi anlayışında bu önemli bir ilkedir. Nasıl matematik, fizik, tarih v.b. gibi genel kültür dersleri öğretilbiliyorsa resim derside öğretilir. Bu ilkenin gerçekleşmesinde sanat eğitimcisinin rolü önemlidir. Nitekim tez çalışmamızda bu durum kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde 1997 yılında başlatılan Y.Ö.K. ve Dünya Bankası' nın birlikte yürüttükleri " Eğitimi Geliştirme Projesi " kapsamında sanat eğitiminde de yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi olarak adlandırılan yeni anlayışta sanat eğitimcisinin rolü eskisinden daha da önem kazanmıştır. Uygulama ağırlıklı olan resim dersleri bundan böyle dört disipline dayalı olarak verilecektir. Sanat eleştirisi, estetik, sanat tarihi ve uygulama bu dört disiplini oluşturur. Artık özgür ortam içinde çocuğun salt sanat uygulamaları yaparak, üreterek yaratıcılıklarının gelişebileceği anlayışı terk edilmiştir. Resim derslerinde öğrenciler hem estetik, sanat eleştirisi ve sanat tarihi disiplinleriyle bilgi sahibi olacaklar, hem de bilgi temeline bağlı olarak uygulayacaklar üreteceklerdir. Bu kapsamlı yöntemin gerçekleşmesinde sanat eğitimcisinin eskiye göre daha çok birikim sahibi olması, sürekli kendini yenilemesi, ders öncesi hazırlıklarına çok önem vermesi gerekmektedir. Tez çalışmamızda sadece uygulama yönüyle sanat eğitimcisinin önemini vurgulamaya çalıştık. Yeni anlayışta uygulamanın yanı sıra bilişsel alanla ilgili diğer üç disiplinin öğretilmesinde kuşkusuz sanat eğitimcisinin rolü daha da önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

- ATAMAN, Ayşegül. " Eğitim Sürecinde Yaratıcılık ", Yaratıcılık ve Eğitim, Ankara, 1993.105 - 129.
- BALCI, Yusuf Baytekin
1980 Liselerde Resim Dersi Öğretmenlerinin Karşılaştığı Problemler,
Ankara : Gazi Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- BALCI, Yusuf Baytekin. "Sanat Eğitiminde Yeni Bir Yöntemsel Yaklaşım:
Resim - İş Eğitimi = Sanat Eğitimi = Estetik + Sanat Eleştirisi + Sanat Tarihi + Uygulama ", Milli Eğitim Dergisi, 131 (Temmuz, Ağustos, Eylül 1996), 18-19.
- BOYDAŞ, Nihat ve Yusuf Baytekin BALCI. " Eğitim - Sanat İlişkisi ", Eğitim Bilimine Giriş, Ankara, 1997. 167 - 175.
- ETİKE, Serap. Sanat Eğitimi Yazıları. Ankara, 1995.
- GENÇAYDIN, Zafer. " Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri ", Orta Öğretim Kurumlarında Resim - İş Öğretimi ve Sorunları, Ankara, 1990. 41 - 60.
- GÜVENÇ, Bozkurt. " Yaratıcılığın Toplumsal ve Kültürel Boyutları ", Yaratıcılık ve Eğitim, Ankara, 1993. 129 -144.
- HAKKI, İsmail. Resim - Elishleri ve Sanat Terbiyesi. İstanbul, 1932.
- KAPTAN, Saim. Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara, 1993.
- KIRIŞOĞLU, Olcay. Sanatta Eğitim. Ankara, 1991.
- KUTSAL, Alâattin. Uygulamalı Temel İstatistik. Ankara, 1975.
- KONGAR, Emre. Toplumsal Değişme ve Türkiye Gerçeği. Ankara, 1979.
- ÖZER, Bülent. " 2000 Yılına Doğru Sanat Kavramının tanım ve Kapsamı", 2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu, İstanbul, 1977.
- SAN, İnci. " Çocukun ve Gencin Sanat Eğitimi ", Ulusal Kültür Dergisi, 6 (1979), 164.
- SAN, İnci. Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık. Ankara, 1979.
- SAN, İnci. Sanat Eğitimi Kuramları. Ankara, 1983.
- SAN, İnci. Sanat ve Eğitim. Ankara, 1985.

- SAN, İnci. " Resim - İş Öğretiminde Yaratıcılık" , Ortaöğretim Kurumlarında Resim - İş Öğretimi ve Sorunları, Ankara, 1990. 143 - 177.
- SAN, İnci. " Sanatta Yaratıcılık (Oyun, Drama) ", Yaratıcılık ve Eğitim, Ankara, 1993. 69 - 103.
- SÖNMEZ, Veyisel." Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci " Yaratıcılık ve Eğitim, Ankara, 1993. 144 -167.
- STOKROCKI, Mary ve Olcay KIRIŞOĞLU. Sanat Öğretimi (İlköğretim). Ankara, 1996.
- TELLİ, Hidayet. " Türkiye ' de Resim - İş Öğretimine Genel Bir Bakış", Orta Öğretim Kurumlarında Resim - İş Öğretimi ve Sorunları, Ankara, 1990. 1 - 41.
- TUNÇ, Handan
1980 Temel Eğitimin 1. Basamağında (İlkokullarda) Sanat Eğitimi,
Ankara : Ankara Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- TÜRKDOĞAN, Galip. Sanat Eğitimi Yöntemleri . Ankara, 1981.
- "Türkiye' de Güzel Sanatlar Eğitimi" , T.C.M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu Raporu 1, (Yayınlanmamış) Ankara, 1982.
- YAVUZER, Haluk. Resimleriyle Çocuk. İstanbul, 1993.
- YONTAR; Ayşenur. " İnsanda Yaratıcılığın Gelişimi", Yaratıcılık ve Eğitim, Ankara, 1993. 15 - 17.

ÖZET

İlköğretim 1. devre (7-9 yaş) resim derslerinde, çocuğun kendini ifade etmesinde, sanat eğitimcisinin rolü ve önemi ile ilgili olarak hazırlanan bu tezde kaynak araştırması yapılmış ve çocuklara pastel boya tekniği ile, iki boyutlu resim çalışmaları yaptırılmıştır.

Uygulama çalışmaları, Ankara il merkezine bağlı bulunan Ülker İlköğretim Okulu 3/A ve 3/C sınıflarından şans randum yöntemine göre seçilen 30' ar öğrenciyi kapsamıştır. Konu ile ilgili olarak, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin tespiti için bir ön uygulama çalışması yaptırılmıştır. Bu çalışmalarda puanlamaya ölçüt alınacak resimler için, her iki gruba aynı konu, süre, teknik ve eğitim durumları uygulanarak resim yaptırılmıştır.

Araştırmamızda hazırbulunuşluk düzeyi aynı olan ; 3/C sınıfı kontrol, 3/A sınıfı ise deney grubu olarak seçilmiştir. Kontrol ve deney grubuna aynı konu, süre ve teknikte resim yaptırılmış, ancak maksatlı olarak her iki gruba da farklı eğitim durumları uygulanmıştır.

Kontrol grubu öğrencilerine konu ve teknikle ilgili bilgi verilerek uygulamaya başlatılmıştır. Çalışma süresince öğrencilere müdahale edilmemiş, hiç bir yönlendirme yapılmamıştır. Deney grubuna ise sanat eğitimi ilkeleri doğrultusunda aktif eğitim durumları uygulanmıştır. Çalışma sırasında öğrencilerle bire bir ilişki kurulmuş, ne yapacaklarına ilişkin düşünceleri yönlendirilmiştir. Araştırmamızda dört disiplinden eleştiri, estetik ve sanat tarihi kapsam dışında bırakılmış, uygulama disiplinine dayalı eğitim durumları verilmiştir.

Resimlerin notla değerlendirilmesi alanın uzman kişileri tarafından yapılmış, verilen notların ortalaması üzerinden " t " testi uygulanmıştır. Kontrol ve deney gruplarının yaptıkları resimler karşılaştırıldığında aralarında; imgelem gücü, kompozisyon ve renkli anlatımlarında farklılıklar tespit edilmiştir.

Tez çalışması ; sanat eğitimcisinin, çocuğun resim eğitiminde, hem

resimsel gelişiminde, hem de kendini resim yoluyla ifade etmesinde önemli rolü olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu sonuca göre “ İlköğretim 1. devre (7 - 9 yaş) resim derslerinde, çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi vardır ” hipotezi kabul edilmiştir.

SUMMARY

At this thesis which is prepared as related to the role and importance of art educator at expressing of child himself drawing courses at first semester primary education (7-9 age), source research has been carried out and children has done two dimensional drawing studies with pastel painting technique.

Population of this research involves students of Ankara Ülker Primary Education School, randomly selected 30 students from both schools. An initial study related with the subject has been performed in order to determination of attendance level of students. At this studies, children of both sample has drawn pictures by applying the same time, technic and educational conditions to determine the pictures grading criteria.

At our research, 3/C and 3/A classes, whose attendance levels are the same, have been chosen as control group test group respectively. Control and test groups has draw picture has the same theme and technique during the same period, but different educational conditions have been applied to both groups intentionally.

Application has been started by giving some information about theme and technique to the students of control group. No intervention and orientation has been done to the student during study. However, active education conditions have been applied according to principles of art to the test group. A face to face relation has been set with students during research and their opinions about what will they do has been oriented. Review, estétique and history of art, that are three of the four disciplines, has been out of scope at I-our research, educational condition at the basis of application has been given.

Specialists of their field have performed grading of pictures and "t" test has been applied at the basis of means of given grades. When the pictures that drown by students of control and test groups were

compared, some differences have been determined in animation, composition and colorful explanations.

This study has proved that art educator has the important role on drawing education, development of drawing ability of children and explanation themselves by drawing.

According to this result, following hypothesis has been accepted: "art educator has a role and importance on explanation of children themselves at drawing courses of first semester primary education (7-9 age).

